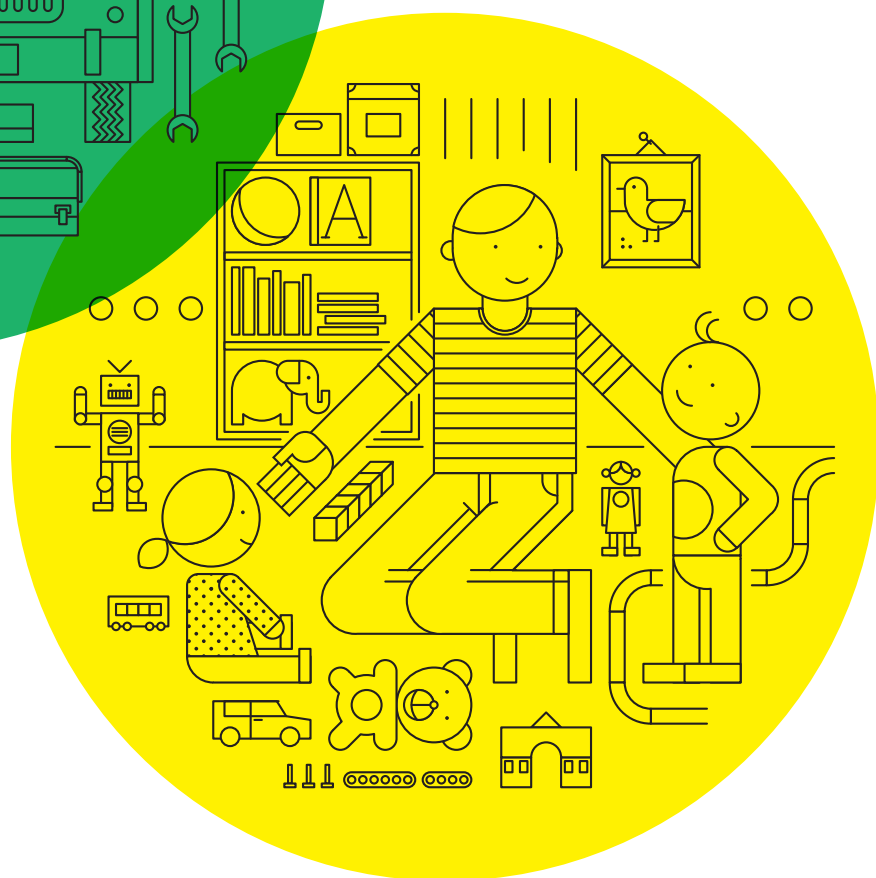
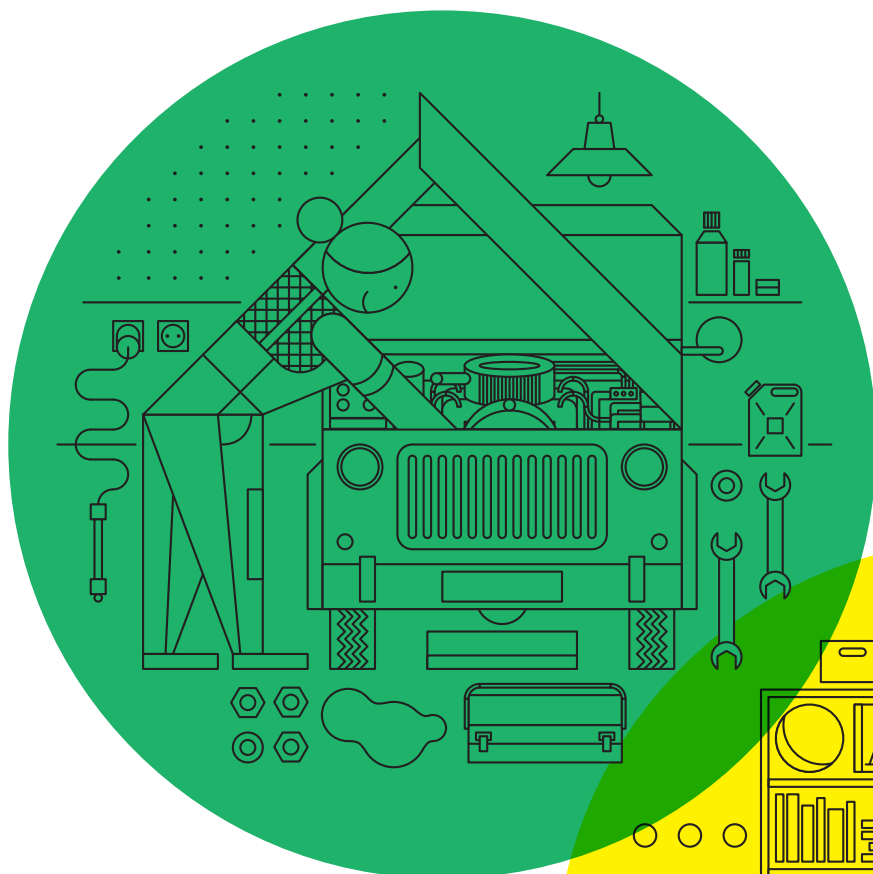

**Proč zrovna automechaničkou?
učitelem v mateřské škole?
pilotkou? květinářem? stavební
inženýrkou? zdravotním bratrem?
řidičkou sanitky? kosmetikem?
instalatérkou? ošetřovatelem?
političkou? asistentem...?**

Volba povolání bez předsudků

**Metodika
projektového
dne pro
základní
školy**

Editorka
Mgr. Jitka Kolářová

Autorský kolektiv
Mgr. Anna Babanová
Mgr. Jitka Hausenblasová
Mgr. Jitka Kolářová
Bc. Tereza Krobová
PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.

Volba povolání bez předsudků.
Metodika projektového dne
pro základní školy

Vydává: Gender Studies, o. p. s.,
v Praze v roce 2014.
www.genderstudies.cz

Publikace vychází v rámci projektu
„Buď v pohodě – přemýšlej rovně! –
Mladí v práci“, koordinovaného
Gender Studies, o. p. s.

Editorka
Mgr. Jitka Kolářová

Autorský kolektiv
Mgr. Anna Babanová
Mgr. Jitka Hausenblasová
Mgr. Jitka Kolářová
Bc. Tereza Krobová
PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.

Recenze
Mgr. Lucie Jarkovská, Ph.D.
PhDr. Leonora Kitzbergerová, Ph.D.

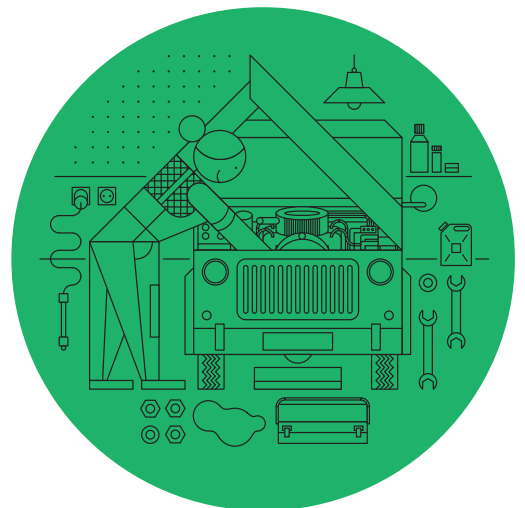
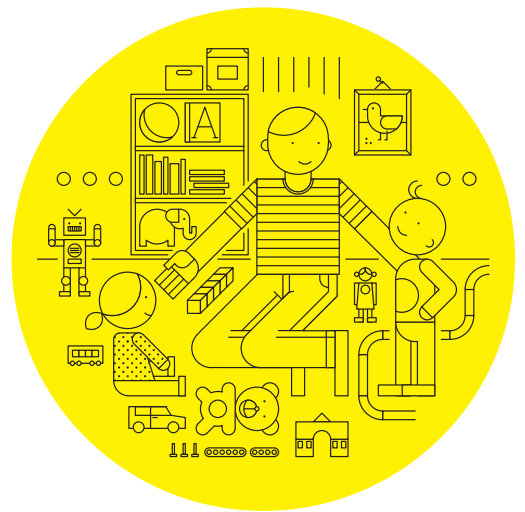
Korektury
Kateřina Skokanová Kyselá

Grafická úprava a ilustrace
Jan Šiller

ISBN: 978-80-86520-48-3

Volba povolání bez předsudků

Metodika
projektového
dne pro
základní
školy

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, držíte v ruce metodickou „kuchařku“ pro projektový den propojující téma kariérní výchovy a rovných příležitostí dívek a chlapců. Jejím cílem je pomoci rozšířit spektrum povolání a studijních oborů, o nichž dívky a chlapci uvažují. Rozšířit jej za hranice tradičních představ o tom, jaká povolání se hodí pro muže a jaká pro ženy. V základu této publikace totiž stojí myšlenka, že každý by měl mít možnosti uplatnit svůj talent a rozvíjet své sny bez ohledu na to, zda to zapadá do stereotypů o společenských rolích žen a mužů.

Řada výzkumů z českého prostředí ohledně voleb oboru studia a povolání totiž ukazuje, že dívky a chlapci si svou budoucí dráhu nevolí ani tak na základě realistického zhodnocení svých schopností a dovedností, jako spíše na základě genderových stereotypů. Je tedy důležité nejen systematicky posilovat kariérní výchovu, ale také poukazovat na vliv genderových stereotypů. Lepší kariérní volby jsou totiž přínosem jak pro seberealizaci samotných dívek a chlapců, tak i pro zaměstnavatele, protože budou moci zaměstnávat lidi, kteří jsou pro danou práci opravdu kompetentní.

Tato publikace usiluje o rozvoj kritického myšlení a uvědomění si genderových stereotypů – a toho, že na nás mohou mít vliv. Stereotypy plní řadu pozitivních funkcí – především nám usnadňují orientaci ve světě. Rozhodnutí jednat podle nich bychom ale měli udělat vědomě – stejně jako děláme vědomé rozhodnutí v případě, že podle nich jednat nechceme.

Smyslem vzdělávání je podle nás otevírání různých horizontů, seznamování se s důležitými otázkami světa, v němž žijeme (a postavení žen a mužů je významné evropské téma).

Zároveň by studujícím mělo nechat prostor pro volbu vlastní cesty. Proto v této metodice přinášíme aktivity, které žákům a žačkám umožní reflektovat stereotypy a naučí je svůj postoj obhájit.

Publikace tedy usiluje o to, přispět k rovnosti žen a mužů. Jako taková koresponduje se strategickými vládními a ministerskými dokumenty (Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen, Priority a postupy MŠMT při prosazování rovných příležitostí mužů a žen).

Metodika je určena pro základní školy, ale inspirovat se mohou i školy střední a víceletá gymnázia, stejně jako vedoucí různých vzdělávacích a volnočasových aktivit pro děti a mládež.

Kromě popisu samotných aktivit nabízíme také několik argumentů vysvětlujících, proč je důležité mluvit právě na téma práce – kariéra – genderové stereotypy.

Aktivity jsme ověřovaly v praxi na seminářích s žáky a studujícími a upravovaly je tak, aby byly snadno využitelné i pro vyučující, kteří nemají hlubokou erudici v oblasti genderových studií.

Věříme, že navrhovaný projektový den bude pro vaši školu přínosný a inspirativní. Budeme rády, pokud nám napíšete o svých zkušenostech s jeho realizací.

**Za autorský tým
Jitka Kolářová**

Obsah

(A) Teoretický úvod

- 10 **Co je gender (ve zkratce)**
- 12 **Gender na trhu práce a role školy v přípravě na povolání**
- 13 Gender ve škole
- 14 Provázanost studia s budoucí rolí v práci a rodině
- 14 Ekonomická krize, gender a nezaměstnanost mladých
- 15 Individuální i společenský přínos
- 16 **Jak používat tuto knihu**
- 16 Popis aktivit
- 17 Cíle aktivit
- 17 Uspořádání aktivit v projektovém dni
- 17 Zapojení vyučujících

Cíle

1

Pojmenování
Žáci a žačky si díky aktivitám týkajícím se povolání a činností, které vykonávají převážně muži, a povolání a činností, které vykonávají převážně ženy, uvědomí existenci genderových stereotypů a pojmenují je.

2

Nabourání stereotypů
Žáci a žačky pracují s argumenty, které nabourávají představu o ženách a o mužích jako lidech s podobnými (skupinovými) vlastnostmi.

3

Sebepoznání
Žáci a žačky zkoumají své vlastní zkušenosti s genderovými stereotypy, přemýšlejí, jak ovlivňuje jejich život fakt, že se narodili jako kluci nebo jako holky.

4

Vlastní strategie
Žáci a žačky formulují strategie, jak se genderovým stereotypům postavit v případě, že s nimi nesouhlasí.

(B) Aktivity

- 22 Dva životy
- 26 Pantomima
- 30 Osm povolání
- 40 Kolik mužů a žen najdeme v encyklopediích?
- 44 Ženy a muži v reklamě
- 58 Užitečné vynálezy
- 65 Lidské vlastnosti a povolání
- 68 Průvodce cizími zeměmi
- 70 Rychlé rande
- 76 Můj všední den za patnáct let... a naruby
- 78 Co chci umět a co chci dělat
- 80 Kdo se stará o domácnost?
- 84 Moje povolání je super!
- 91 Oblíbená seriálová postava
- 94 Pexeso: Jak řešit životní potíže?
- 100 Adéla chce být automechaničkou!
- 106 Arbitr
- 108 Improvizace pracovního pohovoru

(A)

Teoretický úvod

Co je gender (ve zkratce)

Gender na trhu práce a role školy v přípravě na povolání

Jak používat tuto knihu

Co je gender (ve zkratce)

Výraz gender (čti „džendr“, dle anglické výslovnosti) odkazuje k rozdílům mezi muži a ženami, mezi tím, co chápeme jako mužské a ženské. Tyto rozdíly bývají považovány za něco přirozeného, co nelze změnit. Ve skutečnosti jde ale o „konstrukt“, kulturně-společenský výtvar, který se mění v čase a od kultury ke kultuře – na rozdíl od biologického pohlaví. Koncepce genderu tedy implikuje, že se muži a ženami nerodíme, ale stáváme se jimi pod vlivem socializace do života v dané společnosti.

„Gender jakožto sociální konstrukt pak reálně ovlivňuje, formuje či modifikuje individuální vlastnosti a schopnosti zcela konkrétních mužů a žen, stejně tak jako jejich postoje, názory a chování směrem k vžité normě pro jednotlivá ‚pohlaví‘ (resp. gender), tedy směrem k onomu ‚typicky mužskému‘ či ‚typicky ženskému‘, takže se nám pak nakonec mohou jevit, mohou nám připadat přirozené. To, co však vnímáme, chápeme a označujeme jako typicky mužské a ženské vlastnosti, schopnosti či dovednosti (...), jakož i to, jaké jednání očekáváme a vyžadujeme od příslušníků toho kterého ‚pohlaví‘ (ve skutečnosti genderu), pak to tak vnímáme a chápeme nikoli proto, že je to objektivní, na našem vědomí nezávislá realita (daná od přírody nebo od boha), nýbrž proto, že si ‚tuto skutečnost‘ jako lidé sami vytváříme, interpretujeme ji a spojujeme s určitými významy.“¹

Z této definice tedy vyplývá, že se gender týká celého našeho světa. Nejen toho, jak jako muži a ženy vypadáme, mluvíme a chováme se, ale také toho, jakým činnostem se věnujeme, jaké

povolání a koníčky si vybíráme a jakou roli v rodině a společnosti zaujímáme.

Je také důležité vidět, že gender je pojem vztahový – maskulinita dává smysl jen ve vztahu (protikladu) k femininitě. Je to hezky vidět právě na tom, jak vnímáme vhodnost určitých povolání buď pro ženy, nebo pro muže. Tak například se můžeme setkat s představou, že ženy nemohou být dobré stavbyvedoucí – „nemají technické myšlení“, „nedokáží být tvrdé“, „nemají fyzickou sílu“, což jsou vlastnosti, které vnímáme jako mužské. A naopak zase muži nemohou být dobrými ošetřovateli – „nemají dost empatie“, „nedokáží tak dobře pečovat“, „nemají trpělivost“ – tedy vlastnosti, které vnímáme jako ženské. A navíc, „ženské práce“ jsou často považovány za pro muže ponižující.

Gender tedy neodkazuje jen k rozdílům a stereotypům,² ale také k nerovnostem – mužské a ženské není hodnoceno stejně. A to je podstatný důvod, proč se v demokratických společnostech genderem zabírá.

1

Maříková, Hana. Gender! Co to znamená? In: SocioWeb [online]. 20. 4. 1982 [cit. 3. 2. 2014]. Dostupné z <www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=225&list=103>.

2

Genderové stereotypy jsou ustálené a zjednodušené představy o ženách a mužích a o jejich vlastnostech a společenských rolích. Jako takové nám mohou pomáhat v orientaci ve světě i v projektování vlastního života, ale mohou nás i omezovat.

Genderové stereotypy předpokládají, že vlastnosti, schopnosti, chování a další charakteristiky životních stylů žen a mužů jsou vzájemně zcela odlišné a vyplývají z biologických rozdílů. Muži a maskulinita jsou přitom ve většině oblastí společenského života považovány za hodnotnější než ženy a femininita.

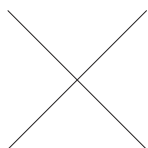
Maskulinita a femininita jsou podle genderových stereotypů navzájem opačné a doplňující se kvality, jejichž spojení je založeno především na biologické reprodukci, a zprostředkovaně tedy na sexualitě – sexualitě s heterosexuální orientací. Z toho důvodu genderové stereotypy znevýhodňují také osoby s jinou sexuální orientací.

3

[Pavlik, Petr](#). Gender: úvod do problematiky. In: [Smetáčková, Irena](#). Gender ve škole: Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele. Praha: Otevřená společnost, 2006, s. 9.

„Prakticky ve všech známých společnostech gender navíc vyjadřuje asymetrii – maskulinita je chápána jako nadřazená (dominantní) femininitě a jako norma, od které je femininita odvozena (v této souvislosti hovoříme o androcentrismu, doslova „mužskostřednosti“). Gender je mocenský vztah (...), přičemž je důležité zdůraznit, že moc není vlastnost jednotlivců, ale jde o základní aspekt sociálního života,

nedílnou součástí všech sociálních vztahů. Proto je také obvykle neviditelná právě pro ty, kdo ji mají nejvíce. Svá zvýhodnění si typicky neuvědomujeme, protože je bereme jako samozřejmost. Ve vztahu k genderu obecně platí, že muži jako skupina vládnou větší mocí než ženy jako skupina. Nicméně je důležité si uvědomit, že v rámci obou skupin existují velké mocenské rozdíly.“³

Doporučená literatura k tématu

Studiu genderu a jeho významu v různých prostředích, kulturách a institucích se věnuje celý obor – genderová studia. Protože tento teoretický úvod má jen omezený prostor a specifické zaměření a protože nechceme opakovat, co už bylo řečeno jinde, k dalšímu studiu doporučujeme následující literaturu v češtině a slovenštině (řada z těchto dokumentů je dostupná i on-line):

[Babanová, Anna, Miškolci, Jozef](#). Genderově citlivá výchova: Kde začít? Příručka pro vyučující základních a středních škol, vydaná v rámci projektu Rovné příležitosti v pedagogické praxi. Praha: Žába na prameni, 2007.

[Bosá, Monika, Minarovičová, Katarína](#). Rodovo citlivá výchova. Prešov: EsFem, 2005.

[Jarkovská, Lucie, Lišková, Kateřina, Šmídová, Iva](#). S genderem na trh: rozhodování o dalším vzdělávání náctiletých. Praha: SLON, 2010.

[Jarkovská, Lucie](#). Gender před tabulí. Praha: SLON, 2014.

[Jarkovská, Lucie](#). Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání. Brno: Nesehnutí, 2003.

[Minarovičová, Katarína](#). Čo sa v škole o nerovnosti naučíš... In: [Cviková, Jana, Juráňová, Jana](#) (ed.). Ružový a modrý svet (rodové stereotypy a ich dôsledky). Bratislava: Aspekt, 2003.

[Renzetti, Claire M., Curran, Daniel J.](#) Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, 2005.

[Skálová, Helena](#) (ed.). Genderovou optikou: zaměřeno na český vzdělávací systém. Praha: Gender Studies, 2008.

[Smetáčková, Irena](#). Gender ve škole: Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele. Praha: Otevřená společnost, 2006.

[Smetáčková, Irena, Vlková, Klára](#) (ed.). Gender ve škole – příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách. Praha: Otevřená společnost, 2005.

[Smetáčková, Irena](#). Příručka pro genderově citlivé výchovné poradenství. Praha: Otevřená společnost, 2007.

[Zormanová, Lucie](#). Gender ve vzdělávání dětí a mládeže. In: Metodický portál RVP.CZ. 2011 [online]. 18. 8. 2011, [cit. 7. 12. 2013]. Dostupné z <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/12857/GENDER-VE-VZDELAVANI-DETI-A-MLADEZE.html/>>.

Gender na trhu práce a role školy v přípravě na povolání

Škola má člověka mimo jiné vybavit k úspěšnému pracovnímu uplatnění. Na trhu práce však stále přetrvávají jevy, které způsobují nerovnosti žen a mužů ve společnosti. Hlavní nerovnosti mezi ženami a muži jsou:

Diskriminace na základě pohlaví a věku např. při náboru do zaměstnání nebo při povyšování.
V ČR je zaměstnáno necelých 40 % žen se dvěma dětmi oproti 95 % mužů se dvěma dětmi. Tato čísla staví Českou republiku na nejhorší místo v EU.¹ Ženy při pracovních pohovorech často čelí (zákonem zakázaným) otázkám na jejich rodinný stav, počet dětí, to, kdo se o děti stará, a podobně. Muži, ač jsou také rodiči, obvykle takto dotazováni nejsou.

Problémy při sladění práce s péčí o rodinu.
V ČR je to především nedostatek částečných úvazků a dalších flexibilních forem práce (využívá je jen asi 5 % zaměstnaných) a dále pak nedostatek míst ve školkách (ve školním roce 2013/2014 nebylo podle MŠMT přijato do veřejných mateřských škol na 60 000 dětí). To zásadně ztěžuje pozici pracujících rodičů (především žen, které bývají primárními pečovatelkami).

Vertikální segregace.
Ženy jsou v porovnání s muži méně často zastoupeny v řídicích pozicích,² v této souvislosti mluvíme o tzv. skleněném stropu, což označuje neviditelnou strukturální bariéru profesního postupu žen.

Horizontální segregace.

Nerovnoměrné rozložení mužů a žen v různých oblastech trhu práce. Například žen v ICT nebo stavebnictví je zaměstnaných jen kolem 10 %, zatímco ve zdravotnictví a sociální práci je to kolem 80 %.³ „Ženské“ obory jsou přitom obvykle hůře placené a s menší prestiží než obory, kde převažují muži.

Nerovné odměňování.

Podle ČSÚ¹ je rozdíl v platech žen a mužů v ČR asi 25 %, přičemž platí, že čím vyšší vzdělání, tím větší rozdíl.

Tyto nerovnosti vyplývají také z genderových stereotypů ve vzdělávacím systému a výběru povolání mladých lidí. Jak ukazuje např. Irena Smetáčková,⁴ výběr povolání není pouze individuální volbou, ale vstupují do něj i sociální a kulturní vlivy, mezi něž patří i genderové stereotypy. Řada z těchto faktorů má na volbu povolání negativní účinek, neboť potlačují individuální dispoziční konkrétního člověka ve prospěch sociálně obvyklých rozhodnutí. Jejich působení si často neuvědomujeme, což snižuje možnosti se proti nim vymezit.

1 ČSÚ. Zaostřeno na muže a ženy 2010 [online]. ČSÚ, 2011 [cit. 17. 6. 2012]. Dostupné z <www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/1413-10>.

2 McKinsey & Company. „Women Matter. Unlocking the Full Potential of Women in Czech Business“. Praha: McKinsey & Company, 2011.

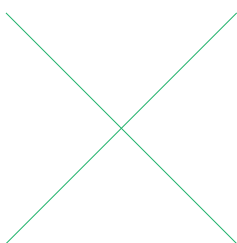
3 ČSÚ. Gender: práce a mzdy [online]. 20. 2. 2014 [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z <www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/gender_pracemzdy>.

4 Smetáčková, Irena. Vlková, Klára. Gender ve škole. Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách. Praha: Otevřená společnost, 2005, s. 199.

5 Jarkovská, Lucie, Lišková, Kateřina, Šmídová, Iva. S genderem na trh. Rozhodování o dalším vzdělání patnáctiletých. Praha – Brno: SLON, 2010.

40%

Zaměstnanost žen se dvěma dětmi (ČR)¹

95%

Zaměstnanost mužů se dvěma dětmi (ČR)¹

2 Dle různých průzkumů, které v nedávné době proběhly v České republice, žen na manažerských postech, obzvláště ve vyšším a top managementu, je jednoznačně nedostatek.

Jejich počty zdaleka nenaplnují tzv. kritickou menšinu 30 %, která je nutná, pokud má „ženský element“ přinést do organizačního prostředí pozitivní změnu. Studie konzultační firmy McKinsey *Women Matter*, která byla v ČR prvně uskutečněna v roce 2011 pod názvem *Využití plného potenciálu žen v české ekonomice*, uvádí, že ve 23 analyzovaných podnicích (působících v osmi různých sektorech podnikání) jenom 17 % všech generálních ředitelů jsou ženy, na řídicí úrovni pod generálním ředitelem či ředitelkou je žen také 17 %. V představenstvech je žen ještě výrazně méně – jenom kolem 4 %. Celkem 16 z 23 participujících podniků

sledovaných McKinsey patřilo v daném roce mezi 35 největších firem v Česku, sedm bylo leaderem ve svém sektoru. O něco novější analýza (z roku 2013), provedená firmou Deloitte Corporate Governance Centrum, zkoumala stovku největších českých firem, kde, dle zjištění, bylo žen v představenstvech jenom 8 %. Nízké uplatnění žen v řídicích pozicích přitom pro organizaci znamená mrhání ženským potenciálem. Propočty firmy McKinsey (*Women Matter*, 2007), organizace Catalyst (*The Bottom Line*, 2004) a jiných totiž jasně poukazují na existenci korelace mezi počtem žen ve vedení firem a jejich úspěšností na trhu.

Volba povolání je jedno z hlavních témat dospívání. Ačkoliv se volbou povolání obvykle míní okamžik, kdy člověk učiní rozhodnutí o své budoucí profesi, jde ve skutečnosti o dlouhodobý a skrytý proces, který ovlivňuje rodina, okolí a samozřejmě škola.

Nemají-li v dnešní společnosti ženy a muži stejné šance na naplnění svého potenciálu a na odpovídající odměnu za svou práci, pak právě systém vzdělávání může výrazně pomoci v nabourání stereotypního uvažování, které nás jako muže a jako ženy předurčuje k jistým, společensky, politicky a ekonomicky odlišným, a často i nerovným rolím.

V této části textu se pokusíme shrnout, proč je důležité děti a mládež seznamovat s tématem rovných příležitostí žen a mužů a podporovat je ve volbě vzdělání a povolání, která odpovídají jejich představám a schopnostem, nikoliv stereotypům. Společenská důležitost tohoto cíle je v současnosti posílena i tlakem ekonomické krize, která výrazně přetváří nabídku a poptávku na trhu práce.

Gender ve škole

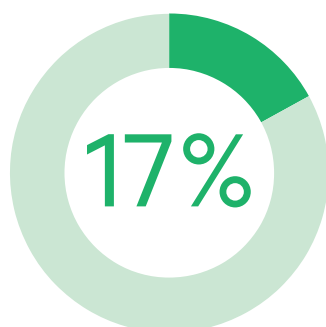
K formování podmínek pro horizontální segregaci trhu práce dochází již ve vzdělávacím systému. Jak ukazují výsledky kvantitativních šetření Masarykovy univerzity,⁵ dívky v Česku dosahují stejné úrovně vzdělání jako chlapci, ale v jiných oborech. Vzdělávací systém je strukturován obdobně jako pracovní trh a působí v něm tedy shodné genderové stereotypy, které určité studijní obory definují jako dívčí a jiné jako chlapecké.

Smetáčková⁴ poukazuje na to, jak jsou tlaky okolí (školy, rodičů apod.) na genderově-konformní vzdělávání vnímány jako samozřejmé, a tedy neviditelné, přičemž tato samozřejmost „posiluje typičnost zvolených ženských a mužských vzdělávacích drah a činí obtížnějším uvažování o volbách nestandardních, včetně genderově neobvyklých oborů. Mezi prvky této samozřejmosti na všech stupních škol patří zejména obliba či neobliba určitých školních předmětů a úspěšnost v nich, rodinné zázemí, očekávání nejbližšího okolí a sdílení společenských přesvědčení o vhodnosti určitých oborů pro muže a dívky. Tyto prvky působí jako dlouhodobý implicitní tlak a nastavují člověka tak, že v okamžiku rozhodování jsou pro něj/ní některé cesty zcela zavřené“⁴

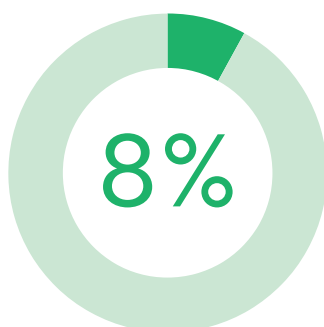
25%

Rozdíl
v platech žen
a mužů v ČR¹

Zastoupení žen na pozici generální ředitel
ve vzorku 23 předních českých firem,
McKinsey 2011

Zastoupení žen v představenstvech
100 největších českých firem,
Deloitte 2013

1
[Smetáčková, Irena, Vlková, Klára.](#) Gender ve škole. Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách. Praha: Otevřená společnost, 2005, s. 207–209.

2
[Bartáková, Helena, Kulhavý, Václav.](#) Rodina a zaměstnání II. Mladé rodiny. Praha: VÚPSV, 2007.

3
[Eurostat.](#) Unemployment statistics [online]. Eurostat [cit. 3. 2. 2014]. Dostupné z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics>.

4
[Burdová, Jeny, Chamoutová, Daniela.](#) Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2011 [online]. Národní ústav odborného vzdělávání, 2011, s. 6. [cit. 17. 6. 2012]. Dostupné z <www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/NZabs_duben2011_pro_www.pdf>.

5
[Nováková, Julie.](#) České školství vs. zahraničí: Podílem vysokoškoláků zaostáváme. In: Finance.cz [online]. 22. 9. 2011 [cit. 17. 6. 2012]. Dostupné z <www.finance.cz/zpravy/finance/326474-ceske-skolstvi-vs-zahranici-podilem-vysokoskolaku-zaostavame/>

Z analýzy dotazníků mezi žáky a žačkami základních a středních škol vychází obliba či neobliba vyučovacích předmětů jako velmi genderově specifická: „Mezi chlapci je podstatně oblíbenější tělesná výchova, zeměpis a fyzika. Dívky naopak mají oblíbenější cizí jazyky, biologii a český jazyk.“¹ K podobným zjištěním docházejí i další výzkumy týkající se žákovských postojů ke škole a vyučovaným předmětům. Zmiňovaný výzkum se však také zaměřil na to, zda školní předměty studujícím jdou, či nejdou, a to na základě jejich subjektivního hodnocení. U předmětů jako matematika, fyzika či zeměpis dívky častěji uváděly, že jim předmět moc nejde. Avšak při srovnání známek ve všech předmětech na tom byly dívky lépe než chlapci.

Ve volbě dalšího studia (a potažmo tedy i zaměstnání) kromě negativní motivace ve formě neobliby předmětu hraje roli také prestiž oboru, která je mu přisuzována na základě genderově laděných očekávání: „V hodnoticích vyjádřeních vůči zastoupení dívek/žen a chlapců/mužů se projevuje genderově stereotypní uvažování, které přisuzuje větší hodnotu chlapcům/mužům. Převaha chlapců/mužů dodává studovanému oboru prestiž a tyto prestižní obory si pak více volí chlapci/muži.“¹ Genderové stereotypy ohledně vhodných oborů pro chlapce a dívky mají tedy jakousi sebezposilovací schopnost a budují ve studentech a studentkách přesvědčení o apriorní blízkosti až předurčenosti žen a mužů k určitým oborům a činnostem. Obecně jsou při studiu dívky a ženy spojovány s předměty a obory, které jsou založeny na vztahovosti a emocionalitě. Chlapci a muži jsou naopak tradičně spojeni s technickými obory a logickým myšlením.¹

Nejenže děti a mládež do školy již přicházejí se stereotypními představami o schopnostech dívek a chlapců a samy je na sebe uplatňují, ale tyto stereotypy jsou také dále posilovány existujícími nerovnostmi na trhu práce, mediálními obrazy i představami rodičů. Školy, byť samy o genderovou rovnost v souladu se strategickými dokumenty a RVP usilují, mají v takových podmínkách ztíženou práci.

Provázanost studia s budoucí rolí v práci a rodině

Genderová vertikální a horizontální segregace trhu práce je úzce provázaná se systémem vzdělávání. Podle Bartákové genderově podmíněné volby

směru ve vzdělávání odrážejí na jedné straně preferenční vzorce žen a dívek, na straně druhé jejich anticipaci šancí na trhu práce v roli matek. Vnější tlaky (organizace pracovního trhu a sociální očekávání) se tak transformují do motivace dívek a jejich ‚svobodné volby‘ oboru vzdělání, který pak lépe umožní sladování práce a rodiny.²

U chlapců a mužů se naopak pečovatelské dovednosti neočekávají a nepodporují, což vede jak k nedostatku mužů v řadě odvětví jako vzdělávání, ošetřovatelství a sociální služby, ale i v rozdělení rolí v rodině. Chlapci ve svých plánech o budoucnosti nedávají příliš místa péči o děti, a zaměstnavatelé někdy mužům dokonce brání v tom, aby nastoupili na rodičovskou dovolenou.

Ekonomická krize, gender a nezaměstnanost mladých

Nezaměstnanost mládeže způsobená ekonomickou krizí je v současnosti velkým tématem řady evropských zemí. Podle Eurostatu³ bylo v roce 2012 mezi mladými lidmi ve Španělsku nezaměstnaných přes 53 %, v Řecku 55 %. Evropský průměr (E-27) se v roce 2013 pohyboval kolem 23 %, v ČR to bylo 19,5 %.

Burdová a Chamoutová⁴ píší, jak ekonomická krize výrazně zhoršila nezaměstnanost mladých lidí. Poukazují na oborovou specifickou nezaměstnanost: „... do budoucna se lze spíše obávat uplatnitelnosti absolventů humanitních a ekonomických oborů [oproti technickým oborům]. Podniky se netají tím, že při propouštění nejdříve ztenčují administrativu a kvalifikované techniky si drží.“

Toto zjištění není bez genderových aspektů. Například žádané technické profese jsou výsadou mužů: podle studie OECD dokončí vysokoškolské studium v oborech techniky, výroby a stavebnictví v průměru kolem 25 % žen a 75 % mužů. U ostatních oborů je to spíše naopak.⁵ To tedy znamená, že ačkoliv studentky na vysokých školách mírně převažují nad studenty, koncentrují se v oborech, které nejsou v době krize vnímány jako klíčové.

Masarykova univerzita v Brně (ale i jiné vysoké školy) zase sleduje úspěšnost svých absolventů. V roce 2010 na tom nejlépe, co se týče rychlosti získání zaměstnání i výše platu byli absolventi

6

Vysokeskoly.cz.
Průzkum ukázal dobré
uplatnění absolventů
Masarykovy univerzity.
In: Vysokeskoly.cz
[online]. 7. 5. 2010
[cit. 17. 6. 2012]. Dostupné
z <[www.vysokeskoly.cz/
clanek/pruzkum-ukazal-
dobre-uplatneni-
absolventu-masarykovy-
univerzity](http://www.vysokeskoly.cz/clanek/pruzkum-ukazal-dobre-uplatneni-absolventu-masarykovy-univerzity)>.

7

[Sedláček, Lukáš, Plesková, Kateřina](#) (ed.). *Aktivní otcovství*.
Brno: Nesehnutí Brno, 2008.

8

[Hasmanová Marhánková, Jaroslava](#). *Matky samozivitelky a jejich situace v České republice. „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (dětí a seniory)*. Praha: Gender Studies, 2011.

9

[Utheim, Linda](#). *Uphill Challenge. Příspěvek na konferenci Překročit hranice: Ženy a muži napříč profesemi*, 29. 4. 2014. Praha: Gender Studies, 2014.

10

[McKinsey & Company](#). „Women Matter. Unlocking the Full Potential of Women in Czech Business“. Praha: McKinsey & Company, 2011.

11

Firmy s nejvyšším počtem žen ve vrcholovém vedení měly lepší finanční výsledky než firmy s nejmenším počtem žen v top managementu. Ve firmách, kde bylo ve vedení tři a více žen, byla návratnost kapitálu (Return of Equity) o 35 % vyšší, návratnost akcionářům (Total Return to Stakeholders) pak o 34 % vyšší.

[Catalyst](#). *The Bottom Line* [online]. Catalyst, 2004. [cit. 21. 1. 2014]. Dostupné z <[www.catalyst.org/system/files/
The_Bottom_Line_Connecting-
Corporate_Performance_and_
Gender_Diversity.pdf](http://www.catalyst.org/system/files/The_Bottom_Line_Connecting_Corporate_Performance_and_Gender_Diversity.pdf)>.

informatiky (což v kontextu zjištění výzkumu OECD znamená spíše muži). Naopak absolventi z pedagogické fakulty nebo fakulty sociálních studií (obory, kde převažují ženy) měli se získáním práce větší problémy. Univerzita také přiznává, že práce se hůře hledá ženám než mužům a že ženy stále dosahují v průměru o 20 % nižších platů než muži.⁶

Individuální i společenský přínos

Genderově stereotypní vzdělávání má zásadní dopady na strukturu trhu práce (a je jím zpětně samo formováno). Horizontální a vertikální genderová segregace trhu práce, tedy fakt, že muži pracují v prestižnějších, lépe finančně hodnocených oborech a na vyšších pozicích než ženy, vede spolu s nerovným odměňováním ke genderovému platovému rozdílu. Nižší výdělků žen znamenají také nižší podporu v nezaměstnanosti, nižší peněžitou podporu v mateřství i starobní důchod. To vše má negativní dopad na ekonomickou situaci nejen žen samotných, ale také jejich dětí nebo např. i vnoučat. Dochází tak k feminizaci chudoby, která je markantní zejména u starších lidí.

Na druhou stranu od mužů se stále očekává oddanost práci a velký pracovní výkon, zatímco péče o děti či staré rodiče do mužské role jaksí nezapadá. Muži, kteří se například rozhodnou jít na rodičovskou dovolenou, bývají považováni buď za hrdiny, nebo podivíny (zatímco mateřství a pečovatelské ženy je normální, běžnou a očekávanou součástí jejich života).⁷ To, že muži nejsou spojováni s péčí, se pak ve stáří může obracet proti nim, protože z výzkumů o péči o staré rodiče se ukazuje, že „synové i dcery vyjadřují větší ochotu poskytovat tuto péči svým matkám. Matka je například v případě, kdy děti uvažují o pomoci pouze jednomu z nesoběstačných rodičů, upřednostňována pětkrát častěji než otec“.⁸

V aktuální situaci, kdy svět zotavující se z ekonomické krize žádá na trhu práce převážně lidi vzdělané v technických oborech (kde při studiu převažují chlapci), zatímco administrativní a pečovatelské obory (kde převažují dívky) se škrtačí nebo jsou podfinancované, je důležité, aby genderové stereotypy ve vzdělávání neovlivňovaly výběr studia a povolání chlapců a dívek.

Trendy v zaměstnávání také naznačují, že do budoucna nebudeme pracovat v jedné profesi celý život (být u různých zaměstnavatelů, jako

je tomu dnes), ale že své povolání budeme stále častěji měnit v závislosti na poptávce na trhu práce. Proto je nutné, abychom přestali o povoláních uvažovat na základě jejich „vhodnosti“ pro ženy nebo pro muže. Příkladem může být norská zkušenost: po výrazném útlumu norského stavebního průmyslu přešla řada stavařů do zdravotnictví. Requalifikovali se a mnozí z nich se v novém povolání našli.⁹

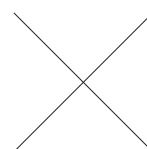
Rozmanité týmy, jak bylo již v mnoha studiích prokázáno,¹⁰ navíc pracují lépe a efektivněji. Podle výzkumů organizace Catalyst genderová rovnost pozitivně koreluje s hospodářskou produktivitou¹¹ Společnosti, které podporují rovnost (nejen) mužů a žen prostě dokáží lépe využít potenciál všech lidí, a proto dosahují dlouhodobě lepších hospodářských výsledků, větší sociální koheze a celkově vyšší kvality života.

Politika genderové rovnosti ale také vyplývá z obecné hodnotové orientace evropské kultury, která dlouhodobě usiluje o dodržování lidských práv a odmítá znevýhodňování jakýchkoliv skupin obyvatelstva.

Odstranění genderových nerovností a vytvoření rovných startovních podmínek je nutným předpokladem pro naplnění ideje svobodné životní volby každého člověka, ale i kvůli prosperitě celé společnosti, která má humanistický i ekonomický aspekt.

Podpora nestereotypního vzdělávání a volby povolání tak daleko přesahuje zlepšení životních podmínek konkrétního chlapce nebo dívky, ale má i výrazný celospolečenský přínos.

Vy jako vyučující můžete tuto změnu nastartovat už nyní – tím, že s žáky a žačkami budete o jejich představách ohledně studia a zaměstnání diskutovat a pomocí aktivit uvedených v této knize pomůžete reflektovat stereotypy a rozšiřovat potenciál jejich životních možností.

Jak používat tuto knihu

Popis aktivit

Tato metodika je vytvořená tak, aby vám usnadnila plánování a realizaci projektového dne na téma gender, rovné příležitosti dívek a chlapců a kariéerní rozvoj.

1 Popis každé aktivity by vám měl usnadnit její realizaci. Co se týká času, předpokládáme na každou aktivitu zhruba jednu vyučovací hodinu (45 minut).

Cílová skupina, jak už bylo řečeno, jsou žáci a začky druhého stupně základních škol. Řada aktivit je ale využitelná i pro starší studující.

2 V popisu aktivity vždy naleznete informaci o tom, jaké má zaměření (psaní/diskuze/drama) a vztah k Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání (dále RVP). To by mělo usnadnit kromě jiného i rozmístění vyučujících k jednotlivým aktivitám v rámci projektového dne podle jejich aprobace.

3 Dále se dozvíte, jaké pomůcky potřebujete a jak způsobit prostor pro aktivitu.

4 Pracovní listy jsou umístěny vždy hned za danou aktivitou a lze je snadno kopírovat.

Aktivita samozřejmě můžete dle svého uvážení dále rozvíjet či obohacovat a přizpůsobovat podmínkám na vaší škole. Vy jako vyučující nejlépe znáte potřeby a dovednosti svých žáků a začek.

The image shows a page from a lesson plan book. The main title is 'Arbitr' (Arbitrator). The page is numbered 106. It contains a table with two columns: 'Ženy mohou...' and 'Ženy nemohou...'. The table lists various activities and their descriptions. The page also includes a sidebar with icons for '30' (30 minutes) and 'Diskuze' (Discussion). The table content is as follows:

Ženy mohou pracovat jako instalatérky	Ženy nemohou pracovat jako instalatérky
Muži mohou pracovat ve školce	Muži nemohou pracovat ve školce
V politice/ve firmách by měly být zavedeny kvóty	V politice/ve firmách by neměly být zavedeny kvóty
Ženy a muži dokážou řídit tým podřízených stejně dobře	Ženy a muži nedokážou řídit tým podřízených stejně dobře
Muži mohou zůstat s dětmi na rodičovské dovolené	Muži nemohou zůstat s dětmi na rodičovské dovolené
Ženy mohou vykonávat nebezpečná povolání (hasička, policejní vyšetřovatelka, vojačka)	Ženy nemohou vykonávat nebezpečná povolání (hasička, policejní vyšetřovatelka, vojačka)
Ženy by měly zůstat s dítětem doma	Ženy by neměly mít povinnost zůstat s dítětem doma
Ženy by měly studovat matematiku nebo fyziku	Ženy by neměly studovat matematiku nebo fyziku
Muži mohou pracovat jako módní návrháři nebo stylisti	Muži nemohou pracovat jako módní návrháři nebo stylisti

Důvod, proč jsme se rozhodli zaměřit se právě na projektový den, je to, že jde o komplexní aktivitu, která zapojí celou školu. A to jak děti (protože diskuze o volbě povolání a genderových stereotypch by neměla probíhat pouze v posledním ročníku), tak i vyučující (protože pomůže zahrnout téma kariéerní volby a rovnosti žen a mužů i do předmětů, kde to jinak může být obtížné). Metodika vznikla především s ohledem na vyučující, kteří by rádi téma rovných příležitostí žen a mužů do výuky zahrnuli, ale nemají již kapacitu si je do hloubky nastudovat a vymýšlet vlastní aktivity. Je určená především základním školám a aktivity

v ní jsou vytvořené tak, aby pomáhaly rozvíjet sebereflexi, kritické myšlení, ale i pohybové, výtvarné, dramatické a další vyjadřovací schopnosti. Jako celek rozvíjejí všechny klíčové kompetence požadované Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Mají přesahy do řady vzdělávacích oblastí a předmětů ale i průřezových oblastí jako mediální výchova. Některé aktivity také podporují kontakt školy s okolím, s rodiči nebo místní komunitou.

Ačkoliv se jedná o metodiku projektového dne, jednotlivé aktivity lze využívat i samostatně,

1

2

3

4

Aktivity a pracovní listy patří k jednotlivým dílčím cílům jsou v příručce barevně rozlišeny podle tohoto klíče.

↑
Sada piktogramů pro
snadnější orientaci v zaměření
jednotlivých aktivit

v pravidelné výuce. Vztah k jednotlivým vzdělávacím oblastem a průřezovým tématům RVP naleznete vždy v hlavičce aktivity.

Aktivity vytvářeli lidé, kteří mají zkušenosti s vedením školních tříd či neformálních dětských a mládežnických skupin. Část aktivit je nová, část převzatá z jiných zdrojů a vlastní pedagogické práce autorek. Většinu aktivit jsme vyzkoušeli v praxi.

Cíle aktivit

V metodice najdete osmnáct aktivit. Ty se vztahují ke čtyřem dílčím cílům, které na sebe postupně navazují.

1) Pojmenování

Žáci a žačky si uvědomí existenci genderových stereotypů a pojmenují je.

2) Nabourání stereotypů

Žáci a žačky pracují s argumenty, které nabourávají představu, že všechny ženy jsou nositelkami stejných (skupinových) charakteristik a stejně tak i všichni muži a zároveň že mezi těmito dvěma skupinami jsou zásadní rozdíly. Ve výsledku tedy děti přistupují k ženám a mužům jako k individualitám, uvědomují si podobnosti v dispozicích žen a mužů a zároveň citlivě rozpoznávají společenské faktory, které působí na osoby zařazené do stejné skupiny podobným tlakem, a mohou tedy vyvolávat jejich podobné zkušenosti.

3) Sebepoznání

Žáci a žačky zkoumají své vlastní zkušenosti s genderovými stereotypy, přemýšlejí, jak ovlivňuje jejich život fakt, že se narodili jako kluci nebo jako holky.

4) Vlastní strategie

Žáci a žačky formulují strategie, jak se genderovým stereotypům postavit v případě, že s nimi nesouhlasí.

Uspořádání aktivit v projektovém dni

Metodika nabízí řadu aktivit, z nichž můžete volně vybírat – není nutné využít všechny. Je však důležité, aby děti prošly alespoň jednou aktivitou vážící se ke každému ze čtyř cílů. Protože cíle aktivit na sebe navazují a postupně se rozvíjejí, je třeba zajistit, aby se žáci a žačky účastnili aktivit v daném pořadí (aktivitou s cílem 4 by měli projít až po aktivitě s cílem 1). Není vhodné, aby

skupiny mezi stanovišti, kde se aktivity budou provádět, rotovaly zcela volně.

Doporučujeme vám tedy aktivity sestavovat tak, aby:

- postupně plnily cíle od prvního ke čtvrtému,
- obsahovaly co nejrozmanitější aktivity z hlediska jejich formy.

Díky většímu počtu aktivit u každého cíle je možné vytvořit několik různých kombinací aktivit.

Aktivity také postupně nabývají na náročnosti. Je proto možné i aktivity, podle podmínek každé školy, rozdělit např. do dvou částí (cíle 1 a 2, cíle 3 a 4). Děti tak budou mít čas získané poznatky a myšlenky zažít a utřídit si je.

V každé aktivitě je klíčová závěrečná diskuze, která zafixuje výsledky aktivity. Proto jsou vždy v popisu aktivity uvedeny otázky, které pomohou diskuzi rozproudit. K tomu, aby se vám podařilo diskuzi vést směrem k otevření tématu genderové rovnosti, vám pomůže text v teoretickém úvodu a další literatura, která je výše také uvedena.

Zapojení vyučujících

Až budete projektový den připravovat, je důležité také pamatovat na aktivní zapojení a podporu vedení školy a ostatních členů a členek pedagogického sboru. To je totiž pro průběh i výsledek projektového dne velmi podstatné.

Témata navázaná na koncept genderu se dotýkají postojů a názorů, ale i osobního života většiny vyučujících. Ne každý je však tomuto tématu nakloněn. Proto by měl celý pedagogický sbor být o projektovém dni dobře informován a motivován k jeho realizaci. Předejdete tak případnému zlehčení či dezinterpretaci tématu.

Může se také stát, že si žáci a žačky v diskuzích vzpomenou na genderově nekorektní výroky nebo chování některých vyučujících nebo jiných dospělých a budou chtít, aby se k nim vyjádřili. Můžeme tedy doporučit, aby se projektového dne účastnili i výchovný poradce/výchovná poradkyně, případně třídní učitel/učitelka v podpůrné a pozorovací roli. Ti totiž jednak pomohou se získáním a vyhodnocením zpětné vazby pro vyučující, kteří aktivity povedou, a jednak získají vhled do postojů a názorů žáků a žákyň na téma genderové rovnosti a kariérních voleb. To může přispět k lepšímu nastavení práce školy v řadě dalších oblastí.

(B)

Aktiviti

Pojmenování

Nabourání stereotypů

Sebepoznání

Vlastní strategie

1

Pojmenování

Žáci a žačky si díky aktivitám týkajícím se povolání a činností, které vykonávají převážně muži, a povolání a činností, které vykonávají převážně ženy, uvědomí existenci genderových stereotypů a pojmenují je.

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍ

PSANÍ

DISKUZE

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a společnost
→ → 2. stupeň
→ → → Výchova k občanství
→ → → → Člověk ve společnosti

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova
→ Výchova demokratického občana

01

Dva životy¹

Cíl

Odhalit předsudky, které si lidé vytvářejí o druhých na základě jejich pohlaví.

Pomůcky

Kopie pracovních listů – *Alexandrova příběhu* pro polovinu třídy a *Alexandřina příběhu* pro druhou polovinu, psací potřeby, tabule, velký arch papíru o rozměrech cca A0, např. z flipchartu.

Organizace

První část aktivity probíhá v malých skupinách (několik skupin A a několik skupin B). Skupiny A a B by při přípravě měly pracovat v jiných třídách nebo alespoň na opačných stranách třídy, aby se neslyšely. Druhá část aktivity, v níž se prezentují výsledky, probíhá společně ve skupině. Prostor nevyžaduje žádné další specifické úpravy.

Upozornění

Aktivita funguje pouze tehdy, pokud žáci a žačky nevědí, co je jejím cílem. Proto je důležité ji zařazovat vždy jako první aktivitu na podobné téma.

Průběh aktivity

1) Rozdělíme žáky a žačky do dvou skupin (A a B) a ty potom do menších smíšených skupin (vždy 4 až 6 žáků a žaček). Pokud je to možné, všechny skupiny A by měly pracovat v jiné místnosti než skupiny B, nebo by měly být umístěny na opačných stranách třídy. Žáci a žačky ze skupiny A dostanou kopii *Alexandrova příběhu*, žáci a žačky ze skupiny B zase *Alexandřin příběh*.

V této fázi by se žáci a žačky neměli dozvědět, že existují dvě verze příběhu. Když vyučující zadává úlohu, měl/a by

si dát dobrý pozor, aby tuto skutečnost neprozradil/a. Měl/a by mluvit o *příběhu*, kde hlavní roli hraje Alex a vyhnout se větám, kde by hovořil/a o něm či o ní.

2) Po přečtení příběhu mají děti za úkol odpovědět na zadané otázky a zapsat si odpovědi.

3) Následuje setkání celé třídy. Jednotlivé skupiny přečtou svoje odpovědi a ty vyučující zapíše na tabuli do sloupců A a B. V této fázi vyjde najevo odlišný gender hlavních hrdinů příběhu.

1
Zpracováno podle
Bosá, Monika, Minarovičová,
Katarína, Rodovo citlivá
výchova. Prešov: EsFem, 2005.

Diskuze

V diskuzi se soustředíme na všechny významné rozdíly v odpovědích skupiny A a B. Cílem cvičení je, aby si žáci a žačky uvědomili a mohli zkoumat, kolik předsudků je spojených s pohlavím. Informace, které oba příběhy poskytovaly, byly velmi strohé.

- Na základě čeho skupiny usoudily, že Alex je dívka, nebo chlapec?
- Jaké konkrétní informace v textu je k tomu vedly?

Zde je důležité porovnat, jak žáci a žačky náznamy v textu interpretovali – obrázek, který si o hlavní postavě příběhu sami vytvořili, totiž jistě bude překračovat to, co se dozvěděli z textu.

Na závěr vysvětlíme pojem genderový stereotyp. Jeho definici děti zapíšou velkými písmeny na arch papíru a vyvěsí ve třídě jako referenci pro další aktivity.

Rozšíření
diskuze

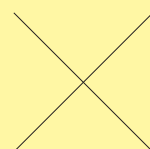
Další diskuze se může týkat vlivu předsudků na budování budoucí kariéry člověka. Vnímají žáci a žačky, že je jejich pohlaví nějak omezuje, nebo jim naopak některé věci umožňuje dělat? Jak by mohla fungovat škola, aby umožnila žákům a žačkám plně rozvíjet jejich schopnosti bez ohledu na to, zda jsou děvčata nebo chlapci?

Genderový
stereotyp

V aktivitě bychom měli poukázat na existenci genderových stereotypů. Jak tento pojem snadno vysvětlit? Genderové stereotypy jsou zjednodušující představy o ženách a mužích. Popisují například to:

- jak má správná žena či muž vypadat (jestli má nosit dlouhé, nebo krátké vlasy, sukně, nebo kalhoty)
- jak se má chovat (dobře se učit, nebo zlobit ve škole, chodit na výtvarku, nebo na fotbal)
- co má cítit (má mít raději romantické, nebo akční filmy)
- jak má „myslet“ (umí, nebo neumí hrát šachy, rozumí, nebo nerozumí fyzice) atd.

Ve světě, kde by stoprocentně platily genderové stereotypy, by třeba žádný chlapec neuměl vařit a žádná dívka nehrála hokej. Skuteční lidé ale nikdy genderové stereotypy nenaplňují zcela. Ti, kteří do nich výrazněji nezapadají, se ale mohou setkat s odsouzením nebo různými překážkami.

A

Alexandrův příběh

Alexandr je dvanáctiletý chlapec. Je jedním z nejtěžších ve třídě už od mateřské školy. Stále se ještě trochu stydí, když má mluvit před celou třídou, ale rád pracuje v malé skupině. Má dost přátel, ostatní ho mají rádi pro jeho dobré nápady. Umí si skvěle vymýšlet vlastní příběhy, ale má problémy s matematikou. Má rád přírodní vědy, hlavně když může dělat pokusy. Ochotně pomáhá ostatním, když mají problémy.

Po škole se rád dívá na televizi. Hodně čte, hlavně příběhy se záhadami a knihy o zvířatech. Rád si hraje v parku s kamarády a občas se stará o mladšího bratra. Pomáhá s nádobím, když se mu řekne.

Alex si není jistý, co chce dělat, až skončí školu, ale rád by si vydělal dost peněz, aby mohl jezdit s kamarády na víkendy ven a aby si mohl kupovat muziku a oblečení, které se mu líbí.

Otázky

1) Alex vás zve na svoje třinácté narozeniny. Jaký dárek donesete?

2) Na začátku školního roku si má Alex vybrat z nabídky tři kroužky. Které si asi vybere?

☐ Přírodovědný	☐ Počítačový	☐ Hudební skupina
☐ Gymnastika	☐ Šachový	☐ Plavání
☐ Pěvecký sbor	☐ Dramatický	☐ Keramika
☐ Fotbal	☐ Literární	

3) Alex má sen, že si k osmnáctým narozeninám koupí ojeté auto. Už teď na něj začíná šetřit. Jak si může na auto vydělat?

4) Co asi bude Alex dělat ve třiceti letech?

Alexandra je dvanáctiletá dívka. Je jednou z nejtěžších ve třídě už od mateřské školy. Stále se ještě trochu stydí, když má mluvit před celou třídou, ale ráda pracuje v malé skupině. Má dost přátel, ostatní ji mají rádi pro její dobré nápady. Umí si skvěle vymýšlet vlastní příběhy, ale má problémy s matematikou. Má ráda přírodní vědy, hlavně když může dělat pokusy. Ochotně pomáhá ostatním, když mají problémy.

Po škole se ráda dívá na televizi. Hodně čte, hlavně příběhy se záhadami a knihy o zvířatech. Ráda si hraje v parku s přáteli a občas se stará o mladšího bratra. Pomáhá s nádobím, když se jí řekne.

Alex si není jistá, co chce dělat, až skončí školu, ale ráda by si vydělala dost peněz, aby mohla jezdit s kamarády na víkendy ven a aby si mohla kupovat muziku a oblečení, které se jí líbí.

Otázky

1) Alex vás zve na svoje třinácté narozeniny. Jaký dárek donesete?

2) Na začátku školního roku si má Alex vybrat z nabídky tři kroužky. Které si asi vybere?

☐ Přírodovědný	☐ Počítačový	☐ Hudební skupina
☐ Gymnastika	☐ Šachový	☐ Plavání
☐ Pěvecký sbor	☐ Dramatický	☐ Keramika
☐ Fotbal	☐ Literární	

3) Alex má sen, že si k osmnáctým narozeninám koupí ojeté auto. Už teď na něj začíná šetřit. Jak si může na auto vydělat?

4) Co asi bude Alex dělat ve třiceti letech?

ČAS: 45 MINUT

DRAMATICKÁ
ČINNOST

DISKUZE

02

Pantomima (Hra s nevědomým použitím genderu)

Cíle

Vnímat stereotypní propojení mezi genderem a povoláním a to, jak jsou v nás tyto stereotypy hluboce zakořeněny. Uvědomit si, jak jazyk (rod názvu povolání) souvisí se stereotypy.

Pomůcky

Nastříhané kartičky (viz pracovní list), tabule, flipchart nebo velký arch papíru, psací potřeby

Organizace

V první části aktivity je skupina rozdělena na dvě menší, které pracují spolu – soutěží v hádání. Druhá část s diskuzí probíhá společně v celé skupině. Prostor nevyžaduje žádné specifické úpravy.

Průběh
aktivity

1) Z pracovního listu nastříháme kartičky s povoláními a činnostmi (pojmy *vyučování, vaření, řízení firmy*). Pro variantu zaměřenou na procvičení cizího jazyka můžeme použít kartičky s názvy povolání v angličtině.

2) Ve třídě vytvoříme dvě skupiny, v každé by měli být přítomni chlapci i dívky. Jedna osoba v prvním týmu dostane kartičku s povoláním. Ostatním členům své skupiny musí povolání pomocí pantomimy předvést tak, aby jej uhádli. Na to mají jen jeden pokus, pokud neuhodnou, zkusí to druhá skupina. Ta, která odpoví správně, získává pomyslný bod. Pokud se děti ostýchají nebo je jich ve třídě mnoho, mohou povolání předvádět ve dvojicích či trojicích v improvizovaných pantomimických

scénkách (pacient/pacientka přichází ze lékařem/lékařkou, ten ho/ji vyšetřuje, prodavač/prodavačka obsluhuje různé nakupující atd.)

3) Po každém kole hádání umístíme kartičku s povoláním na hromádku *žena* nebo *muž* podle toho, jaký rod tým povolání přiřadil (např. zda v případě *vyučuje na základní škole* hádali *učitel*, nebo *učitelka*). Obě hromádky poté bez označení opíšeme (přítom dodržíme rozdělení podle rodů) na tabuli nebo na papír tak, aby si děti nevěsimly, podle jakého klíče jsou povolání rozdělena. Můžeme si navíc označit ta povolání, u kterých děti hádaly název povolání v mužském rodě, ačkoli ho předváděla dívka, a naopak. U nich se totiž síla stereotypu projevila nejsilněji.

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a společnost
→ → 2. stupeň
→ → → Výchova k občanství
→ → → → Člověk ve společnostiZákladní vzdělávání
→ Jazyk a jazyková komunikace
→ → 2. stupeň
→ → → Český jazyk a literatura
→ → → → Jazyková výchovaZákladní vzdělávání
→ Jazyk a jazyková komunikace
→ → 2. stupeň
→ → → Cizí jazyk
→ → → → Receptivní řečové dovednostiZákladní vzdělávání
→ Doplnující vzdělávací obory
→ → 2. stupeň
→ → → Dramatická výchova

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova
→ Výchova demokratického občana

1

Mužské jazykové tvary v názvech povolání, funkcí a společenského zařazení, jako například klient, lékař, majitel.

Do 70. let 20. století se soudilo, že mužské tvary dostatečně zastupují také ženy, kterým to nevadí a neškodí. Různými výzkumy a psychologickými testy však bylo prokázáno, že v drtivé většině případů si lidé při užití generického maskulina spontánně představí osobu mužského pohlaví.

Čím vyšší je prestiž dané funkce či profese, tím se také zvyšuje procento asociací s mužským pohlavím.

Jazyk odráží společenskou realitu, zároveň ji však fixuje a ospravedlňuje, a svým způsobem tak lobbuje za muže.

V důsledku užívání generického maskulina se ženy vytrácejí z naší představy veřejného života, jsou systematicky zneviditelňovány a v reálném a materiálním důsledku také společensky znevýhodňovány.

Šimotová, Tereza. Generické maskulinum. In: Gender [online]. Nedatováno. [cit. 17. 6. 2012]. Dostupné z <gender.webnode.cz/products/genericke-maskulinum/>.

Diskuze

Následuje diskuze, kterou uvedeme odhalením rozdělení povolání podle rodů, které žáci a žačky hádali. Ptáme se:

- Napadá vás, proč jsou povolání takto rozdělena?
- Existují práce, které ženy nebo muži dělat nemohou? Proč?
- Existuje vůbec něco jako „ženské“ a „mužské“ povolání? Proč takové rozdělení existuje?

- Znáte lidi, kteří dělají práci „druhé“ skupiny? Jsou v tom dobří? Na jaká úskalí mohou narazit?
- Jak vůbec samotná pantomima vypadala? Co se na daném povolání vyzdvihovalo?
- Představovali jste si při předvádění povolání konkrétní pohlaví nebo sebe sama?

Možné rozšíření

Ekonomický faktor

Ptáme se či upozorníme na to, že z velké většiny jsou povolání rozdělena ve sloupečku také podle jiného klíče než podle pohlaví – tedy podle platů.

- Máte představu, kolik si člověk v každém povolání vydělá?
- Jak je podle vás možné, že „ženská“ povolání jsou většinou hůř placená? Je to spravedlivé?
- Myslíte, že takové rozdělení umožňuje, aby ženy častěji pracovaly v mužských povoláních a muži v ženských? Proč?

Jemné významové rozdíly

Ať už oba sloupečky skutečně představují stereotypní rozdělení nebo vykazují určité výkyvy či genderovou citlivost, je dobré aktivitu ještě dále rozšířit, například:

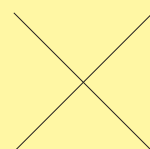
- Cítíte rozdíl mezi kuchařem a kuchařkou?
- Jaké klienty a klientky a v jak velkém měště má podle vás kadeřník a jaké kadeřnice?
- Jakým právem se bude podle vás zabývat právník a jakým právníčka? atd.

Metodická poznámka

Je důležité na začátku aktivitu příliš nepopisovat a nevysvětlovat, navést děti k co nejrychlejší odpovědi, nad kterou nemají přemýšlet – právě tak nejčastěji objeví, jak nevědomě všichni uvažujeme stereotypně.

V případě, že se děti stydí využívat pantomimu, je možné povolání slovně popsat. Tato možnost ale lépe funguje v anglickém jazyce, který názvům povolání nepřirazuje konkrétní rod. V češtině ale přináší značná úskalí – často děti popisují samy sebe nebo už hovoří o konkrétním pohlaví, odpadá proto právě ono nevědomé přiřazování pohlaví. Často také děti předem odhadnou, v čem aktivita spočívá, a při popisování proto hned na začátku předestřou, že povolání dělá nejčastěji žena nebo muž. Vyučující musí být v takovém případě i na podobné, ač výjimečné, situace připraven (občas má daná skupina vybudované tak specifické kulturní prostředí, že „ženské“ povolání uhádne jako „mužské“ a naopak) a zohlednit to v diskuzi (např. *Proč podle vás první charakteristikou daného povolání byl fakt, že ho vykonávají častěji muži nebo ženy? O čem to svědčí?*).

Důležité je na závěr diskuze uvést také poznámku o genderově korektním jazyku a především o generickém maskulinu¹ – koho si děti pod takovým označením představují a jak zneviditelňuje množinu žen. Vhodné je dát konkrétní příklady ze života dětí (holky vs. žáci) a diskutovat o tom, co děti při takovém označení cítí a jak by tedy měl genderově korektní jazyk vypadat.

Stříhá vlasy	Učí na základní škole	Zkoumá mikroorganismy
Projektuje domy	Uklízí pokoje v hotelu	Půjčuje knihy v knihovně
Závodí v autě	Programuje	Zastupuje klienty u soudu
Řídí kamion	Píchá injekce	Rozhoduje o zákonech v parlamentu
Vaří	Píše články	Opravuje stroje
Stará se o seniory	Stará se o zvířata	Navrhuje oblečení
Řídí firmu	Asistuje vedení firmy	Prodává v obchodě

Hairdresser	Elementary School Teacher	Microbiologist
Architect	Hotel Cleaner	Librarian
Car Racer	Programmer	Lawyer
Truck Driver	Nurse	Member of Parliament
Cook	Journalist	Mechanic
Caretaker in the Home for the Elderly	Zoo Technician	Fashion Designer
Company Manager	Secretary/ /Assistant	Shop Assistant

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍ

PRÁCE
S TEXTEM

03

Osm povolání

Cíle

Představení konkrétních lidí, kteří vykonávají genderově netradiční povolání. Kritická analýza textu.

Pomůcky

Osm pracovních listů s obrázky a medailonky lidí, psací potřeby.

Organizace

Aktivitu zahajujeme a ukončujeme formou společné diskuze, nejlépe v kruhu. Rozbor textů medailonků probíhá ve dvojicích: jedna dvojice/jeden medailonek.

Upozornění

Aby aktivita splnila svůj cíl, nesmíme žactvu předem prozradit, že vyobrazené osoby vykonávají genderově netradiční povolání. Pracovní listy je před zahájením práce nutné v polovině přeložit nebo rozstříhnout.

Průběh
aktivity

1) Na tabuli napíšeme názvy osmi povolání (*duchovní, prodej květin, chůva, řízení sanitky, pilotování dopravního letadla, učení v mateřské školce, rozhodčí v ledním hokeji, všeobecná sestra v nemocnici*). Ke každému povolání zapíšeme nápady dětí, jaké má daný člověk asi schopnosti, vlastnosti, případně, pokud to budou děti specifikovat, zapíšeme i pohlaví. Tato charakteristika by měla na tabuli zůstat až do konce aktivity kvůli závěrečné diskuzi.

2) Skupina se rozdělí do osmi skupin po dvojicích, příp. trojicích. Každá dvojice si vylosuje jeden přeložený (rozstřížený) pracovní list s vyobrazením muže nebo ženy a zakroužkuje to povolání, které podle jejich názoru daný člověk vykonává.

3) Následuje práce s druhou částí pracovního listu. Svá tipování si jednotlivé dvojice ověří pročtením medailonků a zodpovězením několika otázek. Jakmile žáci a žačky zjistí jméno člověka a jeho/její povolání, doplní je do pracovních listů.

4) Aktivitu uzavřeme společnou diskuzí, ve které se zaměříme jak na poměr úspěšných a neúspěšných tipů, tak především na výsledky analýzy textů, zajímavé postřehy nebo odpovědi na konkrétní otázky z medailonků. Zajímavé by mohlo být také porovnání představ o jednotlivých povoláních před začátkem aktivity a na jejím konci.

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence k učení

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Jazyk a jazyková komunikace
→ → 2. stupeň
→ → → Český jazyk a literatura
→ → → → Komunikační a slohová výchova

Základní vzdělávání
→ Člověk a svět práce
→ → 2. stupeň
→ → → Člověk a svět práce
→ → → → Svět práce

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova
→ Výchova demokratického občana

1

Zdroje k medailonkům

Bučková, Michaela. Šest otevřených zpovědí, jak muži zvládají typicky ženské profese. In: iDnes.cz/Finance [online]. 15. 1. 2011 [cit. 15. 12. 2013]. Dostupné z <finance.idnes.cz/sest-otevrenych-zpovedi-jak-muzi-zvladaji-typicky-zenske-profese-102-/podnikani.aspx?c=A101123_1487131_zamestnani_hru>.

Hovorková, Kateřina. Potkává se s bolestí, strachem i smrtí, ale svou práci miluje. In: iDnes.cz/Finance [online]. 14. 1. 2013 [cit. 15. 1. 2014]. Dostupné z <http://finance.idnes.cz/rozhovor-se-zachranarkou-Oy6-/podnikani.aspx?c=A131230_163639_podnikani_kho>.

Náš tým. In: Babysitting Břevnov [online]. Nedatováno [cit. 15. 12. 2013]. Dostupné z <www.babysitting-brevnov.cz/tym.html>.

Nezvalová, Miroslava. V kabině není čas na flirty, říká pilotka dopravního letadla. In: OnaDnes.cz [online]. 5. 1. 2010 [cit. 15. 1. 2014]. Dostupné z <ona.idnes.cz/v-kabine-neni-cas-na-flirty-rika-pilotka-dopravniho-letadla-pau-/spolecnost.aspx?c=A100104_130010_ona_ony_ves>.

Peřinová, Marie. Muž s diplomem zdravotní sestry. In: Infoservis.net [online]. 6. 11. 2003 [cit. 15. 12. 2013]. Dostupné z <www.infoservis.net/art.php?id=1068112556>.

Tombová, Silvie. Farářka: Lidé mě občas hodnotí s nevědomým předsudkem. In: OnaDnes.cz [online]. 16. 7. 2009 [cit. 15. 12. 2013]. Dostupné z <ona.idnes.cz/fararka-lide-me-obcas-hodnoti-s-nevedomym-predsudkem-f9z-/spolecnost.aspx?c=A090714_111543_ona_ony_jup>.

Velikovská, Tereza. Sama mezi muži! Hlavně klídek, říká rozhodčí Svobodová. In: Týden.cz [online]. 24. 11. 2013 [cit. 15. 1. 2014]. Dostupné z <www.tyden.cz/rubriky/sport/hokej/sama-mez-muzi-hlavne-klidek-rika-rozhodci-svobodova_289903.html#.UxXZbfldXHQ>.

Diskuze

V diskuzi bychom se měli dostat k poměrně závažným otázkám. Analýza medailonků je zaměřena na objevování více či méně skrytých genderových stereotypů a předsudků, se kterými se potýkají muži a ženy vykonávající genderově netradiční povolání. Genderové stereotypy způsobují, že máme v souvislosti s určitými povoláními představu, jak vypadá/měl by vypadat člověk, který toto povolání vykonává.

Jak člověk vypadá nebo jakého je pohlaví, ovšem neříká nic o skutečných schopnostech konkrétního člověka. Může tedy nastat situace, kdy muž, který má pro dané povolání osobní předpoklady a schopnosti, požadovanou práci nedostane, protože jde o typické „ženské“ povolání a on se při žádosti o tuto práci setká s nepochopením nebo nedůvěrou, nebo naopak žena na základě předsudků nedostane práci v typickém „mužském“ oboru.

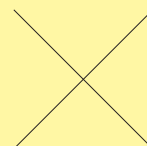
Žáci a žačky by se měli pokusit pojmenovat omezení, která způsobují genderové stereotypy, a naopak hledat možnosti, jak přemýšlet o volbě povolání bez genderových předsudků.

- Jak bylo žactvo úspěšné v tipování povolání?
- Proč jsou výsledky pro někoho překvapivé?
- Proč si s určitými povoláními spojujeme spíše ženy/muže?
- Jaké vlastnosti si představujeme u jednotlivých názvů povolání?
- Ve dvou případech je název povolání ponechán v generickém femininu (všeobecná sestra a chůva). Proč neexistuje ekvivalent v mužském tvaru? Jak by mohl případně vypadat?

Žáci a žačky v aktivitě narazí na pojem genderový stereotyp. Snadno ho vysvětlíte pomocí rámečku na straně 23.

Poznámka

Postavy z medailonků jsou vytvořeny na základě skutečných osob, jména a konkrétní detaily jsou ale změněny.¹

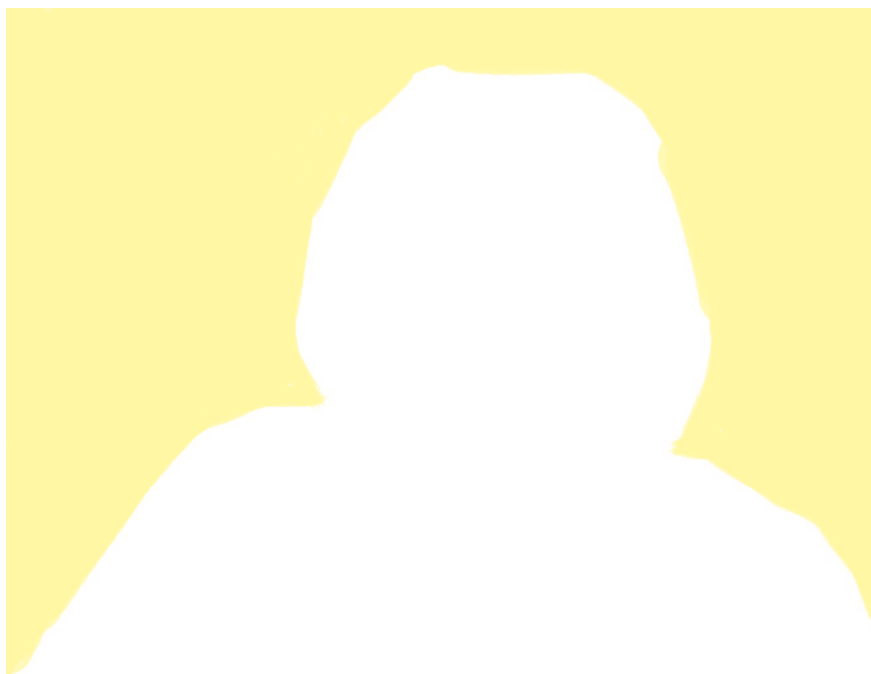

1 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

—ZDE PŘEHNOUT NEBO ROZSTŘIHNOUT—

1

Někdo by si mohl myslet, že měla vstup mezi nadšence pro létání snazší díky tomu, že její tatínek byl náčelníkem letiště. „Teď už to mohu prozradit, protože tatínek nežije. Měl jednu zásadu. Ženy prý patří na letiště až po setmění. Tedy spíše k potěše pilotů. Myslel to naprosto vážně. Já se mu už v pubertě snažila dokázat, že patřím na letiště i během letových dnů. Nakonec se nechal přesvědčit a výcvik jsem začínala u něj.“

A jak to vypadá během letu v pilotní kabině? „Kapitán i pilot mají stejné funkce. Kapitán má ale větší plat a také zodpovědnost za vyřešení manévru v obtížných situacích. Jeden z nás řídí letoun a ten druhý komunikuje s řídicími věžemi, ladí navigaci, otevírá mechanizace. Pak se zase vystřídáme. Mám ráda poctivý boj se živlem. Když fouká vítr, je špatné počasí a jsou turbulence. Jednou jsem takhle bojovala s větrem při přistávání a kapitán mě v tom nechal a jen hystericky křičel: ‚No to je úžasné, že tu máme jen sedmdesát lidí. Kdyby se nám jich pozvracelo sto padesát, tak bychom to asi nepřežili.‘ Jindy jsme se dostali do bouřky, která nebyla na radaru. Propadli jsme se ve vzduchu, a když nám šéfstevard hlásil situaci vzadu, jen přidal informaci, že on si stačil sice na servisovací vozík lehnout, ale všechny hrnky na kávu skončily na stropě.“

Lucie Francová byla mimo jiné dotázána, zda posiluje, aby byla živilům rovnocennou soupeřkou. Na to odpověděla: „Každé dopravní letadlo má odlehčené řízení. U těch opravdu velkých je to tak vymyšlené, že se musí ještě dokonce přitěžovat, aby pilot řízení cítil. Když jste šikovná, dá se letoun v turbulencích uřídit poměrně lehce.“

Otázky k zamyšlení

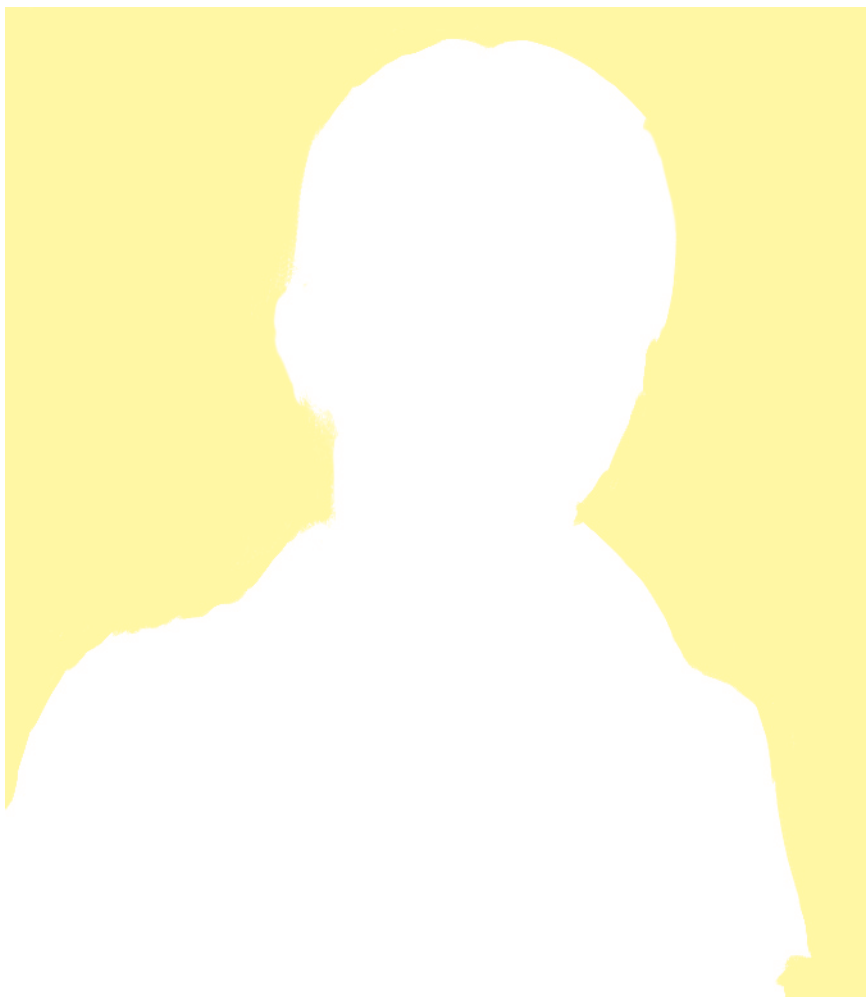
- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se ke svému povolání dostal?
- Setkává se kvůli svému povolání s nepochopením, výsměchem nebo předsudky ostatních lidí? Podtrhni uvedený příklad a zkus ho popsat svými slovy. Jak se asi musela Lucie cítit, když neměla v rodině podporu pro své vysněné povolání?
- Redaktorka, která vedla tento rozhovor, reagovala na Luciino vyprávění o tom, jak se jí otec (náčelník letiště) dlouho vysmíval, než ji začal v její volbě respektovat, slovy: „To jste měla k profesionálnímu létání dobře nakročeno.“ Jak jinak mohla redaktorka historku okomentovat, kdyby si uvědomovala sílu genderových stereotypů, které Lucii v mládí znemožňovaly splnit si svůj sen? Reagovala by podle vás redaktorka stejnými slovy, kdyby zpovídala pilota, který by vzpomínal na posměch ze strany své matky?
- Najdi a podtrhni ještě jeden příklad, kdy redaktorka vyjádří genderově stereotypní názor, že Lucie jako „příslušnice slabšího pohlaví“ nemusí dobře zvládat roli pilotky velkého letadla. Jak jí tento názor Lucie vyvrací?
- Najdi a podtrhni v textu místa, kde Lucie popisuje, co má na své práci ráda. Zkus na základě toho vyvodit Luciiny vlastnosti a schopnosti.

2 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

2

Pohybuje se v čistě mužském prostředí, kde jsou nadávky na denním pořádku. Tereza Sobolová je jedinou ženou mezi českými elitními hokejovými rozhodčími. Jako čárová sudí řídí zápasy druhé nejvyšší české soutěže mužů, v ženském hokeji rozhodovala utkání v roce 2010 na olympiádě ve Vancouveru a v roce 2014 v Soči.

„Je to prostě mužský sport, být rozhodčím navíc u nás není zrovna populární,“ říká o svém povolání Tereza. Nominace na olympiádu v Soči znamená pro obchodní zástupkyni Terezu další splněný sen. Olympijské hry, kde je i rozhodčí přímou účastnicí sportovního svátku, jsou pro ni totiž větší metou než česká mužská extraliga, poslední stupeň, který jí v jejím tuzemském rozhodcovském portfoliu chybí.

Odmala sportovala, věnovala se krasobruslení. V patnácti letech šla na sportovní gymnázium, kde zkoušela atletiku a současně často chodila i na veřejné bruslení. Tam ji oslovily hokejistky, jestli by to s nimi nechtěla zkusit, protože dobře bruslila. A tak začala v sedmnácti letech hrát v útoku a přitom i pískat.

Jaká je první reakce lidí, kteří ji neznají a dozvědí se, že píská jako čárová rozhodčí mužskou první ligu? „Většinou jsou dost překvapeni, že žena píská druhou nejvyšší soutěž, ale vždycky jsem se setkala s kladnými ohlasy. Na druhou stranu jsem často cítila při zápasech větší tlak ve smyslu, že když se mi něco nepovede, hned si řeknou, že ženská nemá u hokeje co dělat. To je vždycky hodně nepříjemné, ale člověk si to nesmí připustit. Když udělá chybu, tak hlavně nesmí udělat další. Ale nikdy mě to nezviklalo v pískání pokračovat.“

Otázky k zamyšlení

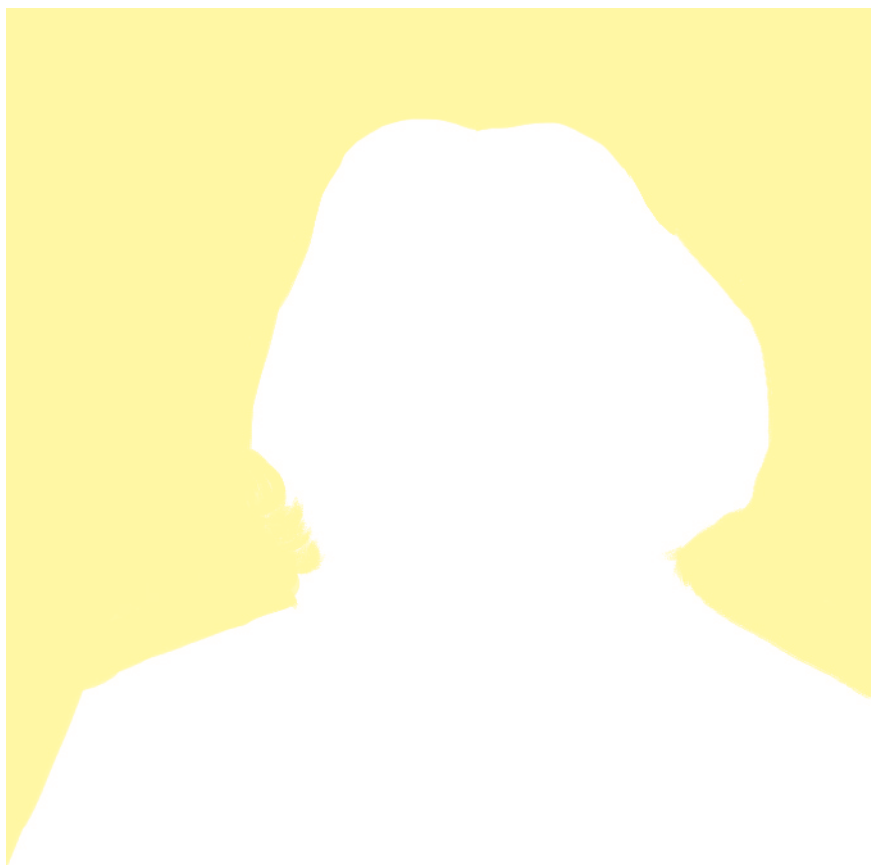
- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se ke svému povolání dostal?
- Setkává se kvůli svému povolání s nepochopením, výsměchem nebo předsudky společnosti? Podtrhni uvedený příklad a zkus ho popsat svými slovy.
- Jak se asi Tereza musí cítit, když ji v jejím vysněném povolání lidé hodnotí nikoli na základě jejich skutečných schopností, ale na základě stereotypu, že hokej není sport pro ženy?
- Proč Tereza říká, že hokej je „prostě mužský sport“? Jaký jiný sport je v naší kultuře vnímán jako „mužský“? Proč si myslíte, že u nás neexistuje profesionální ženská hokejová liga? Co by se muselo udělat proto, aby vznikla?
- Na jaké překážky související s genderovými stereotypy může narazit dívka, která by se ráda profesionálně věnovala hokeji nebo fotbalu? Setkávají se v nějakém sportu chlapi s podobnými genderovými předsudky? Uveď příklad.

3 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

—ZDE PŘEHNOUT NEBO ROZSTŘIHNOUT—

3

Osmatřicetiletý Aleš Novotný se chtěl stát vychovatelem v dětském domově. Místo toho nastoupil na učiliště opravář-mechanik, protože to tehdy bývala „dobrá práce“. Na protest ho však nedodělal.

„Stal se ze mě hipík, procestoval jsem celou Evropu, hrál jsem v kapele, pomáhal jsem restaurovat nábytek,“ vzpomíná. Na konci devadesátých let si řekl, že chce dělat práci, která ho bude bavit, a začal dálkově studovat předškolní a mimoškolní pedagogiku. Už při studiu vedl turistický oddíl a hudební kroužek v jedné mateřské škole.

Později dostal nabídku pracovat ve školce na Praze 10. „Budete náš indián a využijete zkušeností z táborů,“ přemlouvala ho tenkrát ředitelka Kamila Malá. „Ve státní školce jsou nízké platy, ale já to dělám z přesvědčení, za což se mi jedna kolegyně vysmála.“ Děti, o něž se staral, miloval.

Ředitelka Malá si přítomnost Aleše ve školce pochvaluje: „Učitelé-muži mají velký respekt u rodičů.“ Sám Aleš svou hlavní výhodu vidí v tom, že chlap může do školky přinést dětství. „Zatímco některé učitelky děti venku hlavně hlídají, já si s nimi naplno hraju klidně na zombíky,“ dodává muž, který zatím vlastní děti nemá.

Aleš hraje ve třech kapelách, učí hře na kytaru, vede dětský turistický oddíl Medvědi, kam chodil už jako dítě, a napsal knížku Pohádky na dobrou noc.

Otázky k zamyšlení

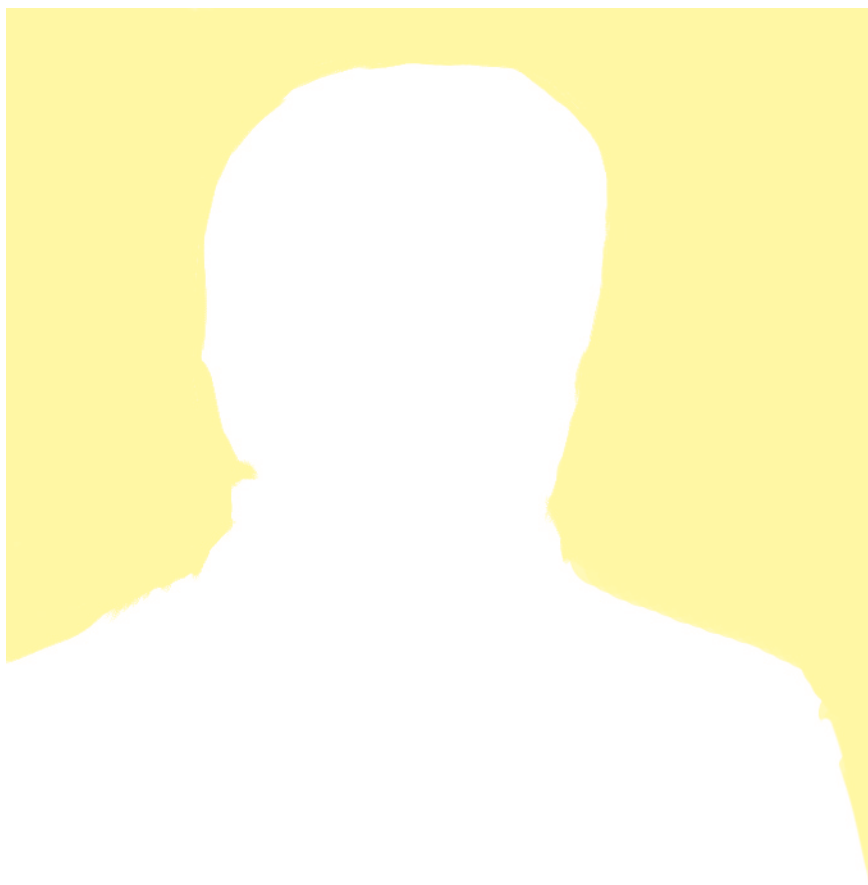
- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se k němu dostal?
- Setkává se kvůli svému povolání s nepochopením, výsměchem nebo předsudky společnosti? Popiš uvedený příklad. Proč se mu učitelka vysmála, když sama toto povolání také vykonává?
- Kdo je v naší společnosti spojovaný častěji s rolí „živitele rodiny“? Má Aleš rodinu?
- Ředitelka Malá chce vyjádřit spokojenost s učitelem Alešem, ale ve skutečnosti nechválí jeho, ale používá stereotyp. Podtrhni místo, o které jde. Zkus vymyslet takovou pochvalu, která by skutečně oceňovala Aleše a jeho práci ve školce. Vycházej z textu.
- Aleš také použil genderový stereotyp, když shrnul, v čem vidí svou hlavní výhodu. Podtrhni místo, o které jde. Zkus vysvětlit. Jak by mohl Aleš jinak říci, v čem je jeho přínos?

4 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

—ZDE PŘEHNOUT NEBO ROZSTŘÍHNOUT—

4

Padesátník Jan Bureš je původním povoláním letecký mechanik, pět let jezdil s metrem, osm let pracoval jako revizní technik. Po revoluci si s manželkou, která je původní profesí učitelka v mateřské škole, otevřeli obchod s botami.

Když se jim přestalo dařit a uvažovali, co dál, dostala jejich dcera – floristka – nápad: „Otevřete si květinářství, pomůžu vám s tím.“ Oba si udělali kurz a dnes se s manželkou Annou popichují, kdo uváže hezčí kytici. „Hlídáme si, která kytka se prodá, soutěžíme,“ smějí se oba a Anna dodává, že Janovy kytky jsou přesné, počítačové, je v nich vidět technická zkušenost.

Jan si chválí, že na rozdíl od techniky je tato práce tvůrčí. A dnes je dceři za podnikatelský nápad vděčný. „Když jsem prodával boty, občas se stalo, že si na mě někdo vyléval zlost. V květinářství je to jiné, lidé sem chodí dobře naladěni anebo na ně zapůsobí prostředí a jsou v pohodě. I když nedávno přišla paní, která se omluvila a řekla, že mi nevěří, ať prý jí uváže kytku manželka. Pak máme naopak zákazníky, kteří se k nám vracejí a chtějí kytice jen ode mne,“ uvádí Jan.

Otázky k zamyšlení

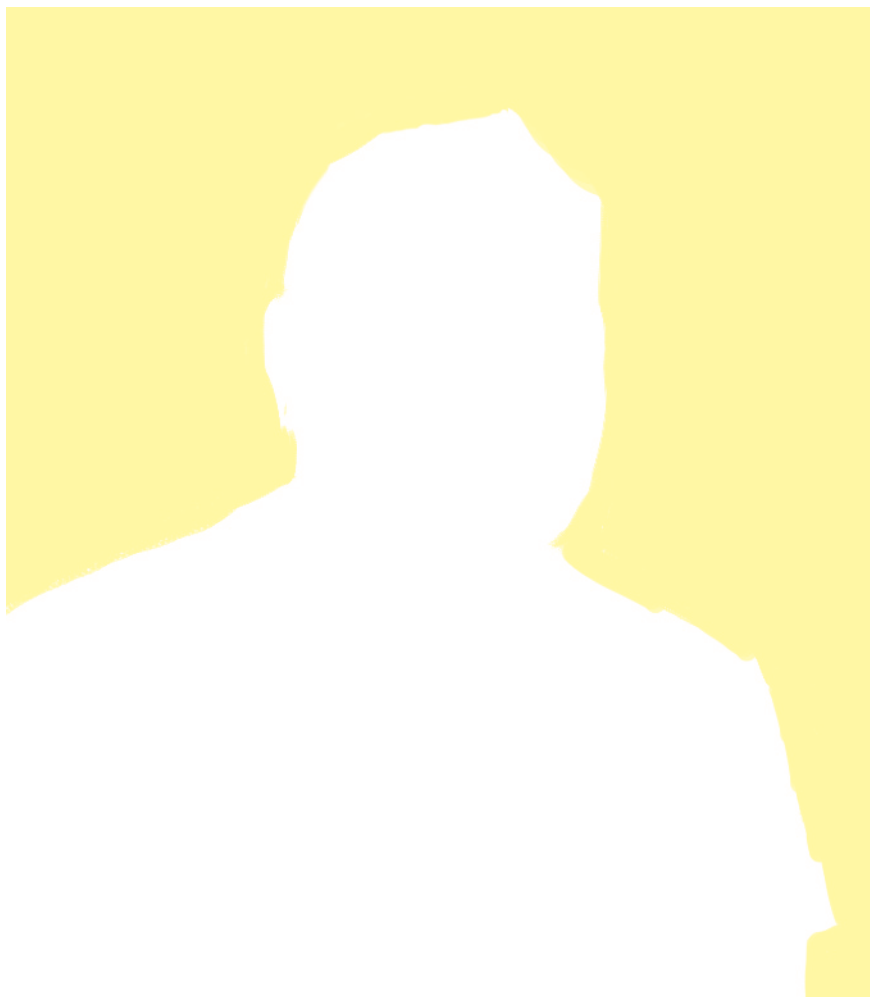
- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se k němu dostal?
- Setkává se kvůli svému povolání s nepochopením, výsměchem nebo předsudky společnosti? Podtrhni uvedený příklad v textu. Zkus vysvětlit, proč si zákaznice nechtěla nechat uvázat kytici od Jana, ale od jeho ženy, když pravděpodobně ani jednoho z nich neznala.
- Jaké vlastnosti a oblasti zájmu jsou v naší společnosti očekávané spíše od ženy a jaké spíše od muže?

5 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

—ZDE PŘEHNOUT NEBO ROZSTŘIHNOT—

5

Své povolání by neměnil. Vystudoval zdravotnickou školu a pracuje ve Středisku rychlé záchraně pomoci v menším městě na Vysočině.

Svou práci Lukáš Strnad popisuje takto: „Posádky rychlé zdravotnické pomoci sestávají z řidiče a ze dvou středních zdravotnických pracovníků, kteří jsou speciálně vyškoleni. Většinu času trávím v sanitce. Jsou případy, kdy přijedete na nějaký výjezd a zemře mladý člověk. Když jsem měl malé děti a jel jsem třeba k výjezdu, kde šlo o náhlé úmrtí novorozence, dohodl jsem se s řidičem, abychom jeli kolem našeho baráku. Musel jsem se podívat, jestli jsou mé čtyři děti v pořádku.“

Podle mě je dobře, když je na záchrance ženská. Ženská je v tu chvíli vrbou, dá se to s ní líp zvládnout, její přístup je procítěnější. Chlapi naopak skrývají pocity v sobě, ty se ale hromadí. Myslím, že mužů zdravotních bratrů je tak málo, protože muž je pro tu práci línej. Chce vždycky nějakým způsobem vládnout a tady by se sám měl postavit do role sloužícího. Těžko si dokážu představit chlapa, který by šel naprosto dobrovolně a vědomě studovat střední zdravotnickou školu s tím, že bude někde na interně přebalovat pacienty a sloužit jim.“

Na závěr jsme se Lukáše zeptali, jaké je vlastně jeho správné oslovení? „Mělo by to být zdravotní bratr, ale na diplomu mám napsáno všeobecná zdravotní sestra. Lidi často sami nevědí, jak mě mají oslovovat. Stává se mi, že když přijedeme k pacientům, říkají mi ‚pane doktore‘, jednou dokonce i ‚pane primáři‘. Ale když tam přijedou holky, vždycky jim říkají sestřičko...“

Otázky k zamyšlení

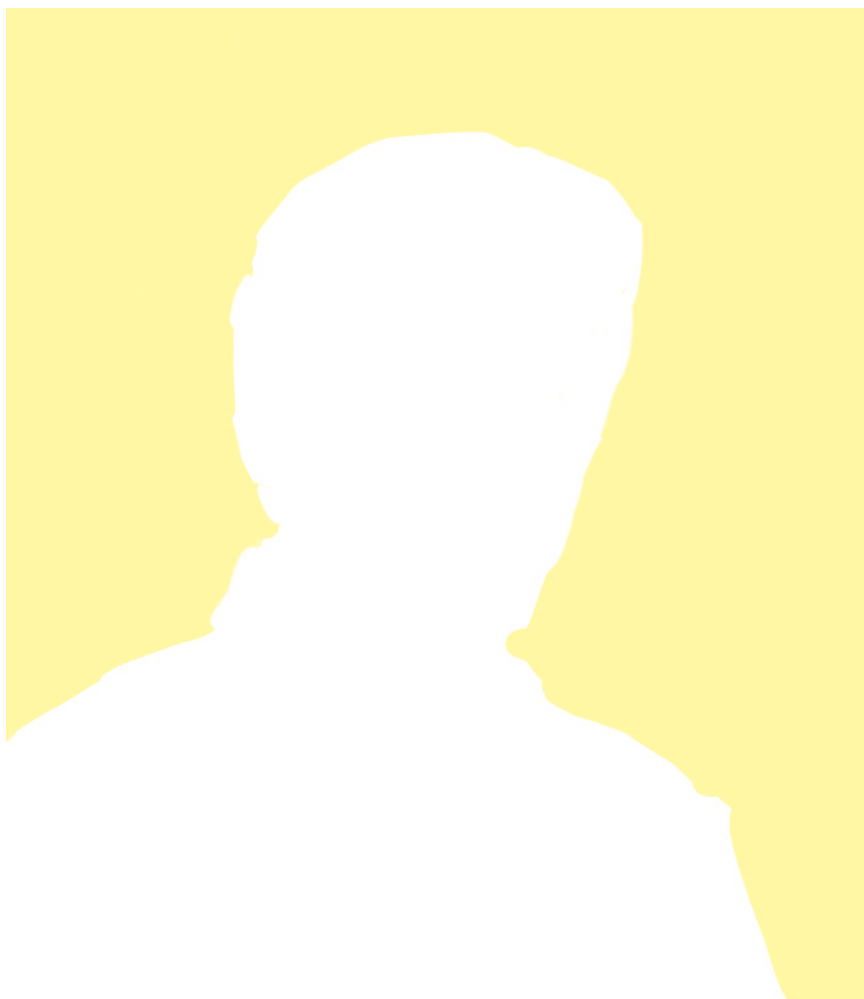
- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se ke svému povolání dostal?
- Setkává se kvůli svému povolání s nepochopením, výsměchem nebo předsudky společnosti? Podtrhni místo, kde Lukáš popisuje, jak ho lidé často nesprávně oslovují. Proč se to podle tebe stává?
- Podtrhni místa, kde Lukáš vysvětluje důvody, proč je v tomto oboru málo mužů a v čem jsou podle něj ženy lepší.
- Z Lukášových názorů vyplývá, že muži se pro tuto práci hodí mnohem méně než ženy. Myslíš, že se tím pádem Lukáš domnívá, že svou práci vykonává špatně? V čem spočívají genderové stereotypy a jak se projevují v Lukášových názorech?
- Jak si vysvětluješ rozpor mezi tím, že Lukáš zároveň říká, že by své povolání neměnil a zároveň, že si neumí představit muže, který by dobrovolně šel studovat zdravotní školu? Dovedeš na uvedeném příkladu vysvětlit, jak funguje pořekadlo „výjimka potvrzuje pravidlo“? Mají výjimky šanci být vnímány jako rovnocenné varianty?

6 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

—ZDE PŘEHNOUT NEBO ROZSTŘÍHNOUT—

6

Petr Toman je majitel agentury zaměřené na hlídání dětí. Vystudoval ale stavební fakultu ČVUT a cítí se být povoláním architekt/stavař. Kromě projektování pro jeden architektonický ateliér věnuje svůj čas hlídání malých dětí, které ještě nechodí do školky.

S dětmi má mnoho zkušeností jednak z rodiny, kde vyrůstal jako nejstarší z pěti sourozenců, ale i na základě dlouhodobé činnosti ve skautském oddíle. Velkou zkušeností pro něj byl několikaměsíční pobyt na statku ve Švýcarsku, kde obstarával vše potřebné pro rodinu se čtyřmi malými dětmi.

Podle jeho vlastních slov je důležité, aby se děti setkávaly v útlém věku nejen s ženskými vzory, ale také s těmi, které tradičně v naší společnosti zastávají muži. Proto je rád, že má ve svém týmu pečovatelek a pečovatelů o děti také mladé muže. I když přiznává, že rodiče malých dětí někdy dávají přednost chůvám-ženám před chůvami-muži. Přesto v poslední době nastává trend chův-mužů, a o to víc ho mrzí, že čeština pro ně dosud nemá vhodné pojmenování.

Sám se nikdy s předsudky nebo výsměchem kvůli své práci nesetkal, ale připouští, že někteří lidé mohou vnímat pečovatelský obor jako méněcenný v porovnání s architekturou a stavitelstvím, které vystudoval, a tak se ke svému „babysitterství“ nepřiznává každému.

Otázky k zamyšlení

- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se ke svému povolání dostal?
- Proč je obor pečovatelský některými lidmi vnímán jako méněcenný ve srovnání s oborem architektury a stavitelství?
- Na základě jakých předsudků jsou někdy ženy vnímány jako schopnější pečovatelky než muži? Proč rodiče malých dětí dle Petrových slov dávají někdy přednost chůvám-ženám?
- Jak byste vysvětlili vzrůstající trend pečovatelů-mužů o děti? Jak se společnost změnila oproti dřívější době?
- V českém jazyce existuje pro zmíněné povolání název *chůva*. Jak tedy máme oslovovat muže, kteří pečují o malé děti? Následující názvy povolání jsme zvyklí používat jen v mužském, nebo jen v ženském rodě. Zkuste vymyslet jejich tvary v opačném rodě:

chůva
chirurg
chemik
fyzik
kosmetička
vrchní sestra v nemocnici

7 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

7

Markéta Křížková chtěla být v dětství baletkou. Kdysi pracovala jako garderobiérka v jednom pražském divadle. Nakonec se však vydala úplně jinou cestou. Dnes vede evangelickou farnost v malé vesnici jižně od Prahy, kterou pomohla zrekonstruovat.

„Celé dětství jsem jezdila do baptisticko-českobratrské rodiny, kde se modlilo před jídlem. Také jsem měla od první třídy kamarádku Lídu, katoličku, s níž jsme se o těchto věcech bavily, a tak jsem odmala věděla, že Bůh je. Věřící byla i moje babička, která ovlivnila mou matku, i když ta mě přímo k víře nevedla.“

Na otázku, jak ji lidé přijímají jako farářku, odpovídá: „Tradičně je autoritou muž-farář. Proto k vám lidé mohou předem přistupovat s nějakým nevědomým předsudkem. Zažila jsem situaci, kdy mi jedna paní na prvním sboru, kam jsem nastoupila, otevřeně řekla: ‚Víte, my tu ženskou nechceme.‘ I v církvi se s tímto předsudkem, že ženy jsou méněcenné, někdy setkávám. Někteří bratři dělají, že mě ani neslyší, když k nim hovořím.“

A co je při jejím povolání hlavní? „Důležité je to, co děláte, ne jak vypadáte. A ze všeho nejdůležitější je pravdivost. Za všechno, co je v mém kázání, se musím umět postavit a podat to srozumitelně pro křesťany, nekřesťany i úplně bezvěrce. Všichni žijeme stejná témata: farářky i letušky.“

Otázky k zamyšlení

- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se ke svému povolání dostal?
- Setkává se kvůli svému povolání s nepochopením, výsměchem nebo předsudky společnosti? Podtrhni uvedené příklady a zkus je popsat svými slovy.
- Z textu se dozvídáme, že jedna z věřících Markétu v roli farářky odmítla, aniž by ji osobně blíže poznala. Zkus pojmenovat důvody, kvůli kterým žena Markétu nedokázala přijmout. Jakou roli v jejím rozhodnutí sehrály předsudky?
- Jak se asi Markéta cítí, když ji její mužští kolegové v práci nerespektují jako rovnocennou?
- Jak rozumíš pojmu *diskriminace na základě pohlaví*?

—ZDE PŘEHNOUT NEBO ROZSTŘÍHNOUT—

8 Zkuste si tipnout, jaké je povolání této osoby

- duchovní
- prodej květin
- chůva
- řízení sanitky
- pilotování dopravního letadla
- učení v mateřské školce
- rozhodčí v ledním hokeji
- všeobecná sestra v nemocnici

Jméno

Skutečné povolání

8

Narodila se v Českých Budějovicích, kde vystudovala střední zdravotnickou školu. Po škole nastoupila Johana Bednářová do nemocnice na úrazovou JIP jako sestra a po roce šla studovat do Prahy roční obor sestra pro intenzivní péči. V roce 1995 nastoupila k záchranné službě v Českých Budějovicích.

Sama říká: „Jedna věc je, že mě baví pomáhat lidem. A druhá, že chci umět improvizovat, dokázat si poradit v podmínkách, které neznám, které jsou náročné. Umím dobře relaxovat, ve volném čase hraju na saxofon a tančím.“ (smích) Johana tehdy začala pracovat jako řidička sanitky a záchranářka v jedné osobě.

Po patnácti letech práce zdravotní sestry se chtěla posunout někam dál. Ovšem s ženou vůbec nepočítali, takže šéfy zaskočila. Asi po měsíci, když se nic nedělo, se šla znovu připomenout. Nakonec jí vedení vzkázalo, že ji tedy čeká zkušební jízda s majákem. Přesto, že zkušební jízdu zvládla, opět se nic nedělo. Nakonec si jí zavolal primář a zeptal se jí, zda to opravdu myslí vážně a zda zvládne i situaci, kdy bude mít technický problém. „Od té doby jezdím, a i když jsem ze začátku cítila, že na mě kolegové řidiči koukají tak trochu skrz prsty – ženská za volantem sanitky! – teď už mě tolik neřeší. Byl to nezvyk, přece jenom jsem jediná v jižních Čechách.“

A jak se jezdí s majákem? „Stejně jako bez majáku. Prostě musím sebe a lékaře dostat rychle, ale bezpečně z místa A do místa B. K řízení mám respekt, ale nebojím se.“

Otázky k zamyšlení

- Jak se daný člověk jmenuje a jaké má povolání? Jak se ke svému povolání dostal?
- Setkává se kvůli svému povolání s nepochopením, výsměchem nebo předsudky společnosti? Podtrhni uvedené příklady a zkus je popsat svými slovy.
- Jakou roli v příběhu Johany sehrály genderové stereotypy, které zesměšňují vztah žen k autům, řízení a technice?
- Myslíš, že by rozhovor s primářem probíhal ve stejné atmosféře nedůvěry, kdyby se o danou pozici zajímal muž?
- Podtrhni v textu místa, kde Johana popisuje sama sebe a své schopnosti a vlastnosti. Do jaké míry se podle tebe Johaniny osobní a profesní předpoklady shodují s obecnými předpoklady pro výkon profese řidič/řidička sanitky a záchranář/záchranářka?

ČAS: 40 MINUT
S DISKUZÍPRÁCE
S ODBORNOU
LITERATUROUPRÁCE
S INFORMAČNÍMI
TECHNOLOGIEMI

POČÍTÁNÍ

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní
→ Kompetence k učení

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Matematika a její aplikace
→ → 2. stupeň
→ → → Matematika a její aplikace
→ → → Číslo a proměnnáZákladní vzdělávání
→ Matematika a její aplikace
→ → 2. stupeň
→ → → Matematika a její aplikace
→ → → Závislostí, vztahy a práce s datyZákladní vzdělávání
→ Člověk a společnost
→ → 2. stupeň
→ → → Dějepis
→ → → Člověk v dějinách

Průřezová témata

→ Mediální výchova

04

Kolik mužů a žen najdeme v encyklopediích?

Cíle

Odhalit genderovou zatíženost populárních dětských encyklopedií z edice Odkaz nakladatelství Fragment.¹ Vizuálně zpracovat zjištěná statistická data, případně vyhledat informace na internetu.

Pomůcky

Alespoň tři knihy zmíněné edice (Čím více knih edice, tím silnější výstupní data), statistická data z již provedeného výzkumu.

Organizace

Aktivita probíhá v menších skupinkách. V druhé části probíhá prezentace skupinové práce a společná diskuze. Ve třídě s obvyklými lavicemi není potřeba žádná úprava prostoru.

Příprava

Cílem této aktivity je porovnat počty žen a mužů ve vybraných knihách a zaznamenat výsledky statistického šetření (převést data do jednoduchého grafu dle vlastního nápadu dětí).

Z důvodu silnější argumentace by bylo dobré, aby každá skupinka, která navštíví toto stanoviště, zpracovávala jiné knihy dané edice. Na konkrétním příkladu encyklopedické řady pro děti a mládež je možné poukázat na obecný problém nerovného zobrazování žen

a mužů v populárně naučných knihách pro děti a mládež.

Doporučujeme k analýze zejména tyto tituly zmíněné edice:

- Průkopníci vědy a techniky v českých zemích
- Slavní lékaři
- Čeští spisovatelé
- Osobnosti ducha českých dějin
- Osobnosti české hudby
- Osobnosti českého malířství

1

Nakladatelství Fragment vydalo v rámci edice Odkaz v letech 1993–2011 celkem 17 publikací, které si kladou za cíl představit nejvýznamnější osobnosti v rámci vybraných oborů lidské činnosti. V roce 2000 získala edice ocenění Zlatá stuha.

Pro analýzu je vhodných pouze 14 knih, v nichž jsou osobnosti řazeny podle svého profesního zaměření (např. Čeští spisovatelé, Průkopníci vědy a techniky v českých zemích, Osobnosti českého malířství).

Edice obsahuje také tři knihy, věnované pouze ženám bez ohledu na jejich obor (České královny, České ženy a Osudové ženy). Tyto tři knihy z důvodu odlišné koncepce nejsou pro analýzu vhodné.

2

Více info o ženách v medicíně lze nalézt například: Women in Medicine. In: Wikipedia [online]. 18. 3. 2014 [cit. 23. 3. 2014]. Dostupné z <http://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_medicine>.

Průběh aktivity

1) Žáky ažačky rozdělíme do menších skupinek podle počtu zkoumaných knih.

2) Každá skupina si prohlédne vybranou knihu a spočítá medailonky uvedených mužů a žen. Následně vypočítají, jaké je procentuální zastoupení mužů a žen v dané knize. Zjištěná data zpracují

ve formě grafu (koláčového, sloupcového apod.).

3) Když mají všechny skupinky grafy hotové, vyzveme děti, aby svá zjištění prezentovaly a diskutovaly o výsledcích své práce.

Diskuze

Diskuzi bychom měli zahájit podrobným prozkoumáním žákovských analýz.

Jelikož se zřejmě nepodaří prostudovat všechny knihy dané edice, nabídneme žactvu závěry, k nimž došla ve své analýze Anna Babanová.

- Proč je v knihách nedostatek ženských osobností?
- Jaké překážky mohly být ženám kladeny, pokud se chtěly prosadit v tradičně mužských oborech?
- Jak vzniká encyklopedie? Kdo ji vytváří? Čím se asi autorské týmy encyklopedií řídí při výběru osobností?
- Jak přesně se stává člověk významným v určité oblasti, co musí vykonat?
- Pokud daná encyklopedie neuvádí žádná ženská jména, skutečně to znamená, že v daných oborech nepůsobily žádné ženy?

Žáci a žákyně pravděpodobně budou argumentovat, že ženy v daných oborech nebyly/neuspěly, protože nejsou na daný obor talentované, nemají o obor zájem, neměly možnost se vzdělávat apod. Genderové stereotypy jsou ome-

zující z toho důvodu, že vytvářejí představy o mužích a ženách jako homogenních skupinách, které se od sebe liší chováním, vlastnostmi i schopnostmi. Takové stereotypní uvažování je však často v úplném rozporu se skutečnými vlastnostmi a schopnostmi konkrétních lidí. Představy o tom, čím se mají muži a ženy zabývat, co je pro ně vhodné a v čem ne/mohou uspět, se v průběhu naší historie měnily a dlouhou dobu právě ženám znemožňovaly prosadit se v určitých doménách, tradičně vnímaných jako mužské.

V diskuzi bychom se měli zaměřit na tyto důležité věci:

- Za prvé, skutečně neexistují žádné významné ženy v daných oborech? Nebo je možné, že samotní autoři publikací vybírali osobnosti do svých knih na základě předsudků, že žádné významné ženy v daných oborech neexistují?
- A za druhé, je možné představovat historii konkrétních oborů lidské činnosti jinak než tak, jak jsme zvyklí z encyklopedií plných jmen významných mužů?

Tip

Pokud by po diskuzi zbyl čas a žáci a žákyně by se cítili osloveni tématy z diskuze, mohou se pokusit dohledat na internetu konkrétní ženské osobnosti medicíny, které by bylo možné zařadit do knihy Slavní lékaři. Nabízíme několik jmen osobností, kterým by žáci a žákyně mohli vytvořit medailonky, a symbolicky je zařadit do stávající encyklopedie.²

- Merit Ptah
- Agnodice
- Metrodora
- Trota ze Salerna
- Hildegarda z Bingenu

- Patience Miller
- Elizabeth Blackwell
- Maria Montessori
- Virginia Apgar
- Nawal El Saadawi
- Anna Bayerová
- Bohumila Kecková
- Anna Honzáková
- Marie Pešková
- Ludmila Sinkulová
- Vlasta Kálalová-Di Lotti

Objevené osobnosti mohou také vytvořit základ vzdělávacích her typu pexeso nebo kvarteto.

Analýza genderové zatíženosti publikací edice Odkaz nakladatelství Fragment

V edici Odkaz nakladatelství Fragment vyšlo v letech 1993 až 2011 celkem sedmáct publikací. Tato encyklopedická řada pro děti si klade za cíl představovat osobnosti, které vynikaly v různých oblastech lidské činnosti.

Tyto encyklopedie jsou na základních školách oblíbeným a široce používaným referenčním materiálem. Z genderového hlediska jsou nicméně poměrně problematické.

Výsledky analýzy ukazují na výrazný nepoměr v zastoupení mužů a žen mezi vybranými osobnostmi. Problematický je také fakt, že ačkoli je většina svazků koncipována na základě profesních či oborových okruhů bez ohledu na pohlaví, řada obsahuje i tři svazky, které jsou věnovány výhradně ženám. Ve dvou z nich jsou na základě kritéria biologického pohlaví soustředěny ženské osobnosti, které spolu jinak vůbec tematicky nesouvisí.

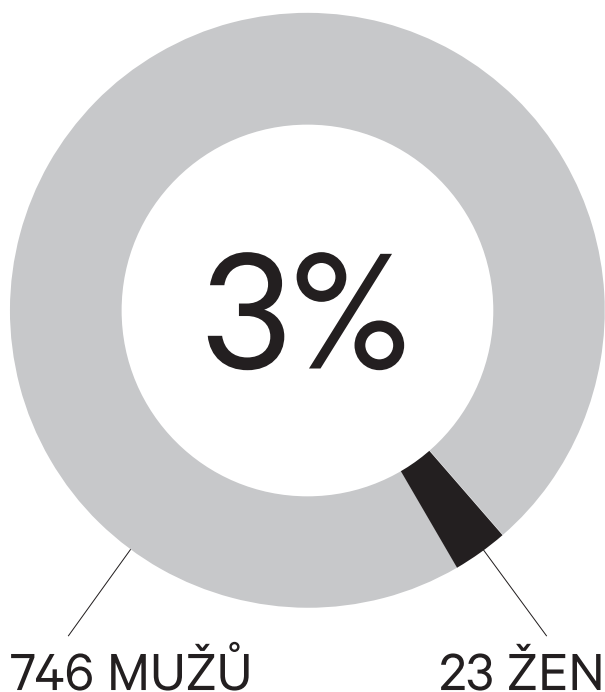
Legenda

M

Ž

B)

Zastoupení žen ve čtrnácti knihách edice, které jsou věnovány ženám i mužům.

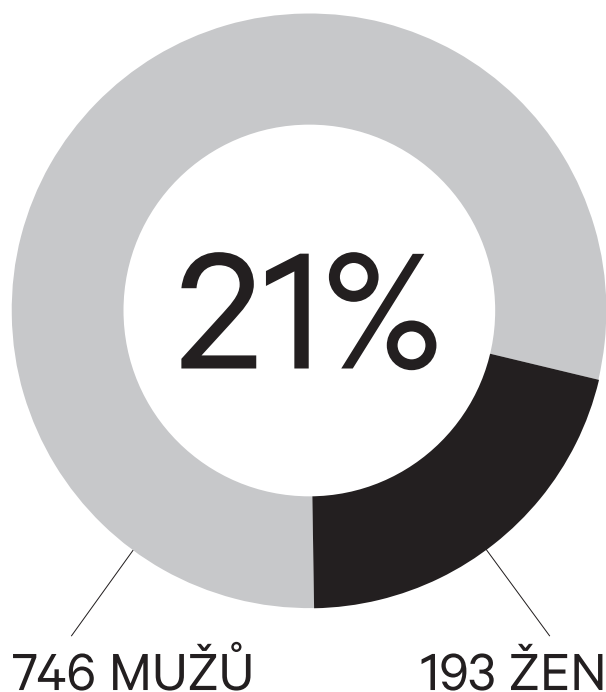
A)

Zastoupení žen a mužů v rámci jednotlivých titulů edice.

Titul	Počet mužů / žen v jednotlivých knihách
Světoví dramatici	50 / 0
Čeští spisovatelé	47 / 3
Skladatelé světové hudby	50 / 0
Osobnosti české hudby	50 / 2
Osobnosti českého malířství	48 / 3
Slavní vojevůdci	37 / 0
Panovníci českých zemí	76 / 2
Samovládcí a diktátoři	62 / 3
Panovníci Ruska	59 / 8
Slavní lékaři	49 / 0
Průkopníci vědy a techniky	58 / 0
Objevitelé přírodních zákonů	57 / 2
Slavní mořeplavci	44 / 0
Osobnosti ducha českých dějin	59 / 0
České ženy	0 / 60
Osudové ženy	0 / 55
České královny	0 / 55

C)

Zastoupení žen ve všech knihách edice, tedy včetně těch, které jsou věnovány výhradně ženám.

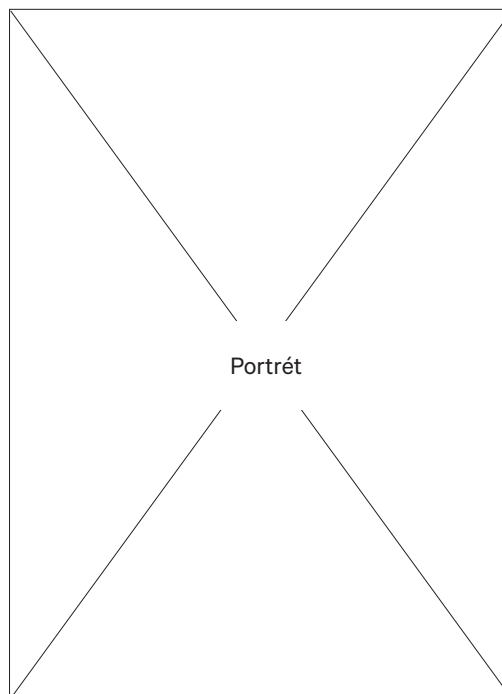

Vytvořte medailonek zajímavé ženy, kterým můžete doplnit stávající výběr osobností v encyklopediích edice Odkaz nakladatelství Fragment. Využijte důvěryhodné internetové zdroje. Zkuste hledat i v angličtině.

Pro rozšíření knihy *Slavní lékaři* můžete využít například následující typy: Merit Ptah, Agnodice, Metrodora, Trota ze Salerna, Hildegarda z Bingenu, Patience Miller, Elizabeth Blackwell, Maria Montessori, Virginia Apgar, Nawal El Saadawi, Anna Bayerová, Bohumila Kecková, Anna Honzáková, Marie Pešková, Ludmila Sinkulová, Vlasta Kálalová-Di Lotti.

Jméno

Kdy žila

Stručný životopis

ČAS: 30 MINUT

POROZUMĚNÍ
MÉDIÍM

DISKUZE

05

Ženy a muži v reklamě

Cíl

Identifikovat a rozkrýt stereotypy v zobrazování žen a mužů v určitých povoláních, které se objevují v reklamách.

Pomůcky

Pracovní listy s ukázkami reklam, flipchart, fixy.

Organizace

První část aktivity probíhá v malých skupinách. Druhá část, ve které jsou prezentovány výsledky, probíhá společně ve skupině. Prostor nevyžaduje žádné specifické úpravy.

Průběh
aktivity

1) Třídou rozdělíme na skupinky po čtyřech až pěti dětech. Každé skupině dáme jeden pracovní list se dvěma ukázkami reklamy.

2) Děti mají za úkol přemýšlet o tom, jaké role v reklamách hrají muži a jaké ženy. Měly by také dvojici reklam, které mají na pracovním listu, navzájem porovnat. K tomu jim na tabuli napíšeme pomocné otázky. Pro inspiraci, jak s reklamami pracovat, uvádíme níže rozpracovanou genderovou analýzu dvou reklam.

- Co v reklamě dělá muž, co žena, jaká povolání nebo činnosti vykonávají?
- Kdo je aktivní, kdo je pasivní?

- Čím se osoby v reklamě zabývají?
- V jakém prostředí jsou (doma, v práci, v ordinaci, v továrně...)?
- Vystupuje v reklamě někdo v odborné roli (např. přináší vědecké poznatky; radí, jak se co má dělat; umí něco, co ostatní ne)? Pokud ano, je to muž, nebo žena?
- Koho podle vás chce reklama oslovit, komu je určena? Vypadala by jinak, kdyby byla určena lidem jiného věku nebo jiného pohlaví?

3) Práce ve skupinách trvá patnáct minut. Výsledky si skupina zaznamenává na arch flipchartového papíru, poté jednotlivé skupiny prezentují výsledky před celou třídou. Nejprve vždy ostatní s reklamou seznámí a popíší, o co v ní jde, poté prezentují svá zjištění.

Diskuze

Na závěr diskutují společně s vyučujícím:

- Jaké emoce vzbuzují reklamy?
- Jaké vlastnosti jsou mužům a ženám přiřazovány?
- Jaký životní styl reklama představuje?
- Pracuje reklama s nějakými genderovými stereotypy? Pokud ano, proč myslíte, že je používá? Je to podle vás správné nebo etické? Je správné, aby ve společnosti existovala pravidla, která brání určitým typům reklamy?

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a společnost
→ → Výchova k občanství
→ → → Člověk ve společnosti

Průřezová témata

→ Mediální výchova

1

Nesehnutí, Sexistické prasátečko [online]. Nesehnutí. cz, 2014. [cit. 23. 1. 2014]. Dostupné z <<http://zenskaprava.cz/sexisticke-prasatecko/>>.

Poznámka

Více k tématu vztahu genderu a médií naleznete např. zde:

Pavlík, Petr. Gender a média. In: Smetáčková, Irena, Vlková, Klára (ed.). Gender ve škole: příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách. Praha: Otevřená společnost, 2005.

Mičienka, Marek, Jiráček, Jan. Rozumět médiím. Praha: Partners Czech, 2006.

Rozšíření

Příklad
rozbory
reklamy

Aktivitu lze rozšířit o další reklamní spoty, které okopírujeme z denního tisku nebo stáhneme z TV vysílání či internetu. Příklady kontroverzních reklam najdete třeba na webu programu *Ženská práva jsou lidská práva*.¹

Mouka Babiččina volba: Váš rodinný poklad

„Recept na bábovku se v naší rodině předává z generace na generaci a každá z mých předchůdkyň do něj přidala i kousek své lásky a umu. Já svým dcerám navíc kladu na srdce, aby se při pečení snažily používat ty nejlepší ingredience.“ říká osmačtyřicetiletá Hana Knoblochová.

Hanka je jednou ze stopadesáti oslovených žen, kterých jsme se ptali, jestli doma pečou a zda při tom dodržují nějaké rodinné tradice. Dorazili jsme se od ní, že nedá dopustit na kvalitní mouku. Proč je pro ni ze všech přísad nejdůležitější zrovna mouka? „Dobrá mouka je základem, bez něhož se žádná pečeni neobejde. Její kvalita je pro chut každého koláče i knedlíku opravdu zásadní. Proto si mouku pečlivě vybírám. Naposledy jsem vyzkoušela Babiččinu volbu a myslím, že u ní už zůstanu, protože je opravdu vynikající. Ostatně – ochutnejte sami!“ nabírá nám s úsměvem právě upečenou domácí bábovku.

Pokud Babiččinu volbu neznáte, vězte, že je to nová

značková mouka vyrobená z prvotřídního českého obilí, jehož výběr a zpracování jsou podrobeny pečlivé kontrole. Zrno se mele v Polabí ve mlýně, jehož tradice sahá až do roku 1870 a kde díky bohatým zkušenostem vědí, jak vyrobit mouku té nejvyšší kvality. Babiččinu volbu navíc koupíte v atraktivním obalu opatřeném pečeti, jež je zárukou toho, že jste první, kdo ji otevřel.

„To jsem ani netušila,“ diví se Hanka, když jsme jí pověděli, co všechno za kvalitou a skvělou chutí Babiččiny volby stojí. „Ale třeba jsem se na jejích webových stránkách a našla tam opravdu zajímavé recepty a tipy. Některé určitě vyzkouším a kdo ví – třeba se Babiččina volba stane součástí našeho rodinného pokladu.“

Tip od Hanky
Na vánoce pečte světlou bábovku – místo rozinek do ní přimíchám nasekané sušené datle a rum nahradím portským vínem. Kdo má rád čokoládu, může do bábovky přisypat třeba čokoládové čokolky.

Reklamu na uzeniny dokreslují postavy pěti řezníků. Značka uzenin má v názvu „řezniční mistři“, jsou to tedy ti praví odborníci na své řemeslo. Muži stojí se založenými rukama, vypadají rozhodně a nekompromisně, vědí, co dělají, a dělají to dobře – jsou prostě profesionální. Obrázek je namalován tak, že připomíná historickou dobu, kdy se ještě uzeniny dělaly poctivě a byly kvalitní. V textu se píše, že jde o tradiční rodinnou řeznickou firmu.

Profese řezníka se v ní dědí z generace na generaci, tedy z otce na syna. Je zajímavé, že mezi muži není žádná žena, i když v těch mnoha generacích se jistě narodilo i hodně dcer, které se na přípravě výrobků rodinné firmy podílely.

Jak by reklama na tradiční uzeniny vypadala, kdyby místo mužů byly ženy? Pravděpodobně by v ní vystupovala nějaká babička, která s láskou, nikoliv „nekompromisně“, připravuje třeba polévku nebo šunku. Tak jako je to v druhé reklamě na mouku. To je však jiné vaření – domácí, pro potřeby rodiny, z lásky (která se neprodává),

nikoliv jako podnikání. Obě reklamy nicméně pracují s tradicí, s kvalitou prověřenou časem a s představou, že dříve se při vaření nešidilo.

Reklamy na potraviny tak odkazují na dvojí tvář vaření: pokud je to vaření jako umění, jako podnikání, vaření pro veřejnost, pak se s kvalitním vařením spojují spíše muži. Pokud jde o vaření domácí, s láskou a starostlivostí, pro rodinu a děti, jde o doménu žen. Odráží ale toto rozdělení skutečnost? Znáte nějaké profesionální kuchařky či šéfkuchařky, nebo naopak muže, co vaří doma pro rodinu?

Nejsnadněji si vlastnosti spojované s konkrétním genderem zviditelníme, když provedeme záměnu postav. Jak bychom vnímali reklamu na řeznické výrobky, kdyby v ní stálo pět silných žen se založenými rukama? Jak bychom vnímali reklamu na mouku, kdyby byl na obrázku roztomilý a hodný dědeček? Chápali bychom vůbec, co se nám reklama snaží říct, jaké pocity se v nás snaží vyvolat? Asi ne, nebo rozhodně ne na první pohled. A to je důvod, proč se genderové stereotypy tolik v reklamě používají – vyvolávají široce sdílené pocity a významy ve zlomku vteřiny. ✕

PONNATH
REZNIČTÍ MISTŘI

Požitek z rukou mistra

Ponnath REZNIČTÍ MISTŘI je jedna z nejstarších rodinných a stále prosperujících řeznických firem v Německu od roku 1692. Zkušenost dvanácti generací a naše nekompromisní nároky na kvalitu dělají naše výrobky zcela jedinečnými. V našem českém závodě v Sušici vyrábíme párky, šunky, aspiky a další uzenářské speciality podle tradičních receptur. Ruční zpracování, vybrané suroviny, nejlepší složení a odpovídající koření dělají naše české výrobky něčím zcela ojedinělým.

Die Meistermetzger
Kvalita od roku 1692

Anglická slanina krájená e 100 g
Videňské minipárečky e 210 g

Ponnath REZNIČTÍ MISTŘI, s.r.o. • Pražská 117 • 342 01 Sušice
www.ponnath.cz

Mouka Babiččina volba: Váš rodinný poklad

„Recept na bábovku se v naší rodině předává z generace na generaci a každá z mých předchůdkyň do něj přidala i kousek své lásky a umu. Já svým dcerám navíc kladu na srdce, aby se při pečení snažily používat ty nejlepší ingredience,“ říká osmačtyřicetiletá Hana Knoblochová.

Hanka je jednou ze stopadesáti oslovených žen, kterých jsme se ptali, jestli doma pečou a zda při tom dodržují nějaké rodinné tradice. Dozvěděli jsme se od ní, že nedá dopustit na kvalitní mouku. Proč je pro ni ze všech přísad nejdůležitější zrovna mouka? „Dobrá mouka je základem, bez něhož se žádné pečení neobejde. Její kvalita je pro chuť každého koláče i knedlíku opravdu zásadní. Proto si mouku pečlivě vybírám. Naposledy jsem vyzkoušela Babiččinu volbu a myslím, že u ní už zůstanu, protože je opravdu vynikající. Ostatně – ochutnejte sami,“ nabízí nám s úsměvem právě upečenou domácí bábovku.

Pokud Babiččinu volbu neznáte, vězte, že je to nová

značková mouka vyrobená z prvotřídního českého obilí, jehož výběr a zpracování jsou podrobeny pečlivé kontrole. Zrno se mele v Polabí ve mlýně, jehož tradice sahá až do roku 1870 a kde díky bohatým zkušenostem vědí, jak vyrobit mouku té nejvyšší kvality. Babiččinu volbu navíc koupíte v atraktivním obalu opatřeném pečeti, jež je zárukou toho, že jste první, kdo ji otevřel.

„To jsem ani netušila,“ diví se Hanka, když jsme jí pověděli, co všechno za kvalitou a skvělou chutí Babiččiny volby stojí. „Ale dívala jsem se na jejich webové stránky a našla tam opravdu zajímavé recepty a tipy. Některé určitě vyzkouším a kdo ví – třeba se Babiččina volba stane součástí našeho rodinného pokladu.“

Tip od Hanky

Na Vánoce pečou sváteční bábovku – místo rozinek do ní přimíchám nasekané sušené datle a rum nahradím portským vínem. Kdo má rád čokoládu, může do bábovky přisypat třeba čokoládové čocky.

NEŘÍKEJTE TO. UPEČTE TO.

Rady, recepty a soutěže:

Další recepty a tipy najdete na nových webových stránkách www.babiccinavolba.cz, kde se také můžete zúčastnit různých soutěží o ceny!

1 EVROPSKÁ JEDNIČKA
V PRODEJI UŽITKOVÝCH VOZŮ

5 LET
ZÁRUKA
RENAULT
200 000 km

V EVROPĚ JSME ČÍSLO 1!

RENAULT TRAFIC

RENAULT MASTER

RENAULT KANGOO

NOVĚ 5-LETÁ ZÁRUKA RENAULT/200 000 km

www.renault.cz | zelená linka: 800 161 220

RENAULT
QUALITY MADE

Nabídka platí od 1. 2. do 31. 3. 2013. Smluvní záruka Renault 5 let/200 000 km (dle toho, co nastane dříve) se řídí konkrétními záručními podmínkami, které jsou neoddílitelnou součástí objednávky. Evropská jednička na trhu užitkových vozů dle statistiky ACEA. Master: spotřeba 7,2–11,5 (l/100 km), emise CO₂ 207–260 (g/km); Trafic: spotřeba 7,0–9,4 (l/100 km), emise CO₂ 204–210 (g/km); Kangoo: spotřeba 4,8–9,7 (l/100 km), emise CO₂ 137–180 (g/km). Uvedené spotřeby paliva a emise CO₂ jsou změněny metodikou stanovenou dle platných právních předpisů vyzadovaných pro homologaci vozidla. Vyobrazení vozu je pouze ilustrativní. Renault operates **CIF 0**

DRIVE THE CHANGE

RENAULT

**Snad je nikdy nebudete potřebovat.
Pokud ano, se SafeLine jsou s Vámi pořád.**

Pojištění vozidel

- Aktivní řešení nouzových situací
- Vyhledání odcizeného vozu
- Chrání Vás v celé Evropě
- Sleva za ujeté km

UNIQA

www.uniqa.cz

„Žádná zakázka už mi neunikne.“

OneNet řešení pro malé a střední firmy jednoduše propojí vaši pevnou linku s mobilem, a tak už nezmeškáte jedinou zakázku.

vodafone.cz/onenet-reseni

Vodafone
Power to you

„Moje podnikání už jen kvete.“

OneNet řešení pro malé a střední firmy propojí vaši pevnou linku s až 10 mobilními čísly. Už nezmeškáte jedinou zakázku.

vodafone.cz/onenet-reseni

Vodafone
Power to you

TEĎ JE TEN SPRÁVNÝ ČAS PROMĚNIT PLÁNY VE SKUTEČNOST

JEDINEČNÝ ÚVĚR AŽ 10 000 000 Kč
S PODPOROU EU

Nyní je snazší rozvíjet podnikání a realizovat firemní plány. GE Money Bank Vám nabízí jedinečný investiční úvěr – EU Investice.

- od 500 000 Kč až do 10 000 000 Kč
- bez zajištění vlastním majetkem
- se zárukou Evropského investičního fondu
- dostupný pouze v GE Money Bank

GE Money Bank

Podle Vašich představ

www.gemoney.cz | infolinka: 844 844 844

Nabídka podléhá schválení ze strany GE Money Bank, a.s. Na základě bonity klienta je možné požadovat, aby klient zajišťil částečně úvěr vlastním majetkem, primárně předmětem financování. Tento úvěr profituje ze záruky vydané v souladu s rámcovým programem Evropské Unie pro konkurenceschopnost a inovace.

„V mém oboru nesmíte být z cukru.“

Kombinovaná spotřeba a emise CO₂ Transporter: 6,7–10,9 l/100 km, 176–254 g/km. Platnost akce je do 30. 6. 2013. V případě vyčerpání kvót může být akce předčasně ukončena. Zvýhodnění je uvedeno včetně DPH.

Transporter umí vzít za práci.

V podnikání nepotřebujete velké svaly. Užitékové vozy Volkswagen odvedou těžkou práci za vás a osladí to vaši konkurenci. Transporter s velkým jarním zvýhodněním až 188 000 Kč a balíkem výbavy navíc vám ulehčí i rozhodování. Neváhejte dlouho. Naše další modely za zvýhodněné ceny pořídíte také na splátky s garancí nejvýhodnějšího financování Volkswagen Finance od ŠkoFINu.

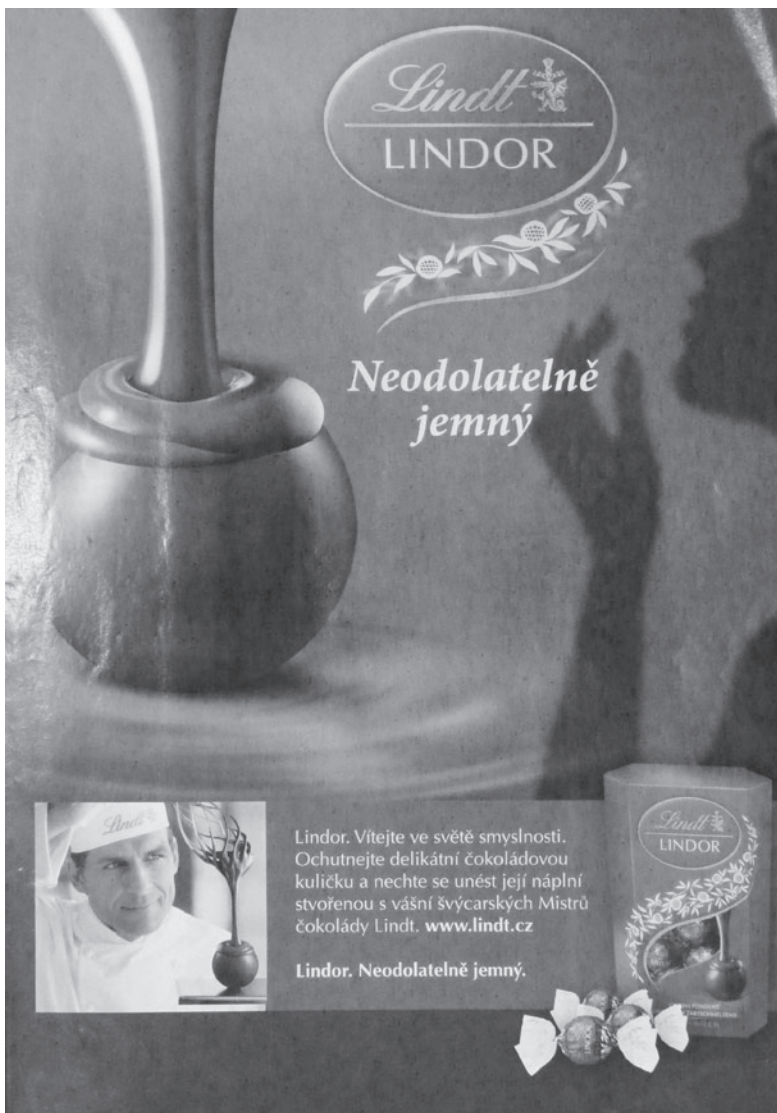
Více o jarní nabídce zjistíte na www.vw-uzitkove.cz.

Akční zvýhodnění
až 188 000 Kč.

Volkswagen Finance
ŠkoFIN

Užitkové
vozy

Lindt
LINDOR

*Neodolatelně
jemný*

Lindor. Vítejte ve světě smyslnosti. Ochutnejte delikátní čokoládovou kuličku a nechte se unést její náplní tvořenou s vášní švýcarských Mistrů čokolády Lindt. www.lindt.cz

Lindor. Neodolatelně jemný.

Hamé

Chuť, jak má být

Skvělou chuť dělají dobré suroviny a poctivá příprava. S výrobky z nové řady **Hamé Vynikající kvalita** si můžete být jisti, že servujete vždy to nejlepší jídlo s vysokým podílem masa.

Vysoký podíl libového masa • Pečlivé zpracování

*Vynikající
kvalita*

Práce sluší!

www.vw-uzitkove.cz

www.praceslusi.cz

Jarní kolekce užitkových vozů se zvýhodněním až 217 000 Kč.*

Když někdo pracuje naplno a rád, poznáte to na první pohled. S Volkswagen užitkovými vozy vás bude práce bavit ještě víc. **Dříve Transporter může být nyní váš se zvýhodněním až 180 000 Kč.** Připraveno pro vás máme i revoluční financování FlexiFIN od Volkswagen Finance, které se přizpůsobí vašemu podnikání.

Volkswagen Finance
SkoFIN

Užitkové
vozy

* Zvýhodnění se týká modelu Crafter – skříňový s motorem 2,0 TDI či B/TDI, dlouhým rozvorem a převisem o celkové hmotnosti 5 tun. Kombinovaná spotřeba a emise CO₂ modelu Transporter: 6,3–10,9 l/100 km, 166–254 g/km. Akce platí do 30. 6. 2014. V případě vyčerpání kvót může být akce předčasně ukončena. Zvýhodnění je uvedeno včetně DPH.

„Stačí pořádně
zabrat a nese to
ovoce.“

Caddy® umí vzít za práci.

V podnikání nepotřebujete velké svaly. Od toho, aby váš byznys rostl jako z vody, jsou tu užitkové vozy Volkswagen. Ty odvedou nejtěžší práci za vás. Caddy® s velkým jarním zvýhodněním až 110 000 Kč a balíkem vybavy navíc vám ulehčí i rozhodování. Neváhejte dlouho. Naše další modely za zvýhodněné ceny pořídíte také na splátky s garancí nejvýhodnějšího financování Volkswagen Finance od ŠkoFINu.

Více o jarní nabídce zjistíte
na www.vw-uzitkove.cz.

Akční zvýhodnění
až 110 000 Kč.

Volkswagen Finance
SkoFIN

Užitkové
vozy

Užitkové vozy s emisí CO₂ Caddy: 4,9–8,2 l/100 km, 129–191 g/km. Užitkové vozy s emisí CO₂ Crafter: 6,3–10,9 l/100 km, 166–254 g/km. Užitkové vozy s emisí CO₂ Transporter: 6,3–10,9 l/100 km, 166–254 g/km. Akce platí do 30. 6. 2014. V případě vyčerpání kvót může být akce předčasně ukončena. Zvýhodnění je uvedeno včetně DPH.

ELEKTRO JE NAŠÍ VÁŠNÍ!

**Lukáš
Král**

UŽ 11 let se věnuje
péči o zákazníky.

Každá prodejna OKAY je plná takových prodavačů. Kamkoliv přijдете, tak najdete nadšení a zaujatost pro domácí spotřebiče a elektroniku, které můžete číst. Víte, že jsme rádi, že vás vidíme. Každý z nás. Kdekoliv.

 ELEKTROSPOTŘEBIČE* **Najděte si svého prodavače.**

JEDINÁ PRAČKA A SUŠIČKA, KTERÉ SI NA SEBE VYDĚLAJÍ

gorenje
powered by *e-on*

Gorenje powered by E.ON
VYDĚLAJÍ SI NA SEBE
Ušetřete až 37 000 Kč!

Díky speciálně vyvinutému programu ECO dokážou pračka a sušička „gorenje powered by E.ON“ automaticky rozpoznat přechod na nízký, tedy levnější tarif elektrického proudu a spustit nastavený cyklus práce. Pračka i sušička tak šetří za vás, protože pracují vždy v době, kdy je elektřina levnější.

více o spotřebičích „gorenje powered by E.ON“

9

„Čas na sjednání penzijního
připojištění se krátí.“

Tomáš Fiala, bankovní poradce

Možnost získat
**BONUS
300 Kč**

„Vsaďte s námi na jistotu
do 30. 11.“

Lenka Veselá, bankovní poradkyně

PENZIJNÍ FOND
ČESKÉ SPOŘITELNY

Špičkový business komunikátor za 1 Kč.

K neomezenému tarifu Business Red se vším všudy teď můžete mít vysoce výkonný chytrý telefon Samsung GALAXY S III mini se 4" SuperAMOLED displejem za skvělou cenu. Cena platí s minimální měsíční útratou 990 Kč, na 2 roky.

Více na www.vodafone.cz

power to you

Samsung GALAXY S III mini

SAMSUNG

2

Nabourání stereotypů

**Žáci a žačky pracují
s argumenty, které
nabourávají představu
o ženách a o mužích
jako lidech s podobnými
(skupinovými) vlastnostmi.**

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍPRÁCE
S TEXTEMPRÁCE
S INFORMAČNÍMI
TECHNOLOGIEMIPOROZUMĚNÍ
CIZOJAZYČNÉMU
TEXTU

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání

- Kompetence komunikativní
- Kompetence k učení

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání

- Jazyk a jazyková komunikace
- → 2. stupeň
- → → Český jazyk a literatura
- → → → Komunikační a slohová výchova

Základní vzdělávání

- Jazyk a jazyková komunikace
- → 2. stupeň
- → → Cizí jazyk
- → → → Receptivní řečové dovednosti

Základní vzdělávání

- Informační a komunikační technologie
- → 2. stupeň
- → → Informační a kom. technologie
- → → → Vyhledávání informací a komunikace

Průřezová témata

- Mediální výchova

06

Cíle

Užitečné vynálezy

Odhalit předsudky, které si lidé vytvářejí o ženách v oblasti vědy a techniky. Vyhledat informace na internetu v anglickém jazyce.

Pomůcky

Tři sady kartiček po deseti, dostatečný počet počítačů připojených na internet.

Organizace

Práce probíhá samostatně nebo ve dvojicích, závěrečná diskuze pak v celé skupině. Prostor nevyžaduje žádné úpravy.

Průběh
aktivity

1) Aktivita je zaměřena na odhalení genderových předsudků, kvůli kterým vnímáme oblast technologie a vědy především jako doménu mužů. Je nutné, aby dětem po celou dobu aktivity nebylo prozrazeno, že autorkami všech vynálezů jsou ženy.

Aktivitu můžeme uvést dvěma otázkami v tomto pořadí: *Znáte nějaké vynálezece? Znáte nějaké vynálezkyňe?* Velmi pravděpodobně žactvo uvede několik jmen mužů-vynálezců, ale bude velmi váhat v případě žen-vynálezkyň. Toto nekomentujeme, rovnou přejdeme k práci s kartičkami.

2) Rozložíme deset kartiček s obrázkem vynálezů a požádáme žáky a žáčky, aby kartičky nějakým způsobem okomentovaly. Přitom se jich ptáme například: *Kdo podle vás vynalezl tyto předměty?* (žactvo může například chtít komentovat, zda se jedná o „mužské“ nebo „ženské“ vynálezy), *Mají vynálezy něco společného?* (můžeme se společně zamýšlet nad tím, zda vynálezy považujeme za užitečné, potřebné v každodenním životě apod.).

Do diskuze bychom neměli zasahovat s jedinou výjimkou: pokud primárně žactvo nevolí genderové hledisko, požádáme, aby se zamysleli také nad tím, jakého pohlaví jsou autoři vynálezů.

Výsledky diskuze zapíšeme na tabuli, abychom se k tomu mohli na konci aktivity vrátit.

3) Jednotlivci nebo dvojice si vylosují jednu z deseti kartiček s anglickým popisem vynálezu. Popis vynálezu přiřadí ke správnému obrázku vynálezu. Ujasní si obsah anglického textu, dohledají případně význam dalších slov ve slovníku (např. *slovník.cz*). Červeně podtrhnou jméno autora/ autorky vynálezu a zeleně anglický název vynálezu.

4) Nyní žákům a žačkám položíme otázku: *Dokázal/a bys na internetu zjistit, jak zní celé jméno člověka, který vynalezl věc na tvé kartičce? Až děti zjistí celé jméno vynálezkyňe, zapíšou ho na kartičku s obrázkem vynálezu.*

5) Po skončení vyhledávání si celá jména vynálezkyň ověříme pomocí třetí sady kartiček, na nichž jsou portréty vynálezkyň a jejich jméno. Předpokládáme, že nastane určité překvapení, že autorkami všech vynálezů jsou ženy. Doporučujeme vrátit se k původním komentářům, které jsme zapsali na tabuli. Následující otázky do diskuze jsou pouze orientační, protože bychom měli vycházet ze skutečných otázek dětí, které vyvstávaly v průběhu práce s kartičkami.

Diskuze

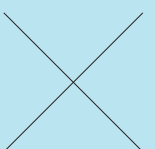
- Překvapilo vás, že autorkami všech vynálezů jsou ženy?
- Proč jste u některých vynálezů tipovali autora muže a u jiných spíše ženy?
- Považujete všechny vynálezy za stejně užitečné? Pokud ne, které vynálezy vám připadají důležitější a které méně důležité? Zde by bylo dobré přemýšlet o kritériích ne/důležitosti, ne/užitečnosti. Některé děti například mohou označit stolní hru za méně důležitý vynález než např. vynález kevlaru nebo stěračů. Hra *Landlord's Game* ale primárně vznikla s cílem vzdělávat děti ve finančních otázkách a předcházet tak pozdějšímu neopatrnému jednání v oblasti nemovitostí, pronájmů půdy a daní. Doporučujeme proto velmi zevrubně se seznámit i s příběhy vzniku všech zbývajících vynálezů.
- Proč se ve škole dozvídáme jen o vynálezcích mužích? Napadá vás, co by se tím dalo udělat?
- Znáte nějaké české vynálezkyň? Kde by se o nich daly najít nějaké informace?
- Jak se člověk může stát vynálezcem/vynálezkyň?
- Odkud berou vynálezci a vynálezkyň nápady pro své bádání? Zde by bylo dobré upozornit na to, že věda často čerpá z osobní zkušenosti vědců a vědkyň: určité životní zkušenosti/úkoly nás vedou k přemýšlení o určitém typu problému, a třeba i k objevu nového vynálezu. Jelikož v naší společnosti muži a ženy často pracují v jiných oblastech a mají tudíž trochu jiné zkušenosti a jiný pohled, je důležité, aby ve vědě (stejně jako v kterýchkoliv jiných oblastech) pracovali jak muži, tak ženy.

Metodická poznámka

Aktivita je vzhledem k anglickému jazyku náročná, nicméně je důležité mít na paměti, že cílem není přeložit a porozumět celému obsahu kartiček nebo informacím, které děti objeví na internetu. Cílem je zorientovat se v cizím jazyce natolik, abychom pomocí klíčových slov byli schopni najít žádanou informaci na internetu. Tato aktivita rozvíjí kromě genderové citlivosti také důležitou kompetenci informační gramotnosti. Zajímavé informace lze najít na *Google Patents*, což je součást vyhledávače *google.com*, a je možné zde najít dobové materiály, týkající se jednotlivých patentů.

Při práci s internetem je důležité dodržet několik zásad:

- Zadávat vždy zároveň zeleně i červeně podtržená klíčová slova z kartiček, tzn. vyhledávat v angličtině.
- Vyhledávat zásadně v doméně *google.com*. České domény *google.cz* nebo *seznam.cz* nenabízí k daným vynálezům žádané informace.

Kevlar

S. Kwolek was a scientist who invented a new material Kevlar in 1965. Kevlar is very strong, but very light. It is ideal for things like helmets, bulletproof vests, canoes, tires and a lot of other stuff.

Windshield Wipers

Windshield wipers were invented in 1903. M. Anderson didn't like that car and bus drivers had to stop the vehicle very often when it was raining or snowing. They had to clean the windshield, because they couldn't see well. That wasn't very practical, was it?

Stephanie Kwolek

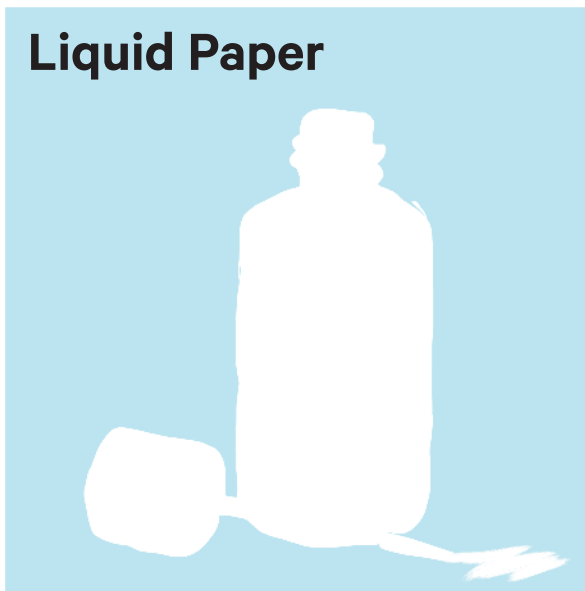
Mary Anderson

Disposable Diapers

In 1950, M. Donovan created first disposable diapers. The prototype was made from a shower curtain. Later, this invention became very popular, because it saved parents a lot of time.

Liquid Paper

Liquid paper was invented by B. N. Graham in 1951. Graham was a typist and did not want to have mistakes in typewritten texts. So Graham created a new formula that helped to cover the mistakes.

Marion Donovan

**Bette Nesmith
Graham**

Dishwasher

J. Cochrane was rich and had servants to wash the dishes. But they often broke the china while doing the dishes. In 1887, Cochrane decided to create a dishwasher that would do the job instead of people.

Monopoly

The Landlord's Game is the original version of today's very popular game *Monopoly*. *The Landlord's Game* was created many years ago – in 1904 by E. Magie. The game was meant to teach children about real estate business and taxes.

Josephine Cochrane

Elizabeth Magie

Retractable Leash

New York City dog owner M. A. Delaney patented the first retractable leash in 1908. It attached to the collar. The dogs were under control, but at the same time they had some freedom to walk and run.

Foot Pedal Trash Can

L. Gilbreth was an industrial engineer interested in ergonomics. One of Gilbreth's inventions was a foot pedal of the trash can. People could use their feet, not hands, to open a trash can and tidy up! It was more hygienic and also ergonomical.

Mary A. Delaney

Lillian Gilbreth

Circular Saw

T. Babbitt was a tool maker who invented the first circular saw used in a saw mill. It was in 1813. Before that, people had to cut wood manually, which was very hard and slow. Babbitt came up with an idea how to make their work easier and much quicker!

Paper bag machine

M. Knight invented a machine that folded and glued paper to make paper bags with flat bottoms. Before that, people made these bags by hand, because they didn't believe it was possible to build such a machine. Knight proved they weren't right.

Tabitha Babbitt

Margaret Knight

ČAS: 30 MINUT

DISKUZE

07

Lidské vlastnosti a povolání

Cíl

Přemýšlet o charakteristikách obvykle spojovaných se ženami a muži a o povoláních, pro jejichž výkon jsou tyto charakteristiky nezbytné.

Pomůcky

Kopie pracovního listu pro každou skupinu, tabule nebo flipchart, fixy.

Organizace

První část aktivity probíhá v malých skupinách. Druhá část, ve které jsou prezentovány výsledky, probíhá společně v celé skupině. Prostor nevyžaduje žádné specifické úpravy.

Průběh aktivity

1) Třidu rozdělíme na čtyři skupiny – dvě skupiny A a dvě skupiny B. Skupiny A dostanou pracovní list A a skupiny B dostanou pracovní list B.

Skupiny A obdrží seznam vlastností, které mají za úkol rozdělit do tří skupin.

- Vlastnosti přisuzované ženám
- Vlastnosti přisuzované mužům
- Vlastnosti neutrální

Skupiny B dostanou seznam povolání a rozdělí je také do tří skupin.

- Povolání vykonávaná ženami
- Povolání vykonávaná muži
- Povolání vykonávaná ženami i muži

Na zpracování má každá skupina maximálně deset minut.

2) Mezitím na tabuli předepíšeme seznam povolání i vlastností z pracovních listů. Děti vyzveme, aby mluvčí z každé skupiny pak všem ostatním skupinám prezentovali, k čemu jejich skupina dospěla, a na tabuli do předepsaného seznamu zaznamenáme, jaké vlastnosti, respektive povolání, děti označily za ženské, mužské či neutrální (například značkami Ž, M nebo N).

Diskuze

Následuje diskuze, při které by se žáci/žačky měli zamyslet nad následujícími otázkami:

- Které z uvedených vlastností jsou nutné k výkonu uvedených povolání?
- Kde se vlastnosti a povolání ne/propojily? Nastal případ, že některá skupina označila určitou vlastnost jako mužskou, ovšem poté byla přiřazena k ženskému povolání nebo naopak?

- Existují nějaké výhradně mužské či ženské vlastnosti?
- Jsou všechny ženy a všichni muži stejní? Jaká je vaše zkušenost? Znáte ženu, která vykazuje „mužské“ charakteristiky nebo vykonává „mužské“ povolání a naopak?
- Může být žena dobrou elektrikářkou či ředitelkou banky? A muž dobrým pečovatelem či kosmetikem? Co by mohlo ženám a mužům bránit taková povolání vykonávat?

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání

- Kompetence komunikativní
- Kompetence občanské
- Kompetence k učení

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání

- Jazyk a jazyková komunikace
- → 2. stupeň
- → → Český jazyk a literatura
- → → → Komunikační a slohová výchova

Základní vzdělávání

- Člověk a svět práce
- → 2. stupeň
- → → Člověk a svět práce
- → → → Svět práce

Průřezová témata

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana

Aktivita byla inspirována úlohou *Vlastnosti potřebné k různým povoláním* z publikace *Smetáčková, Irena, Vlková, Klára* (ed.). *Gender ve škole – příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost, 2005.

A

Rozhodnost

Fyzická síla

Tvořivost, kreativita

Schopnost kompromisu, dohodnout se

Manuální zručnost

Vzdělanost, rozhled

Trpělivost

Empatie

Schopnost pracovat v týmu

Schopnost vést, řídit druhé lidi

Použij tyto značky

Ž Vlastnosti přisuzované ženám

M Vlastnosti přisuzované mužům

N Vlastnosti neutrální

B

Vaření, příprava jídla v restauraci

Vedení firmy

Stavění domů

Léčení dětí

Vědecká práce

Asistování lidem, kteří řídí firmu

Učitelství na základní škole

Chirurgie

Psaní článků do denního tisku

Použij tyto značky

Povolání vykonávaná ženami

Povolání vykonávaná muži

Povolání vykonávaná ženami i muži

ČAS: 30 AŽ
45 MINUT

PRÁCE
S TEXTEM

VÝTVARNÁ
ČINNOST

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní
→ Kompetence k učení

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a příroda
→ → 2. stupeň
→ → → Zeměpis
→ → → → Společenské
a hospodářské
prostředí

Základní vzdělávání
→ Člověk a společnost
→ → 2. stupeň
→ → → Výchova k občanství
→ → → → Člověk ve společnosti

Základní vzdělávání
→ Jazyk a jazyková komunikace
→ → 2. stupeň
→ → → Český jazyk a literatura
→ → → → Komunikační a slohová výchova

Základní vzdělávání
→ Umění a kultura
→ → 2. stupeň
→ → → Výtvarná výchova

Průřezová témata

→ Výchova demokratického občana

08

Cíle

Průvodce cizími zeměmi

Uvědomit si souvislosti mezi různými oblastmi společenského života, ve kterých se projevují genderové role. Prohlubovat schopnost kritického myšlení o genderových stereotypch. Formovat svůj postoj k genderové rovnosti jako základní hodnotě demokratické společnosti.

Pomůcky

Kopie pracovního listu ze strany 72 pro každou skupinu. V rozšířené variantě aktivity (viz níže) navíc list papíru A4 či A3 a dále buď barevné fixy, nebo sada novin a časopisů, nůžky a lepidlo.

Organizace

První část aktivity probíhá v malých skupinkách. Druhá část aktivity je diskuzí v celé třídě. Prostor nevyžaduje žádné specifické úpravy. V rozšířené variantě aktivity je potřeba zajistit, aby skupiny měly prostor pro kresbu či vytváření koláže.

Průběh aktivity

1) Třídou rozdělíme na malé skupiny, nejlépe po třech až čtyřech dětech. Skupiny by měly být složeny z dětí, u nichž lze předpokládat odlišné názory tak, aby to podporovalo diskuzi. Doporučujeme tedy skupiny vytvořit buď losem, nebo je sestavit záměrně.

2) Skupiny by se měly rozmístit po třídě, aby se vzájemně nerušily a aby měly prostor pro výtvarnou část úkolu (v rozšířené variantě).

3) Každé skupině dáme jednu kopii pracovního listu. Pracovní list zahrnuje tři texty a doprovodné otázky, které skupina vypracuje společně. První dva úkoly jsou časově nejnáročnější, protože vyžadují vytváření nových

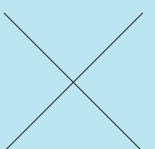
produktů (kresba/koláž a text). Pokud je pro aktivitu málo času, je možné první dva úkoly vynechat. Další série otázek předpokládá diskuzi ve skupině. Práce ve skupinách by měla trvat přibližně deset minut v případě kratší verze (tj. otázky 3 až 8 v pracovním listě) nebo dvacet minut v rozšířené variantě (tj. včetně otázek 1 a 2 v pracovním listě).

4) Po skončení skupinové práce se třída opět shromáždí. Postupně procházíme jednotlivé otázky z pracovního listu a skupiny prezentují své odpovědi a produkty. Případně se mohou skupiny vyjádřit i k tomu, jakým postupem došli ke společným odpovědím, tj. nakolik byla ve skupině shoda.

Diskuze	<p>Ihned po prezentaci jednotlivých skupinových výsledků probíhá diskuze. Ta by měla vycházet z porovnání odpovědí a produktů. Otázky by měly směřovat k tomu, co a proč žáci a žačky vnímali v každém textu jako podstatné</p>	<p>informace (tj. z čeho si utvářeli dojem o popisované zemi), případně v čem se jejich vnímání textů lišilo.</p> <p>Diskuze by měla být zakončena objasněním pojmu genderová rovnost.</p>
---------	---	--

Genderová rovnost

Genderovou rovnost můžeme jednoduše definovat jako takový stav společnosti, v kterém nejsou ženy a muži omezováni ve svých životních volbách genderovými stereotypy, ať již mají podobu formálních překážek nebo příliš silných společenských očekávání. Rozdíl mezi formálními a neformálními omezeními je vhodné u starších ročníků podrobněji diskutovat. Cílem aktivity je, aby si žačky a žáci uvědomili, jaké nevýhody pro jednotlivé osoby i pro celou společnost s sebou nese nerovnost mezi ženami a muži.

ČAS: MINIMÁLNĚ
45 MINUT. TÝDEN
NA PŘÍPRAVU

DISKUZE

09

Rychlé rande

Cíl

Seznámit se s lidmi, kteří studují netradiční obor nebo v oboru netradičním pro svůj gender pracují, a prostřednictvím rozhovoru s nimi získat lepší představu o tom, co taková profese nebo studium obnáší.

Čas

Dle počtu dětí ve skupině a počtu představitelů/představitelky netradičních povolání (pět minut zadání a rozdělení do dvojic, představení hostů vždy po třech minutách, každý rozhovor pak trvá tři minuty), minimálně však 45 minut, při větším počtu hostů i dvě až tři vyučovací hodiny. Čas na přípravu: cca týden.

Pomůcky

Pracovní list pro každého žáka a žačku.

Organizace

Lavice a židle rozestavíme tak, aby umožňovaly rozhovor dvou lidí a zároveň se děti mezi nimi mohly snadno pohybovat. (Pokud je nepoměr mezi počtem dětí a počtem hostů, lze chodit na rande s „křenem“, tedy na jednoho hosta připadnou dvě děti.) Utvoříme například kruh z lavic podle počtu hostů s netradičními povoláními a ke každé lavici přistavíme na jedné straně židli. Na závěrečnou diskuzi a besedu pak jen přesuneme židle tak, aby tvořily jeden kruh pro všechny zúčastněné.

Příprava

Tato aktivita vyžaduje dopředu určitou přípravu, na které se ale mohou podílet i sami žáci a žačky. Ve svém okolí, mezi přáteli, rodinou a známými dostanou za úkol vypátrat ženy a muže, kteří vykonávají nějaké pro své pohlaví netradiční povolání nebo takový obor studují na střední či vysoké škole. Dále lze oslovit blízké střední a vysoké školy a získat od nich kontakty na jejich studující či absolventy/absolventky a pozvat je do školy, aby se zúčastnili této aktivity v rámci projektového dne.

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní
→ Kompetence pracovní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a svět práce
→ → 2. stupeň
→ → → Člověk a svět práce
→ → → Svět práce

Průřezová témata

→ Nejsou přiřazena

Průběh
aktivity

1) Každý představitel/každá představitelka netradičního oboru nejprve v krátkosti představí sebe a svůj obor (cca tři minuty). Měli by se zmínit o tom:

- Co je podstatou jejich práce.
- Co je potřeba umět, aby ji mohli vykonávat.
- Jak je práce časově náročná.
- Jak je flexibilní z hlediska místa a doby výkonu práce.
- Jak probíhá výběrové řízení na takovou pozici.
- Jaký kariérní postup je tu možný.
- Jaké jsou vztahy na pracovišti atd.

2) Poté se děti a hosté rozdělí do dvojic tak, aby v každé dvojici byli zastoupeni žák/žačka a představitel/představitelka netradičního povolání. Dvojice mají tři minuty na rozhovor, po třech minutách

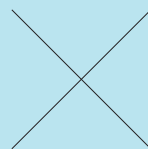
se prostřídají a takto se mění do té doby, dokud se neprostřídají všechny dvojice. Při rozhovorech mohou žáci a žačky postupovat podle následujících otázek (k zaznamenání odpovědí mají pracovní list). Mohou se však ptát i na věci, které je osobně zajímají.

- Zjistěte pět konkrétních činností, které zpovídáný/zpovídaná vykonává ve svém povolání.
- Zjistěte, proč si váš protějšek svůj obor vybral.
- Zjistěte, co ho na daném oboru nejvíce baví.

3) Nakonec se všichni posadí do kruhu a každý z žáků a žaček ostatním sdělí, které povolání, o nichž si při rychlém rande povídali, by si vybrali a proč nebo co je na vybraném povolání nejvíce zaujalo.

Tip

Pokud zbývá čas, uspořádáme ještě s lidmi z netradičních povolání besedu, při které s dětmi mohou sdílet své zkušenosti a odpovídat na další otázky.

1

Dornsko

Dornsko je jednou ze zemí, kde existuje přísné rozdělení činností, které by měly vykonávat muži a ženy.

Na toto dělení se váže řada kulturních tradic. Ty začínají již při narození dítěte. Jakmile se dítě narodí, je prostřednictvím slavnosti stvrzeno, že je dívkou, nebo chlapcem. Od té chvíle jsou chlapci a dívky vždy spojováni s odlišným oblečením, barvami, hračkami atd. Jinými slovy, dívky a chlapci jsou vedeni k velmi rozdílnému stylu života.

Dospělí v okolí dětí se chovají odlišně v závislosti na tom, zda jde o dívky nebo chlapce. Například chlapci jsou podporováni v tom, aby byli samostatní a sebejistí, dívky jsou naopak podporovány v tom, aby byly poslušné a staraly se o druhé. Dívky a chlapci také musí studovat odlišné školy a připravují se na jiné životní styly v dospělosti.

Návštěvníci Dornska mohou být překvapeni tím, že ve veřejném životě se pohybují téměř výhradně muži (při procházkách městem se tedy se ženami téměř nesečkáte) a naopak ženy jsou v domácnosti, kde pečují o děti a rodinu. Muži chodí do zaměstnání, a jsou tedy živiteli svých rodin. A prostřednictvím svých zaměstnání muži rozhodují o vývoji společnosti. Pokud se určitý muž či žena chtějí z takového životního stylu vymanit, dostane se jim trestu – jsou odsouzeni svým okolím a mohou být dokonce stíháni policií.

2

Karmie

Karmie je sousední zemí Dornska. I zde jsou lidé od narození důsledně rozdělováni na ženy a muže a jsou vedeni k opačným aktivitám.

Na rozdíl od Dornska ale v Karmii ženy musí chodit do zaměstnání, zatímco muži pečují o domácnost a rodinu. Od malička jsou dívky podporovány v tom, aby se vzdělávaly a následně vstupovaly do veřejného života. V dospělosti tedy ženy pracují ve všech možných povoláních, řídí továrny a rozhodují v politice. Na jejich bedrech leží finanční starost o rodiny.

Muži namísto toho zůstávají v soukromé sféře a pečují o domácnost a děti. I kdyby konkrétní muži či ženy chtěli žít jinak, není jim to dovoleno. V Karmii totiž panují zákony, které zakazují, aby někdo zaměstnal muže a naopak aby ženy nepracovaly.

Při návštěvě Karmie se budete na ulicích a ve službách setkávat téměř výhradně s ženami. Ženy jsou velmi nezávislé a jakoukoliv nabídku pomoci z vaší strany mohou vnímat jako urážku.

3

Nalfské ostrovy

Nalfské ostrovy leží nedaleko Dornska a Karmie, ale velmi se od nich liší. Ve společnosti sice žijí ženy a muži, ale tato skutečnost není pro jejich životní styl příliš podstatná.

Od narození jsou všechny děti oblékány do podobného oblečení a barev a věnují se podobným aktivitám, mezi kterými si volí podle vlastního zájmu. Mezi dívkami i chlapci je tedy dost těch, které baví a kterým jde matematika, fotbal, vyšívání atd. Dívky a chlapci můžou studovat jakékoliv obory, které je zajímají a pro které mají správné schopnosti.

V dospělosti tak můžeme potkat velké množství žen i mužů ve všech různých povoláních – v hasičském sboru, v nemocnicích, u policie, v kosmetických salonech atd.

Zajímavostí je, že na Nalfských ostrovech se hovoří jazykem, který podobně jako čeština má označení pro dítě ve středním rodě (to dítě). Je obvyklé, že až do období puberty se často toto označení používá, a to i při přímé komunikaci s dítětem. Skutečnost, že je dítě klukem nebo holkou, tedy opravdu není důležitá.

Úkoly pro skupinovou práci

- Pro každou popsanou zemi vytvořte pohlednici, která zachycuje typické scény z dané kultury. Pohlednici buď nakreslete, nebo vytvořte jako koláž.
- Představte si, že jste na turistické návštěvě v jednotlivých zemích. Jaké zážitky vás čekají? Z návštěvy každé země napište tři krátké vzkazy (jako na Facebook či Twitter) o tom, co typického jste v dané zemi zažili.
- Která země se podle vás nejvíce liší od České republiky? V čem?
- Která země je podle vás nejvíce podobná České republice? V čem?
- V které zemi byste chtěli strávit dovolenou? Proč?
- V které zemi byste chtěli trvale žít? Proč?
- Jaké jsou výhody a nevýhody toho, když v určité zemi působí ve veřejné sféře a ve všech zaměstnáních pouze ženy, nebo naopak pouze muži?
- Jaké jsou výhody a nevýhody toho, když si všichni lidé mohou volit svůj životní styl a své zaměstnání svobodně podle svých schopností a zájmů?

**Tři konkrétní činnosti, které zpovídaný/
/zpovídaná vykonává ve svém povolání
nebo v rámci odborného studia**

Proč si váš protějšek svůj obor vybral

Co ho/ji na daném oboru nejvíce baví

Další zjištění

3

Sebepoznání

Žáci a žačky zkoumají své vlastní zkušenosti s genderovými stereotypy, přemýšlejí, jak ovlivňuje jejich život fakt, že se narodili jako kluci nebo jako holky.

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍPRÁCE
S TEXTEM

PSANÍ

10

Můj všední den za patnáct let... a naruby¹

Cíle

Uvědomit si, jak rozdílně přemýšlíme o životních stylech žen a mužů a jaký mají vliv genderové stereotypy na naše představy o uspořádání vlastního života. Uvažovat nad možnostmi, jak v budoucnu skloubit osobní, rodinný a pracovní život.

Pomůcky

List papíru a čtyři barevné tužky pro každého žáka a žačku.

Organizace

První část aktivity probíhá individuálně. Druhá část aktivity spočívá ve společné diskuzi. Prostor nevyžaduje žádné specifické úpravy.

Průběh
aktivity

1) Ve třídě zadáme samostatný úkol. Tím je, aby se každá žačka a každý žák zamysleli nad tím, jak bude pravděpodobně vypadat jejich všední den, až jim bude třicet let. Konkrétní zadání může znít takto:

→ Představ si, jak asi bude vypadat tvůj všední den za přibližně patnáct let. Napiš, co budeš v takový den dělat a jak ho budeš prožívat.

2) Na to navazuje druhý úkol, v kterém mají děti popsat, jaký by byl jejich všední den, kdyby byli opačného pohlaví. Konkrétní zadání může znít takto:

→ Představ si, že bys nebyla dívkou, ale chlapcem; představ si, že bys nebyl chlapcem, ale dívkou. Jak by vypadal tvůj všední den? V čem

by byl jiný a v čem stejný jako den, který jsi popisoval/a před chvílí?

3) Děti mohou texty napsat přímo v hodině, nebo za domácí úkol. Napsání obou textů trvá přibližně 10 až 15 minut.

4) Po samostatném vyplnění pracovních listů přejdeme ke společné práci v celé třídě. Pomocí krátké diskuze identifikujeme oblasti, kterých se týkají jednotlivé popisy. Nejčastěji zmiňovanými životními doménami jsou: práce, rodina, koníčky a kamarádi. V konkrétní třídě se ale mohou objevit i další domény, případně je lze podrobněji třídit.

5) Pro každou doménu stanovíme jednu barvu (např. práce=červená). Následně si děti ve svých popisech barevně označí všechny pasáže, které se týkají identifikovaných domén.

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání

→ Kompetence komunikativní

→ Kompetence k řešení problémů

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání

→ Jazyk a jazyková komunikace

→ → 2. stupeň

→ → → Český jazyk a literatura

→ → → → Komunikační a slohová výchova

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova

→ Výchova demokratického občana

1

Aktivita byla inspirována úlohou „Můj život za 15 let“ z publikace Smetáčková, Irena (ed.). Příručka pro genderově citlivé výchovné poradenství. Praha: Otevřená společnost, 2007.

Diskuze

Pak přejdeme k diskuzi v celé třídě. Pozornost by měla být věnována rozdílu mezi běžným dnem mužů a žen, přičemž se snažíme poukázat na existenci řady genderových stereotypů, které ovlivňují naše představy o uspořádání osobního, rodinného i pracovního života.

Diskuzi můžeme zahájit otázkou:

→ Přejete si, aby váš život byl málo, nebo hodně barevný?

Protože většina dospívajících odpovídá, že preferují barevný život, můžeme dále pokračovat k tomu, zda je na základě žákovských popisů barevnější život žen, či mužů. Dále lze děti vybídnout, aby hledaly řešení, jak lze méně barevné životy zpestřit tak, aby v nich byly zahrnuty v přiměřené míře všechny důležité životní domény.

V závěrečné diskuzi bychom se měli soustředit zejména na to, proč události, které se nejčastěji objevovaly v žákovských popisech všedních dnů, považujeme za důležité a všichni s nimi v našich životech počítáme a proč se liší události zdůrazňované chlapci a dívkami.

Snažíme se žáky a žačky stimulovat k tomu, aby hledali odpověď na otázku, proč očekávají chlapci a dívky od svého života něco jiného, odkud se tyto rozdílné představy o mužském a ženském životě berou a zda jsou podle nich neměnné.

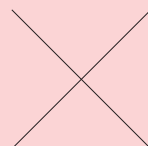
Při diskuzi klademe důraz na to, abychom zpochybnili, že uvedené rozdíly souvisí s ženskou a mužskou „přirozeností“, a snažíme se poukázat na vliv genderových stereotypů na naše osobní představy a touhy. V souvislosti s tím bychom ovšem měli dát pozor, aby debata nevyznívala tak, že vše, co je tradiční a genderově stereotypní, je tudíž odsouzené. Cílem by mělo

být poukázat na různorodost a pestrost životních voleb, nikoli kategorizovat určité životní představy jako vhodné nebo nevhodné.

V diskuzi věnujeme také pozornost tomu, abychom poukázali na netradiční životní styly konkrétních mužů a žen a na možnosti, jak spravedlivě dělit zodpovědnost za vedení domácnosti mezi všechny její členy a členky a zajistit si dostatek času na budování kariéry, na rodinu i osobní život.

Diskuzi můžeme stimulovat následujícími otázkami:

- Co všechno by bylo ve vašem současném životě jinak, kdybyste se proměnili z dívek v chlapce a naopak? Co by naopak zůstalo stejné?
- Kdo mívá v životě více závazků v oblasti rodiny? A kdo většinou mívá zodpovědnější a časově náročnější práci?
- Čím je tento rozdíl způsobený? Jak ho můžeme změnit?
- Představte si, že byste ve třídě dostávali více úkolů než děti opačného pohlaví jen proto, že jste kluci/dívky. Jak by se vám takové dělení práce líbilo?
- Setkali jste se někdy s tím, že vám někdo nějakou činnost doporučoval nebo vás od určité činnosti odrazoval jen proto, že se to pro holku/kluka nehodí?
- S jakými životními styly mužů a žen se většinou setkáváme v médiích, v učebnicích, kolem sebe?
- Jak by se dalo zařídit, abyste v dospělosti měli ve všední den dost času na práci, rodinu, odpočinek i zábavu?
- Uvažujte o možnosti zkrácených pracovních úvazků, využití pomocných služeb v domácnosti atd.

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍ

SEBEPOZNÁNÍ

DISKUZE

11

Co chci umět a co chci dělat

Cíle

Uvědomit si pestrost náplně práce v jednotlivých povoláních. UVĚDOMIT SI vlastní preference při volbě povolání. DOKÁZAT svoji volbu povolání zdůvodnit a obhájit.

Pomůcky

Pracovní list pro každého žáka a žačku (str. 82).

Organizace

První část aktivity spočívá v individuálním vyplnění pracovních listů. Druhou část tvoří diskuze v menších skupinách. Závěrečnou částí je pak diskuze v celé třídě.

Průběh aktivity

1) Každému dítěti dáme jeden pracovní list a sdělíme společnou instrukci. Vyplnění pracovních listů spočívá v zakroužkování jedné až pěti možností z každého sloupce, z nichž jeden obsahuje činnosti a druhý povolání, kterým se děti chtějí věnovat.

V případě, že by rády uvedly jinou činnost či povolání, které v seznamu chybí, mají možnost využít spodní prostor stránky. Je ovšem třeba dát si pozor na ironii a předvádění. Příliš mnoho takových voleb může způsobovat potíže při vyhodnocení. Proto je důležité žáky a žačky motivovat k rozvázné volbě. Individuální práce trvá přibližně deset minut.

2) Následně děti rozdělíme do tří až pětičlenných skupin. Úkolem ve skupině bude:

- Představit si vzájemně své volby a vysvětlit, proč se chceme věnovat dané činnosti a povolání.
- U některých povolání (nejlépe u těch, které se vyskytují opakovaně) uvažovat o jejich náplni, tedy o jednotlivých aktivitách, které je nutné v povolání vykonávat, a o znalostech a dovednostech, které jsou potřeba pro úspěch v těchto aktivitách. Cílem by mělo být u vybraných povolání označit všechny činnosti z levého seznamu, které jsou s ním spojeny, a případně další činnosti přidat.

3) Každá skupina by před celou třídou měla prezentovat alespoň jedno povolání a činnosti, které s ním spojíla. Další skupiny mohou případně další činnosti doplňovat či proti zařazení některých namítat.

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání

→ Kompetence komunikativní

→ Kompetence k řešení problémů

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání

→ Člověk a svět práce

→ → 2. stupeň

→ → → Člověk a svět práce

→ → → Svět práce

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova

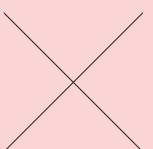
Diskuze

V rámci skupinové diskuze je vhodné ukázat, jak důležité pro úspěch v určitém povolání je disponovat vhodnou sestavou dovedností. Ačkoliv některá z nich může být nejvýznamnější, úspěch a spokojenost se dostaví pouze, pokud člověk má rozvinuté i další dovednosti (např. projektový manažer či manažerka musí umět plánovat a organizovat, ale také se musí umět rychle rozhodovat, spolupracovat s druhými a nacházet nová řešení).

Ve společnosti existuje představa, že určité dovednosti mají především muži

(např. řešit technické problémy) a jiné ženy (např. být trpělivá při jednání s lidmi). V rámci diskuze je důležité ukázat, že u většiny povolání je nutné mít rozvinutý takový soubor dovedností, který zahrnuje jak ty asociované s muži, tak ty asociované s ženami.

Řídit se při osvojování určitých znalostí a dovedností tím, aby patřily do sféry obvykle vnímané jako vhodné pro naši genderovou skupinu, může vést k tomu, že nebudeme dobře připravení na výkon našeho povolání.

ČAS: 30 AŽ 45
MINUT + DOMÁCÍ
PŘÍPRAVA

VÝZKUM

POČÍTÁNÍ

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání

→ Kompetence komunikativní

→ Kompetence k řešení problémů

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání

→ Člověk a svět práce

→ → 2. stupeň

→ → → Člověk a svět práce

→ → → Svět práce

Základní vzdělávání

→ Matematika a její aplikace

→ → 2. stupeň

→ → → Matematika a její aplikace

→ → → Číslo a proměnná

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova

12

Kdo se stará o domácnost?

Cíle

Reflektovat rozdělení domácích prací ve vlastní rodině, uvědomit si existenci tzv. neviditelné práce. Uvědomit si vztah mezi zapojením do péče o domácnost a možnostmi profesního rozvoje.

Pomůcky

Pracovní list pro každého žáka a žačku a dále pět pracovních listů pro každou skupinu, lepicí páska nebo guma, pracovní listy pro výsledné grafy.

Organizace

První část aktivity probíhá individuálně, a to nejlépe za domácí úkol. V tom případě je nutné práci nejprve zadat, ovšem hlavní část aktivity se odehraje až s několikadenním odstupem. Aktivitu lze použít i bez domácí přípravy. V tom případě žáci a žačky budou odpovědi pouze odhadovat na základě svých zkušeností. Tuto variantu lze zvolit pouze u starších dětí (od 12 let). Druhá část, v které jsou prezentovány výsledky, probíhá nejprve v menších skupinách a následně společně ve skupině. Prostor nevyžaduje žádné specifické úpravy.

Průběh aktivity

1) Každé žačce a žákovi rozdáme jeden pracovní list. V něm děti budou uvádět množství času v průběhu jednoho týdne, který věnují jednotliví lidé v jejich rodině uvedeným domácím pracím. Pokud některý typ domácí práce v seznamu postrádají, mohou jej doplnit na spodní řádek tabulky.

U každé činnosti je třeba nejprve uvést celkové množství času v průběhu jednoho týdne, který zabírá. Poté se uvádí množství času, který činnosti věnují jednotlivé osoby (součet jejich položek by měl být roven celkovému množství času pro danou aktivitu). Pracovní listy si děti nepodepisují – jde o podrobnou sondu do rodinné sféry, a proto je potřeba postupovat citlivě.

2) Vyplnit tabulku mohou děti přímým pozorováním. To znamená, že je nutné

zadat úkol minimálně jeden týden předem. V tom případě je dobré dětem zdůraznit, aby si dělaly poznámky za každý jednotlivý den. K tomu účelu můžeme nakopírovat záznamový arch sedmkrát pro každé dítě. Na konci týdne je nutné zanést souhrnné údaje do jedné tabulky, s níž se bude dále pracovat ve škole.

3) Druhou možností pro vyplnění tabulky je odhad přímo v okamžiku zadání aktivity. U starších dětí (nad 12 let) je obvykle časový odhad relativně přesný, takže dovoluje cíl aktivity naplnit.

4) Po vyplnění tabulek začíná skupinová práce směřující k vyhodnocení údajů za celou třídu. Vyplněné pracovní listy rozmístíme na lavice či nalepíme na stěny tak, aby kolem nich bylo možné procházet.

Průběh
aktivity

5) Pracovní listy by neměly být adresně spojeny s jednotlivými dětmi, aby nedošlo při prohlížení k posmívání či konfliktům. Již při zadávání a následné diskuzi je důležité zdůrazňovat, že každá rodina má jiné zvyky a žádný z nich není špatný, pokud dané rodině vyhovuje. Vidět pestrost v různých rodinných modelech péče o domácnost dětem pomůže uvědomit si, co jim osobně vyhovuje a co se budou snažit ustavit v rodině, kterou zřejmě v budoucnu založí.

6) Nejprve děti rozdělíme do menších skupinek, z nichž každá bude sbírat z celé třídy data týkající se jednotlivých členů rodiny, tj. jedna skupina bude sledovat matky, druhá otce atd. Úkolem skupiny bude prohlédnout všechny

tabulky a pro danou osobu zpracovat průměrné množství času, které tráví jednotlivými činnostmi.

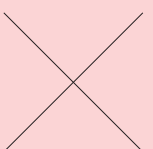
7) Následně skupiny prezentují před celou třídou výsledky a porovnává se celková zátěž domácími pracemi u jednotlivých osob v rodinách. Pozornost by měla být věnována také typům domácích prací, které vykonávají ženy a muži.

8) Skupinové výstupy týkající se množství času, které jednotlivé osoby v rodinách věnují domácím pracím, doporučujeme ztvárnit graficky, a to konkrétně v koláčových grafech. Vytvoření grafu předpokládá, že děti spočítají procentuální podíly jednotlivých činností pro každou osobu v rodině.

Diskuze

Závěrečná diskuze by měla směřovat k tomu, že nerovnoměrné rozdělení domácích prací mezi ženy a muže má vliv na jejich profesní život i na jejich odpočinek. Pokud se oba rodiče chtějí věnovat vedle rodiny také svému profesnímu rozvoji, měly by se domácí činnosti rovnoměrněji rozdělovat. V diskuzi je možné identifikovat možnosti, které k větší rovnoměrnosti povedou, např. větší zapojení dětí do domácích prací, střídání rodičů v časově nejnáročnějších domácích pracích, využití vnějších služeb, ústupek z představy o ideální domácnosti atd.

Zafixování závěrů skupinové diskuze může mít rovněž grafickou podobu. Do koláčových grafů se zanesou, jaký podíl domácích prací u jednotlivých osob v rodině skupina považuje za optimální. Pokud se grafy nakreslí na stejný arch jako původní výstupy z pozorovaných dat, může vzniknout plakát *Jak jsou rozdělené domácí práce v našich rodinách a jak bychom si to přáli*, který doporučujeme vystavit ve třídě.

Představ si, že postava uprostřed jsi ty. Zamysli se nad tím, jaké činnosti chceš umět a jaké povolání chceš vykonávat. Nejprve si přečti levý sloupec s nápisem *Chci umět*. Podtrhni pět činností, které chceš umět. Poté si přečti pravý sloupec s nápisem *Chci, aby mé povolání bylo* a opět podtrhni pět možností. Pokud ti v seznamech něco chybí, můžeš to dopsat do spodní části.

Chci umět

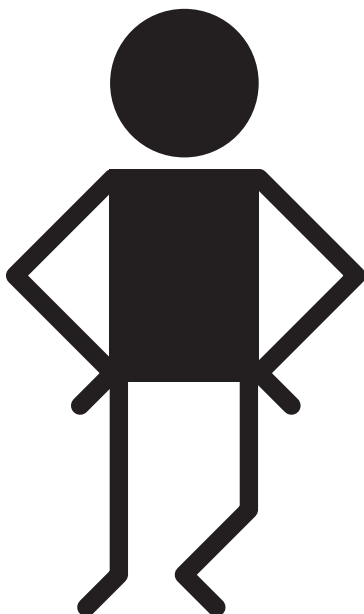
- dělat druhým lidem radost
- dobře a rychle psát na počítači
- dobře počítat i složité příklady
- dobře vařit
- mít trpělivost
- nacházet nová řešení různých problémů
- najít kompromis s druhými lidmi
- nevzdávat se při neúspěchu
- plánovat a organizovat různé akce
- pomáhat druhým lidem
- postavit dům
- používat cizí jazyky
- používat svoji fyzickou sílu
- pracovat na sobě a zlepšovat se
- programovat
- psát zajímavé a užitečné texty
- rychle se rozhodovat
- řídít tým lidí
- spolupracovat s druhými lidmi
- spravit rozbité věci
- učit lidi a motivovat je, aby se v něčem zlepšovali
- uzdravovat lidi
- vymyslet řešení jakéhokoliv problému
- znát technické přístroje a rozumět jim
- znát zákony a rozumět jim

Chceš umět ještě něco jiného?

Chci, aby mé povolání bylo

- architektka/architekt
- asistent/asistentka
- automechanička/automechanik
- bankéřka/bankéř
- jaderná fyzička/jaderný fyzik
- novinářka/novinář
- pilotka/pilot
- policistka/policista
- politika/politik
- právnička/právník
- prodavač/prodavačka
- programátorka/programátor
- projektová manažerka/projektový manažer
- psycholožka/psycholog
- ředitelka/ředitel firmy
- řidička/řidič
- sociální pracovník/pracovnice
- sportovkyně/sportovec
- stavbyvedoucí
- strojní inženýrka/inženýr
- učitel/učitelka
- umělkyně/umělec
- úředník/úřednice
- zdravotní bratr/zdravotní sestra

Chceš pracovat ještě v jiném povolání?

Tvým úkolem je odhadnout nebo provést pozorování domácích prací, které vykonávají lidé ve tvé rodině v průběhu jednoho týdne. U každé činnosti napiš celkový čas za jeden týden, po který je někým vykonávána. V dalších sloupcích uveď nejprve osoby v tvé domácnosti a u nich rozvrhni, jaké množství času se dané činnosti věnují právě oni. Pokud v seznamu nějakou domácí práci postrádáš, napiš ji na volný řádek.

Činnost	Celkový počet hodin v jednom týdnu	Osoby v domácnosti				
Vaření						
Nakupování potravin						
Luxování a vytírání						
Utírání prachu						
Stavební práce v bytě či domě						
Zábavné aktivity s dětmi						
Drobné opravy v bytě						
Péče o auto						
Mytí nádobí						
Praní prádla						
Žehlení						
Práce na zahradě						
Pomoc s přípravou do školy						
Pomoc starým či nemocným členům rodiny						
Vyřizování úředních záležitostí						

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍPRÁCE
S TEXTEMPREZENTACE
PŘED SKUPINOU

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence k učení
→ Kompetence komunikativní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a svět práce
→ → 2. stupeň
→ → → Člověk a svět práce
→ → → Svět práceZákladní vzdělávání
→ Jazyk a jazyková komunikace
→ → 2. stupeň
→ → → Český jazyk a literatura
→ → → Komunikační a slohová výchova

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova

13

Moje povolání je super! (Reklama na povolání)

Cíl

Uvědomit si zajímavé aspekty genderově netradičních povolání. Pochopit, že výběr vhodného povolání by měl vycházet především z individuálních schopností a zájmů konkrétního člověka. Posílit dovednost zdůvodnění vlastního rozhodnutí o další vzdělávací a pracovní dráze.

Pomůcky

Deset kartiček s výroky lidí v genderově netradičních povoláních.

Organizace

První část aktivity probíhá individuálně či ve dvojicích. Druhá část, ve které jsou prezentovány výsledky, probíhá společně ve skupině. Prostor nevyžaduje žádné specifické úpravy.

Průběh
aktivity

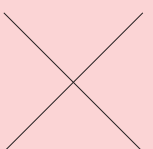
1) Třídu rozdělíme na dvojice či trojice, z nichž každá dostane jednu kartičku. Kartičky obsahují výroky různých osob, které pracují v genderově netradičním povolání. Ve svých popisech se zaměřují zejména na to, co se jim na jejich povolání líbí, proč si ho zvolili a co jim přináší spokojenost. Optimální je, pokud dvojice tvoří pouze dívky či pouze chlapci. Chlapeckým dvojicím pak přidělíme kartičku s výroky muže, dívčím dvojicím kartičku s výroky ženy.

2) Dvojice mají za úkol si výroky na kartičkách přečíst a na jejich základě si představit, v čem spočívá dané povolání. Při utváření představy o povolání případně mohou využít své další znalosti a zdroje (např. internetu

či encyklopedie). Podstatné je zdůraznit, že se každá dvojice má soustředit na kladné stránky povolání, tj. v čem je přínosné, co je na něm zajímavé, co jeho prostřednictvím může člověk rozvíjet atd. Problematické či náročné stránky jednotlivých povolání je důležité pojmenovat, ale zároveň by se měly nahlédnout prizmatem výhod a přínosů, tj. čím je určitá slabina povolání kompenzována. Například časová náročnost a vysoký stres na vysokých manažerských pozicích jsou doprovázeny dobrým finančním ohodnocením nebo naopak nízký plat je vyvažován časovou flexibilitou při výkonu povolání atd.

Práce ve dvojicích by měla trvat zhruba deset minut.

Průběh aktivity	<p>3) Každá dvojice si připraví představení daného povolání před třídou. Délku prezentace je nutné stanovit předem, a to s ohledem na velikost skupiny. Vhodný časový limit je dvě až čtyři minuty.</p> <p>4) Představení doporučujeme pojmout jako soutěž o nejlepší „reklamu“.</p>	na povolání. Po všech vystoupeních bude třída hlasovat, jaké povolání by si na základě prezentací zvolili. Hlasovat lze pomocí hlášení, což je časově úsporná varianta, nebo pomocí anonymních lístků, které pomáhají tomu, aby v soutěži nebyly příliš zohledňovány kamarádské vztahy.
Diskuze	<p>Po hlasování by měla proběhnout diskuze zahrnující tři fáze. V první fázi je nutné reflektovat práci ve dvojicích/trojicích na přípravě vystoupení. Otázky stimulující tuto část diskuze jsou:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Jak se vám pracovalo ve dvojicích/ /trojicích? V čem jste se shodovali a v čem rozcházeli? → Jaký první dojem jste získali po přečtení výroků na kartičce? Souhlasili jste s nimi? → Jak hodnotíte přípravu vašeho vystoupení, v kterém jste měli vychvalovat dané povolání? Co bylo snadné a co bylo obtížné? <p>Druhá fáze diskuze se zaměřuje na to, jak probíhaly samotné prezentace a jak publikum vnímalo argumenty o pozitivních stránkách jednotlivých povolání. Diskuzi můžeme podpořit následujícími otázkami:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Bylo některé z představovaných povolání pro vás nové? Nebo bylo ukázáno v novém světle? 	<ul style="list-style-type: none"> → Které přednosti z popisovaných povolání na vás nejvíce zapůsobily? → Překvapilo vás u některého z povolání, že může být vykonáváno ženami či muži? Proč? <p>Ve třetí fázi diskuze přecházíme k postojům vůči genderově netradičním povoláním. Diskuze může vycházet z následujících otázek:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Čím to je, že některá povolání vykonávají především ženy a jiná především muži? Jaké to může mít dopady na podobu a prestiž daných povolání? → Podle čeho by si měli lidé vybírat svá povolání? Které faktory by měly být zvažovány? → Znáte někoho ve svém okolí, kdo pracuje v genderově netradičním povolání? Uvažuje někdo z vás o genderově netradičním povolání? Jak může okolí podpořit správnou volbu povolání?
Poznámka	Navrženou aktivitu lze obměnit tak, že jedním z úkolů dvojice či trojice bude, aby po vzoru přidělené kartičky vytvořily novou kartičku k jinému povolání (např. <i>jaderná fyzička</i> , <i>prezidentka</i> , <i>profesionální cvičitel aerobiku</i> , <i>otec na rodičovské dovolené</i> atd.). Využit mohou internetové a další zdroje.	

Automechanička

- Pořád mě baví, jak jsou lidi překvapení, když jim řeknu, co dělám. Nejdřív jsou zděšení, ale za chvíli už mě prosí, ať se jim mrknu na auto.
- Kolikrát k nám do opravy přijede člověk, který je našťvaný, nervózní a nepříjemný. Kluci s takovými moc jednat nedokážou, obvykle je ve vzduchu hádka. Já to ale vždycky uklidním. Vysvětlím mu, co můžeme udělat, jak mu pomůžeme, a on je v pohodě.
- Je to hodně technická práce, musíte se vyznat ve fyzice a mít dobrou představivost, aby vám docvaklo, v čem může být problém. To mě baví. Je to taková detektivka.
- S kolegy v dílně dobře vycházím. Ze začátku si sice ze mě utahovali, ale když jsem se párkrát ozvala a zároveň jim ukázala, že toho vím v některých věcech víc než oni, začali si mě vážit.
- Chodím do dílny na půl osmou, ve čtyři skončím a mám čistou hlavu. Pak mi zbývá spousta času na rodinu a koníčky.
- Už od mala mě bavilo něco vytvářet, dělat rukama. Vidíte, co po vás zůstává.
- Auta v sobě kloubí nejvyspělejší techniku, nejlepší estetiku a odráží i hodnoty společnosti, třeba v tom, jestli jsou ekologická. Auta jsou prostě fenomén v mnoha směrech. To nenudí!
- Je to skvělý pocit, když se vám dostane do rukou něco, co nefunguje, a vy to zase uvedete do chodu. Jako by ta věc, v mém případě auto, díky vám obživla.
- V dílně jsem v montérkách, ale o to víc si užívám, když se pak večer převléknu do hezkých šatů a vezmu si šperky.
- Dneska všichni jezdí autem. Ale ženské většinou neumí nic jiného než řídit. Stačí jen, když píchnu kolo, a už potřebují pomoc. To já si vystačím sama. Naopak ještě můžu pomoci ostatním. Párkrát se mi stalo, že u krajnice stálo auto, tak jsem zastavila a ptala se, jestli něco potřebují. Jak koukali, když jsem jim dokázala auto zase rozjet.

Ošetřovatel v nemocnici, zdravotní bratr

- Mám hodně důležitou a zodpovědnou práci. Vlastně mám ve svých rukou život pacientů.
- Medicína se strašně rychle vyvíjí. Musíme s ní držet krok, takže se pořád vzděláváme. Člověk si procvičuje mozkové závity a jen tak nezblbne.
- Je to fyzicky náročná práce, protože třeba přenášíme pacienty. To je 80 kg živé váhy. Na to potřebuju mít dobrou fyzickou. Ne žádné nakreslené svaly z posilovny, ale opravdovou sílu.
- Vždycky jsem chtěl mít zaměstnání, které je důležité. Bez nějakého obchodníka se svět obejde, ale bez těch, co se starají o zdraví, ne. Tenhle pocit, že dělám něco důležitého a že pomáhám, je skvělý.
- Máme služby. Někdy ranní, někdy noční... Je to sice náročné, ale když si zvykneš, má to své výhody. Když jdu na noční, mám přes den čas vyřídit si úřady, zajít si k doktorovi a tak. Nemusím si na to brát volno. Mně se i líbí, že to není fádňák – chodit do kanceláře každý den od osmi do pěti bych nemohl. Tady je to každý den jinak.
- Myslím, že je potřeba být hodně sociálně zdatný, protože někdy není snadné vyjít s pacienty. Je to taková diplomacie. V tom jsem ale dobrý. Mám celkem velkou empatii i trpělivost.
- Všichni kamarádi a rodina vědí, co dělám, že mám zdravotnické vzdělání a že znám doktory. Takže, když jim něco je, hned mi volají. Někdy je to otravné, ale většinou je fajn, že jim můžu pomoci.

Politická, poslankyně Parlamentu ČR

- Moje práce znamená pořád mluvit s lidmi. Jsem často na schůzích v Poslanecké sněmovně, ale taky musím chodit na jednání v našem poslaneckém klubu, ve straně a v místě, za něž jsem byla zvolena. Do toho za mnou chodí různé delegace, které mě chtějí informovat o svém pohledu na přijímané zákony. Být pořád mezi lidmi je sice náročné, ale zároveň zajímavé. Potkáte se s tolika vzdělanými, úspěšnými lidmi!
- Hlasováním o zákonech ovlivňuji, kam se bude naše země vyvíjet.
- Lidé si mě váží, projevují mi respekt. Snažím se, abych si to zasloužila.
- Poslanecká sněmovna i další prostory, v kterých se většinu času pohybuji, jsou krásné. Každý den, když jdu po Malé Straně v Praze a vidím Pražský hrad, říkám si, v jak krásném místě pracuji.
- Líbí se mi, že se stýkám s lidmi na úrovni. I já sama musím být pořád upravená a chovat se důstojně.
- Ve svých politických krocích mám možnost zúročit své vzdělání, dosavadní zkušenosti i svůj názor na to, jak by měla společnost vypadat.

Kuchař ve školní jídelně

- Děti jsou na rozdíl od dospělých nemilosrdní zákazníci – když jim něco nechutná, dají to najevo. Musím se pořádně snažit, což mě baví.
- Aby školní jídelna fungovala, je nutné vyvažovat tři cíle – vařit levně, vařit zdravě a vařit tak, aby to dětem chutnalo. To vůbec není snadné. Člověk na to musí mít hlavu, aby to dokázal skloubit.
- Říká se, že láska prochází žaludkem. Chceme, aby děti měly školu rády. A tak jim tam musí chutnat.
- Vaření je zábavné a je to umění. Aby se člověk stal dobrým kuchařem, potřebuje mít znalosti o surovinách a kuchařských postupech, ale pak potřebuje mít taky velkou zručnost a velkou představivost. Kuchař bez fantazie nikdy neuvaří opravdu dobré jídlo.
- Správné jídlo je základem zdraví. Děti se sice ve škole můžou učit, jak je důležitá vyvážená strava, ale když se to pak nepřenesou do reality, je to na nic. Myslím, že díky školní jídelně děti můžou pochopit, že to, co se učí o zdraví, je pravda. Jídelna je prostě důležitá součást školy.

Řidička nákladního auta

- Vždycky jsem ráda cestovala a poznávala nová místa. Teď mám práci, díky které jezdím všude po Evropě.
- Mám hodně nezávislé zaměstnání. Dostanu informace, odkud a kam mám jet, ale zbytek je na mně. Rozhoduju se sama, což mi vyhovuje.
- V kabině auta jsem sama, ale když chci, někomu zavolám nebo zastavím na některém z míst, kde se scházíme s ostatními nákladáky, a pokecám s kolegy. Být sama mi nevadí – člověk má aspoň možnost víc přemýšlet a víc si užívat to, co vidí.
- Protože jezdím sama, můžu občas vzít na cestu někoho z rodiny nebo z kamarádů. Uděláme si výlet třeba do Mnichova.
- Bývám na cestě obvykle tři až čtyři dny v kuse, zbytek týdne jsem doma. Aby to fungovalo doma, chce to dobrou domluvu. Ale jde to. Manžel a babičky se starají, když jsem pryč. Ale když jsem doma, jsem tam na sto procent. Dobré je, že se na sebe s rodinou vždycky těšíme. Jsme si vzácnější.
- Mít v zádech skoro sto tun, to už dá člověku pocit váhy a vážnosti. Je to možná podobné, jako když jedete na koni – velké zvíře, které s vámi spolupracuje a dělá, co chcete.
- Mezi řidiči TIR není moc ženských. Když jsem začínala, občas jsem slýchávala vtipy a narážky. Ale když jsem byla na zkouškách a chlapi viděli, jak bravurně jezdím slalom vzad, zmlkli. Teď už mě spíš obdivují.

Kadeřník

- Říká se, že šaty dělají člověka. Já bych to změnil – vlasy dělají člověka. No, a já dělám vlasy!
- Je skvělý zážitek, když přijde člověk s hrozným hnízdem na hlavě a za dvě hodiny odchází úplně vyměněný. To vidíte, jak se najednou tváří sebevědomě a spokojeně.
- Vždycky se mi líbilo pracovat rukama, abych viděl výsledek svojí práce.
- Jsem pořád v pohybu, na nohou. Jsem z toho sice večer unavený, ale na druhou stranu je to místo tělocvičny. Já jen tak nepřiberu.
- Spousta lidí mi dá volnost, abych jim zvolil účes podle vlastního uvážení. To je obrovská zodpovědnost. Líbí se mi, že ve mne mají takovou důvěru.
- Do kadeřnictví si lidi chodí odpočinout a nastartovat nové období života. S novým účesem, nový život. Často se mi svěřují. Musím být trochu psycholog.
- Melíry a barvení, to je čirá chemie. Aby se to na konkrétních vlasech povedlo, musím rozumět tomu, jak barvy fungují, správně je míchat a volit vhodný typ barvy na konkrétní vlasy. To chce spoustu znalostí.

Ředitelka továrny

- Vedu továrnu se 230 zaměstnanci. Mám zodpovědnost za to, aby měli pořádk práci a mohli domů každý měsíc přinést výplatu.
- Vyrábíme součástky pro auta. Je to ryze technická výroba. Musím rozumět právě i technické stránce věci, jinak bych neměla mezi svými zaměstnanci autoritu, a ani bych nemohla uzavírat dobré obchody.
- Dělán třicet rozhodnutí denně, což není snadné. Musím se snažit vědět o tématech, o kterých rozhoduji, co nejvíce, ale zároveň se nezahltit detaily. Musím také být schopna přijmout, že nejsem neomylná. Když se dopustím chyby, poučit se z ní, ne se hroutit, jak jsem neschopná.
- Jako žena jsem to neměla na začátku snadné, 85 % mých zaměstnanců, včetně všech mých nejbližších spolupracovníků, jsou muži. A spousta z nich žije v předsudku, že ženy nemůžou rozumět technice a že nejsou správné manažerky. Chvilí mi trvalo, než jsem je přesvědčila, že jsem člověk na svém místě.
- Jsou období, kdy musím zůstat v práci i dlouho do večera nebo kdy pracuji o víkendech. Bývá to ale výjimečně. Zavedla jsem totiž ve firmě nový pořádek – pracujeme maximálně devět hodin denně. Razím názor, že kdo je v práci po šesté večer, zřejmě si práci neumí dobře zorganizovat, aby ji stihl v běžné pracovní době. Potřebujeme takového neschopného člověka?

Model

- Pracuju jako model na módních přehlídkách a při focení do časopisů. I když se to nezdá, je to práce na plný úvazek.
- Uchytit se jako model chce víc než jen vypadat k světu. Myslím, že člověk musí být docela chytrý, aby si dobře vybíral nabídky a aby rychle chápal, co po něm organizátoři chtějí. Musí být taky dost společenský, vyjít s druhými. Musí mít pevnou vůli.
- Docela dobře si vydělám, ale vím, že to není na dlouho. Takže si šetřím a zároveň vedle toho studuju. Věnuju se cizím jazykům a managementu, což by se mi mohlo hodit, když bych chtěl zůstat v téhle branži jako agent modelů a modelek.
- Móda je samozřejmě komerce, ale taky se na ní můžeme dívat jako na umění. Je to vlastně uživatelský design. Vždycky mi přišlo nefér, že ženské módě se věnuje o tolik víc prostoru. Proč by mužské oblečení nemělo mít stejnou nabídku a být v podobném množství obchodů?
- Jako model docela dost cestuju. To je zajímavé. Vidím spoustu nových míst a potkám fakt hodně lidí, z nichž někteří jsou docela zajímaví. Jsou to třeba umělci, kteří se pohybují kolem módy, nebo bývalý vrcholoví sportovci, kteří se začali živit jako modelové. Bavit se s nimi, to celkem rozšiřuje obzory.

Učitel v mateřské škole

- Mám na starosti 25 dětí. Ukočírovat je, dát jim smysluplný program, získat je pro společné aktivity a zohledňovat přitom jejich individuální potřeby, to je spousta práce. Když bych měl ve firmě 25 podřízených, už jsem docela vysoce postavený manažer.
- Děti jsou jiní než dospělí, jinak přemýšlí, jsou mnohem spontánnější. Když se chováte špatně k dospělým, spousta z nich vám to nedá najevo, protože se umí ovládat. Když se ale chováte špatně k dětem, máte to hned zpátky. Děti jsou podle mě nejlepším barometrem toho, jak velkou autoritou jste.
- Do práce přicházím v sedm a končím obvykle kolem půl páté. Pak mám spoustu času na svou vlastní rodinu, koníčky a kamarády. Když to srovnávám s mými známými, kteří pracují třeba jako právníci a chodí z práce v osm večer, neměnil bych. Práce je fajn, ale život je přece víc než to.
- Na začátku každého roku je vždycky trochu napětí, když rodiče zjistí, že děti mají učitele místo učitelky. Musím se s nimi sejit, říct jim, kdo jsem a proč učím. Po pár týdnech vidí, že děti jsou v pohodě, že není žádný rozdíl v jejich spokojenosti podle toho, jestli mají mě nebo kolegyni-ženu. Tak se uklidní.
- Učitelství je hodně zodpovědná a důležitá práce. Vždycky si říkám – teď se podílím na tom, jaké osobnosti z těch dětí vyrostou. Není to jen hlídání, naopak je to opravdu formování osobnosti.
- Práce s dětmi je úžasně pestrá. Já sám mám každý den pocit, že se něco od dětí naučím. A pořád se směju, protože hlášky, které děti mají, nikdo z dospělých nevymyslí. Není to skvělé zaměstnání, když se můžete půlku pracovní doby prochechat?

Muzikantka, členka rockové kapely, bubenice

- Jsem profesionální muzikantka. Dělán naplno muziku, což jsem si od dětství přála. Znáte sen většiny lidí v pubertě, že budou stát na pódiu a pod nimi budou jančit tisíce fanoušků? Tak v mém případě je tenhle sen realitou.
- Bubny jsou trochu v pozadí, ale přitom by bez nich skutečně dobrá písnička nemohla fungovat.
- Jako malá jsem hrála na kytaru a na příčnou flétnu. Pak jsem přešla na klavír, protože se mi líbilo, že udává tón víc než ty dva předchozí nástroje. Ale vlastně mi nešlo o udávání tónu, ale o udávání rytmu. Asi ve čtrnácti jsem náhodou zabloudila na lekci bubnů a bylo to.
- Hudba je úžasný komunikační prostředek. Když jsem v jakékoliv situaci – na procházce v lese, v baru, v bazénu – pořád slyším hudbu. Moje zážitky a pocity jsou hudební.
- Pro holky nejsou bubny obvyklý nástroj. Já znám jen asi šest bubenic. Nechápu, proč je nás tak málo.
- Žít se hudbou je trochu adrenalin. Je to dost nejisté zaměstnání a navíc většinu pracovní doby máte večer. Přes den cvičím, večer hraju. Chce to mít kolem sebe tolerantní blízké lidi (a sousedy).

ČAS: 30 MINUT

DISKUZE

14

Oblíbená seriálová postava

Cíl

Uvědomit si, jak nás ovlivňují média v tom, co vnímáme jako standardní mužské a ženské vlastnosti.

Pomůcky

Tabule, psací potřeby.

Průběh
aktivity

1) Každý žák nebo žačka si vybere jednu svou oblíbenou seriálovou (případně filmovou) postavu.

2) Dáme jim pět minut na to, aby se zamysleli nad následujícími otázkami:

- Jak daná postava vypadá?
- Jak se chová, jaké má vlastnosti?
- Kde pracuje, jaké jsou její zájmy?
- Jak se chová k ostatním postavám, případně jak se postavy chovají k ní?
- Co dalšího vám přijde na postavě zajímavé? Proč ji máte rádi?

3) Po promyšlení každý svou postavu představí ostatním, vyučující zapisuje vlastnosti na tabuli do tří sloupečků podle toho, zda se jednalo o postavu ženskou, mužskou nebo případně bez určeného genderu (nestává se, při této aktivitě jsme narazili pouze na genderově nevyjasněného Krtečka, případně Pokémony).

4) Poté na základě zapsaných postav s dětmi diskutujeme.

Diskuze

- Všimli jste si, jaké vlastnosti se objevují/opakují u mužských postav a jaké u ženských?
- Může nás to nějak ovlivňovat v reálném životě, v tom, co považujeme za typicky mužské a typicky ženské vlastnosti, povolání, zájmy?
- Můžeme se proti takovým obrazům bránit? Co můžeme dělat, aby nás neovlivňovaly?
- Znáte nějaké seriálové výjimky?

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní

Průřezová témata

→ Mediální výchova

4

Vlastní strategie

Žáci a žačky formulují strategie, jak se genderovým stereotypům postavit v případě, že s nimi nesouhlasí.

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍ

HRA

DISKUZE

15

Pexeso: Jak řešit životní potíže?

Cíl

Uvědomit si, že existují různé scénáře pro řešení náročných životních situací, které se týkají sladování pracovního a osobního života. Uvědomit si, že očekávání, která ve společnosti existují vůči ženám a mužům, nejsou pevně daná, ale mohou se měnit podle potřeb a zájmů konkrétních osob.

Pomůcky

Pro každou skupinu pracovní list s kompletními dvojicemi kartiček, pracovní list s polovičními variantami, dva pracovní listy s rubovými stranami kartiček, fixy, lepidlo na papír pro slepení líce a rubu kartiček, nůžky.

Organizace

První část aktivity probíhá v menších skupinkách, z nichž každá sedí kolem vlastního stolu. Druhá část aktivity se uskuteční v celé třídě, která by se měla opět posadit kolem většího stolu, na němž se bude hrát pexeso.

Průběh aktivity

1) Třídu rozdělíme na malé skupiny, nejlépe po třech až pěti dětech. Každé skupině dáme pracovní list, který obsahuje čtyři kompletní dvojice kartiček, a dále pracovní list se čtyřmi polovičními variantami (dva problémy, dvě jiná řešení a čtyři prázdné kartičky). Do skupin rozdáme také dva listy s rubovými stranami kartiček.

2) Skupina má za úkol přečíst si pracovní list s úplnými dvojicemi pexesových kartiček. Na jejich základě pak připraví druhou kartičku pro čtyři chybějící dvojice (tj. buď životní situaci, nebo řešení). Dvě situace a dvě řešení napíše

na prázdné kartičky. Všechny kartičky následně vystřihnou a nalepí na ně rubové strany se značkami Ř (řešení) a S (situace). Při přípravě ve skupinách probíhá diskuze. Tato fáze trvá přibližně deset až patnáct minut.

3) Po skončení skupinové práce se celá třída shromáždí kolem stolu. Na stůl rozložíme pexeso, a to jednak čtyři dvojice z pracovního listu a dále kartičky doplněné ve skupinách v předcházející fázi. Pokud je třída málo početná, můžou jednotlivé děti hrát samy za sebe. Pokud je naopak početnější, necháme je v původních skupinách, které hrají společně.

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání

→ Kompetence k řešení problémů
→ Kompetence komunikativní

Vzdělávací oblasti

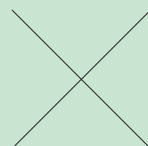
Základní vzdělávání

→ Člověk a svět práce
→ → 2. stupeň
→ → → Člověk a svět práce
→ → → → Svět práce

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova

Průběh aktivity	<p>4) V celé třídě hrajeme pexeso. Před hrou je nutné zdůraznit, že první otočená kartička musí být s životní situací (tj. se značkou S).</p> <p>5) Po otočení každé kartičky vyzveme děti, aby nahlas přečetly text a poté stručně okomentovaly situaci. Důležité je, aby identifikovaly hlavní problém</p>	popsané situace. Další princip hry je stejný jako u běžného obrázkového pexesa, tj. obracením dalších kartiček se značkou řešení hledají optimální postup pro zvládnutí nastíněného problému. Pokud scénář řešení neodpovídá popsané situaci, hra pokračuje. Samotná hra trvá přibližně dvacet až třicet minut.
Diskuze	Po skončení hry je vhodné v závěrečné diskuzi reflektovat žákovské zkušenosti z celé aktivity. Doporučujeme diskuzi zejména směřovat k tomu, zda se děti ve hře setkaly s problémovými situacemi či jejich řešeními, o jejichž existenci dosud nevěděly, případně zda je nějaká situace či řešení překvapily.	

Situace

Lucie je třicetiletá žena. Vystudovala vysokou školu, pracovala jako programátorka. Je vdaná a má tříletou dceru, se kterou je na rodičovské dovolené. Její rodiče i rodiče manžela žijí daleko, takže se mohou vidat jen čtyřikrát ročně. Ráda by už nastoupila do práce, protože jí chybí a cítí, jak ztrácí kontakt s rychle se vyvíjejícím oborem. Pro dceru ale nezískala mateřskou školu, takže ještě nemůže do práce nastoupit.

Řešení

Pokud oba partneři, kteří spolu pečují o malé děti, chtějí nebo musí chodit do zaměstnání, měli by péči o děti sdílet. To znamená například, aby oba partneři měli v zaměstnání zkrácený úvazek tak, že jeden chodí do zaměstnání na dva dny v týdnu a druhý na tři dny v týdnu.

Situace

Oba rodiče mají časově velmi náročné zaměstnání, takže přichází domů až kolem osmé hodiny. Jejich dvanáctiletý syn Tomáš se právě prudce zhoršil ve škole a potřeboval by pomoc s přípravou do školy. Rodiče ale nemohou momentálně změnit svoje pracovní nasazení, protože se obávají ztráty zaměstnání. Alespoň půl roku ještě musí pracovat ve stejné míře.

Řešení

Mnoho dětí potřebuje pomoc dospělých s domácí přípravou na vyučování. Pokud jim rodiče nemohou při učení pomoci, protože nemají čas nebo školnímu učivu sami nerozumí, je dobré, když zajistí jiné doučování. Například mohou najmout domácí učitelku či učitele, kteří se budou dítěti pravidelně věnovat.

Situace

Eva je babičkou tří vnoučat, o která se každý den odpoledne stará. Vyzvedává je ze školy a ze školky, učí je a hraje si s nimi. S vnoučaty ráda tráví svůj čas, ale v posledních měsících cítí, že jí chybí kontakt se svými kamarádkami a že by chtěla využít své dlouholeté pracovní zkušenosti. V současné době nemá prostor pro nic jiného než pro vnoučata, což jí nevyhovuje.

Řešení

Starat se o děti je příjemné a zábavné, ale také náročné. Každý člověk potřebuje, aby jeho život zahrnoval různé aktivity, protože jednostrannost a rutina jsou ubíjející. Do každodenní péče o děti by se proto mělo zapojit více dospělých, například více příbuzných nebo chůvy. Většímu zapojení rodičů pomáhá, pokud mají zkrácené pracovní úvazky nebo flexibilní pracovní dobu.

Situace

Hanka je na rodičovské dovolené se svými dvěma dětmi. Před jejich narozením působila v lukrativním zaměstnání. Její partner Patrik chodí do práce, která však není tak finančně zajímavá. Nyní se Hanka s Patrikem rozhodli koupit dům, pro což potřebují získat hypotéku. S Patrikovým platem ji ale nedostanou.

Řešení

Na rodičovské dovolené obvykle bývají ženy. I otcové však mohou být na rodičovské dovolené a celodenně pečovat o své děti. Důvodů pro to, aby na rodičovské dovolené zůstal muž, je řada: vybudovat si a užít si intenzivní vztah se svými dětmi, odpočinout si od zaměstnání, umožnit partnerce, aby se věnovala své vlastní kariéře atd.

Situace

Řešení

Skupina kamarádek se rozhodla založit mateřské centrum, kam mohou docházet na různé společné aktivity s dětmi a vzájemně si vypomáhat s hlídáním dětí, pokud se některá potřebuje věnovat jiné činnosti.

Situace

Řešení

Kláře je 28 let, je čtyři roky po vysoké škole a právě mění práci. Na přijímacím pohovoru se jí ptají, zda chce mít v nejbližších letech děti. Pokud ano, předpokládají, že zaměstnání, o které se uchází, pro ni není vhodné, protože je časově náročné. Firma hledá lidi, kteří se mohou věnovat výhradně svému zaměstnání.

Situace

Řešení

Celá rodina se shodla, že není správné, aby pouze na jedné osobě spočívaly téměř všechny domácí práce. Pokud je člověk péčí o domácnost a rodinu příliš vyčerpán, že nemá žádný prostor pro vlastní odpočinek a odreagování, je unavený, nervózní a nespokojený. To se pak promítá i do atmosféry, která v rodině vládne. Proto se rodina dohodla na rovnoměrnějším rozdělení domácích prací – každý dělá něco. Dříve nejvyčerpější člověk má alespoň jeden večer a jedno odpoledne v týdnu jen pro sebe.

Situace

Řešení

Tomáš od střední školy trénoval malé děti ve volejbale. Práce s dětmi ho vždy bavila a ví, že je v ní dobrý. Má trpělivost, dokáže je zaujmout a motivovat. Rozhodl se proto, že chce pracovat jako učitel na prvním stupni základní školy. Od svých rodičů i kamarádů ale slyší, že je to špatný nápad. Jako učitel bude mít málo peněz, bude pracovat jen v ženském kolektivu a nebude mít prestiž. Učit malé děti je podle nich práce vhodná pro ženy.

Ř

S

Ř

S

Ř

S

Ř

S

Ř

S

Ř

S

Ř

S

Ř

S

ČAS: 45 MINUT
S DISKUZÍDRAMATICKÁ
ČINNOSTNÁCVIK
ARGUMENTACE

16

Adéla chce být automechaničkou!

Cíl

Pojmenovat překážky, které se mohou stavět do cesty mladým lidem, toužícím prosadit se v genderově netradičním oboru, rozvoj argumentace.

Pomůcky

Tři karty s popisy situací, určeno k dramatizaci.

Organizace

První část aktivity probíhá v menších skupinkách, z nichž každá může například sedět kolem vlastního stolu nebo v kruhu židlí. Druhá, diskuzní část aktivity se realizuje v celé třídě.

Průběh
aktivity

1) Cílem této aktivity je zamyslet se, jak mohou genderové stereotypy komplikovat volbu povolání konkrétním jedincům, kteří se rozhodli pro genderově netradiční povolání.

2) Žáci a žačky rozdělíme do tří skupinek. Každá skupinka si vylosuje jednu kartu s popisem situace a stručnými instrukcemi k jednotlivým postavám. Je-li dětí ve skupině více, může tutéž scénku hrát více skupin – rozdílů či shod v průběhu scénky pak můžeme využít v závěrečné diskuzi.

Je-li dětí ve skupině méně, můžeme některé postavy ze scének vypustit. Je ale důležité, aby ponechané postavy Adéle oponovaly, aby žáci a žačky museli cvičit svou argumentaci.

3) Každá skupinka dostane asi deset minut na prostudování charakteristik a vymyšlení obsahu dramatizace.

4) Poté svou scénku předvede ostatním ve třídě. Jedna scénka by měla trvat přibližně pět minut, aby zbyl čas na následující diskuzi.

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání

- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání

- Člověk a svět práce
- → 2. stupeň
- → → Člověk a svět práce
- → → → Svět práce

Základní vzdělávání

- Doplnující vzdělávací obory
- → Dramatická výchova

Průřezová témata

- Osobnostní a sociální výchova

Diskuze

Dívka Adéla se rozhodla, že chce být automechaničkou, ale naráží ve svém okolí na nepochopení. Pomocí tří modelových situací, ve kterých se Adéla ocitne (rozhovor s vrstevníky, s rodiči a s případným budoucím zaměstnavatelem), chceme otevřít s žáky a žákyněmi diskuzi, jak složité může někdy být prosazování genderově netradičního povolání.

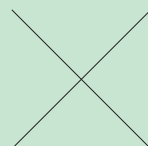
U svých vrstevníků se Adéla setkává s nechápavou až nesouhlasnou reakcí. Její matka s volbou nesouhlasí, protože se neshoduje s její tradiční představou povolání vhodného pro dívku. Zaměstnavatel Adélu opět na základě svých předsudků nechce přijmout. Někdy ale nepochopení jen pramení v nedostatku zkušeností s lidmi v netradičních povoláních.

Názory na Adélinu nekompetentnost vycházejí z předsudku, že ženy jsou slabší pohlaví a práce v autodílně je pro ně fyzicky příliš náročná a dále že

ženy nejsou tak nadané na technické obory jako muži.

- Proč je nepřipustné hodnotit lidi rozdílně na základě jejich pohlaví?
- V čem spočívá škodlivost předsudků?
- Jak argumentovali Adélini kamarádi a kamarádky, rodiče a muži v autoservisu? Stavěli přitom na nějakých předsudcích?
- Jak argumentovala Adéla?
- Dokázala Adéla přesvědčit ostatní o svých schopnostech? Proč ano? Proč ne?

Bylo by velmi dobré, pokud by se v diskuzi nad odehranými scénkami podařilo reflektovat Adélinu složitou situaci. Pro svou volbu nenachází v žádné sociální skupině pochopení či plnou podporu, neustále je konfrontována s tím, že její volba neodpovídá tradiční představě, a musí proto obhajovat nejen svou identitu kvalifikované automechaničky, ale i samotnou identitu dívky/ženy.

1

Proč zrovna automechaničkou?

První úhel pohledu
Adélini kamarádi
a kamarádky

Pozorně si přečtěte následující popis situace a postav.
Rozdělte si role a vymyslete, jak by rozhovor mohl pokračovat dál.
Scénku si zahrajte.

Adélin sen je stát se automechaničkou. Odmala si ráda hrála s auty, spoustu hraček rozmontovala, aby zjistila, co mají uvnitř a jak fungují. Mezi holkami ve třídě je výjimka. Adéla je nyní v osmé třídě a se svými kamarády a kamarádkami si povídají, kdo čím chce být.

Scéna: na lavičce v parku, postavy si čtou hudební časopis.
Postavy: Adéla, Petra, Honza, Karolína

Charakteristiky
postav

Adéla

Adéle je třináct a půl. Ráda přichází věcem na kloub, takže s oblibou rozkládá a zase skládá drobné přístroje a mechanické hračky. Často jezdí na kole, které si sama umí opravit. Ve škole jí baví fyzika a tělocvik. Čeština, hlavně sloh, jí moc nejde. Je chytrá a zvědavá, ale nebaví ji suchopárné teorie. Spíš ráda věci zkusí v praxi.

Je přímočarý a vytrvalý, ale nejde přes mrtvolu. Jsou pro ni důležití kamarádi a kamarádky, samota jí moc nevyhovuje.

Petra

Petře je čtrnáct. Miluje módu a svému stylu věnuje hodně času. Nejvíc ze všeho se ráda hezky a extravagantně češe. Taký vyzkoušela různé křiklavé barvy na vlasy. Její teta je kadeřnice a jí se to povolání líbí. Nosí hodně sexy oblečení a kluci na ni letí. Někteří lidé říkají, že Petra je povrchní, ale ona si myslí, že má dobrý vkus, a ráda se obklopuje pěknými věcmi.

Petra není studijní typ, nedokáže sedět hodiny na místě, láká ji život, to, co se děje za školními zdmi. Taký kvůli tomu už měla doma pár průšvihů.

Ráda si ale povídá, a v češtině a angličtině je fakt dobrá. Taký jí jde výtvarná výchova.

Adélu má jako blízkou kamarádku. I když její záliby nesdílí, myslí si, že holka automechanička je cool a Adélu podporuje.

Honza

Honzovi je čtrnáct let. Rád chodí na výlety a zajímá se o ochranu přírody. Vedli ho k tomu rodiče už od dětství. Ještě nemá úplně jasno v tom, co by chtěl studovat a dělat, ale kvůli svým zájmům je dobrý v chemii a biologii. Do třídy donesl několik květináčů se zajímavými rostlinami a teď se o ně stará.

Někdy jezdí s Adélou a dalšími spolužáky na výlety na kole. Je s ním legrace, ale sám od sebe toho moc nenavrhne, spíš se přidá k ostatním.

Adélu má docela rád, ale že opravdu uvažuje o práci automechaničky ho dost zaskočilo.

Karolína

Karolíně je třináct let. Když byla malá, chtěla být princezna, pak herečka, pak modelka, a teď by chtěla učit na základní škole. Nejspíš proto, že má ráda jejich třídní, a protože její máma je také učitelka.

Ve škole má samé jedničky, učit se jí baví, je zvědavá a líbí se jí, když chápe, jak spolu věci souvisejí.

Taký slušně hraje na kytaru, starší brácha jí občas bere do zkušebny, kde hraje s kapelou. Mít svou kapelu je tajný Karolínin sen.

Adéla není její nejbližší kamarádka, nemají mnoho společných zájmů ani představ o budoucnosti. Karolína si myslí, že technické obory a řemesla nejsou práce vhodné pro dívky.

Druhý úhel pohledu
Adělini rodiče

Pozorně si přečtěte následující popis situace a postav. Rozdělte si role a vymyslete, jak by rozhovor mohl pokračovat dál. Scénku si zahrajte.

Adélin sen je stát se automechaničkou. Odmala si ráda hrála s auty, spoustu hraček rozmontovala, aby zjistila, co mají uvnitř a jak fungují. Mezi holkami ve třídě je výjimka. V devítce si podává přihlášku na střední školu. Chtěla by jít na obor automechanik nebo mechanik elektrotechnik. Učí se docela dobře, ale studium ji moc nebaví, chtěla by co nejdříve do praxe. Svoji budoucnost probírá s rodiči.

Scéna: doma v obýváku

Postavy: Adéla, její táta a máma

Charakteristiky
postav

Adéla

Adéle je patnáct. Často jezdí na kole, které si sama umí opravit. Asi před rokem začala chodit za kamarády do autoservisu, hrabat se v motorech. Kamarádi z ní měli trochu legraci, brali ji jako kuriozitu, ale když vydržela rok, už ji berou vážně.

Adéla se neučí špatně, ale studium jí moc neříká, chtěla by co nejdříve do praxe. Z předmětů jí nejvíc baví fyzika a tělocvik. Čeština, hlavně sloh, jí nejde. Je chytrá a zvědavá, ale nebaví ji sucho-párné teorie.

Je přímočarý a vytrvalý, ale nejde přes mrtvolu. Jsou pro ni důležití kamarádi a kamarádky, samota jí moc nevyhovuje.

Máma

Adéliná máma by si přála, aby její dcera šla studovat, například práva. Sama vysokou školu kvůli těhotenství a miminku nedostudovala a chtěla

by, aby to někam dotáhla aspoň Adéla. Už kvůli penězům, právníci přece vydělávají nejvíc.

Moc se jí nelíbí, že se dcera pořád motá kolem aut. Myslí si, že by Adéla měla vypadat víc žensky, nosit sukně a i se trochu malovat, a ne pořád lítat s kluky v montérkách, být zahrabaná v dílně a umazaná od oleje. Na druhou stranu za Adélou stojí a chce, aby byla šťastná.

Táta

Táta Adélu zbožňuje. Je rád, že si s ní mohl odmala hrát s auty a vláčky, sám totiž vystudoval dopravní školu.

Očekával, že Adéla bude chtít dál studovat spíš nějaký technický obor, ale trochu se bojí, že to bude mít mezi samými kluky těžké. Sám si pamatuje, jak na dopravce měli ve třídě jen jednu holku a tu si dost dobírali. A nejen oni jako spolužáci – i učitelé občas dávali holkám najevo, že podle nich na školu nepatří.

Táta je proto rozpolcený – neví, co Adéle poradit, aby byla v životě šťastná a úspěšná.

3

Slečno, představovali bychom si tu spíš muže

Třetí úhel pohledu
Zaměstnavatel, majitel
autoservisu

Pozorně si přečtěte následující popis situace a postav. Rozdělte si role a vymyslete, jak by rozhovor mohl pokračovat dál. Scénku si zahrajte.

Adélin sen je stát se automechaničkou. Odmala si ráda hrála s auty, spoustu hraček rozmontovala, aby zjistila, co mají uvnitř a jak fungují. Vystudovala maturitní obor mechanik elektrotechnik, odmaturovala na jedničky a dvojky a teď se uchází o místo v jedné dílně. Majitel autoservisu sice hledá někoho na uvolněnou pozici, ale domnívá se, že dívka se na takovou práci nehodí.

Scéna: přijímací pohovor v kanceláři autoservisu

Postavy: Adéla, majitel autodílny, vedoucí automechaniků

Charakteristiky
postav

Adéla

Adéle je dvacet a už se těší do své první opravdické práce. Ve škole sice byli na praxi a taky vždycky půlku letních prázdnin trávila u kamarádů v dílně, ale tohle je jiné. Je to doopravdy, a tak je trochu nejistá.

Ví, že má dobré výsledky ze školy i z praxe, ale když procházela dílnou na pohovor, viděla na zdi viset plakáty s nahými ženami. To jí trochu zkazilo nadšení.

Ráda fyzicky pracuje a má v sobě vytrvalost – když je někde něco špatně, sedí nad tím tak dlouho, až to vyřeší.

Je hodně přátelská a milá na lidi, ale umí si prosadit svůj názor.

Majitel

Je mu padesát let. Dlouho byl zaměstnaný jako automechanik. Svou malou autodílnu si zařídil před patnácti lety a jde mu o to, aby jeho zákazníci byli se službami spokojeni. Záleží mu na výsledcích. Proto si hodně vybírá, koho na pozici přijme. O ženě-automechaničce nikdy neslyšel

a když začal někoho shánět na uvolněnou pozici, rozhodně si nepředstavoval dívku. Jde koncem konců o špinavou práci, fyzicky hodně náročnou, zkrátka typicky chlapeckou.

Zajímá se o různé novinky v oboru a rád zkouší nové věci – pokud ovšem nejde jen o reklamní triky. Na druhou stranu vést lidi moc neumí a před spory mezi zaměstnanci by nejradši strčil hlavu do písku. Tyhle věci dost často nechává na vedoucím dílny.

Vedoucí

Je mu dvaatřicet a vypadá jak sexy mechanik z reklamy na džíny. Majitel dílny si ho nemůže vynachválit, protože autům fakt rozumí, ale taky protože kvůli němu má teď firma spoustu zákazníků – žen, co jezdí už jen k nim.

Vede tým automechaniků a jeho kolegové ho mají rádi. Má smysl pro humor i pro spravedlnost. Rád ale taky lidi zkouší – co kdo vydrží. Když testem projdou, získají si jeho respekt.

Jednu holku-automechaničku znal ze školy, ale té to moc nešlo. Takže si myslí, že holky se na tuhle práci nehodí. Navíc, ve firmě jsou stejně jen jedny šatny a sprchy!

ČAS: 30 MINUT

DISKUZE

17

Arbitr

Cíl

Naučit se hledat argumenty, zastávat, uznávat, tolerovat i opačné stanovisko. Ujasnit si vlastní stanovisko. Naučit se efektivně využívat stanovený časový rozsah.

Pomůcky

Nastříhané kartičky s jednotlivými tvrzeními (viz pracovní list), hodiny, tabule nebo flipchart, psací potřeby.

Organizace

Aktivita probíhá v celé skupině. V první části upravíme prostor tak, aby např. vpředu ve třídě bylo několik lavic se židlemi, kde bude zasedat porota. Advokáti a advokátky pak mohou před porotu předstupovat, ale i zůstat na svém místě.

Průběh
aktivity

1) Skupinu rozdělíme na advokáty a advokátky a na porotu. V porotě by měl být lichý počet žáků a žaček (ideálně tři nebo pět dětí). Advokáti a advokátky mohou pracovat jednotlivě nebo v menších skupinách – celkově by jich měl být sudý počet.

téma přednese porotě své argumenty. Na obhajobu svého tvrzení má každý advokát či advokátka maximálně minutu. Čas měříme na hodinách tak, aby je viděla celá skupina. Porota jim následně může položit doplňující otázky.

2) Advokátům a advokátkám rozdáme lístečky s jednotlivými tvrzeními, která pak budou před porotou obhajovat, bez ohledu na to, jaké názory ve skutečnosti zastávají. Mají tři minuty na přípravu své argumentace.

4) Následně proběhne ještě jedno kolo reakcí na argumenty druhé strany. Porota pak rozhodne, kdo z nich argumentoval lépe. Rozhodnutí poroty zaznamenáme na tabuli. Pozor, je důležité děti upozornit, že porota nerozhoduje, který argument je pravdivý nebo se kterým souhlasí. V této fázi se hodnotí se pouze schopnost přesvědčivě podpořit své tvrzení.

3) Poté vždy jedna dvojice advokátů představující opačné názory na téže

Diskuze

Následuje diskuze, ve které se všechna tvrzení rozeberou a žáci a žačky mohou přidat vlastní názory. Diskutujeme jednak nad samotnými tvrzeními, ale i nad technikou aktivity.

- Jak se žáci a žačky cítili, když měli obhajovat nebo nechat zvítězit tvrzení, se kterým nesouhlasili?
- Může vyhrát tvrzení, které je přesvědčivě přednesené, i když si nemyslíme, že je správné?
- Jak se žáci a žačky cítili, když měli na svou argumentaci pouze omezený čas? Dokázali jej plně využít? Byl dostatečný/příliš krátký/příliš dlouhý?
- Změnil někdo během argumentace svůj názor?

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a svět práce→ → 2. stupeň
→ → → Člověk a svět práce
→ → → → Svět práceZákladní vzdělávání
→ Jazyk a jazyková komunikace
→ → 2. stupeň
→ → → Český jazyk a literatura
→ → → → Komunikační a slohová výchovaZákladní vzdělávání
→ Doplnující vzdělávací obory
→ → Dramatická výchova

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova

Ženy mohou pracovat jako instalatérky	Ženy nemohou pracovat jako instalatérky
Muži mohou pracovat ve školce	Muži nemohou pracovat ve školce
V politice/ve firmách by měly být zavedeny kvóty	V politice/ve firmách by neměly být zavedeny kvóty
Ženy a muži dokážou řídit tým podřízených stejně dobře	Ženy a muži nedokážou řídit tým podřízených stejně dobře
Muži mohou zůstat s dětmi na rodičovské dovolené	Muži nemohou zůstat s dětmi na rodičovské dovolené
Ženy mohou vykonávat nebezpečná povolání (hasička, policejní vyšetřovatelka, vojačka)	Ženy nemohou vykonávat nebezpečná povolání (hasička, policejní vyšetřovatelka, vojačka)
Ženy by měly zůstat s dítětem doma	Ženy by neměly mít povinnost zůstat s dítětem doma
Ženy by měly studovat matematiku nebo fyziku	Ženy by neměly studovat matematiku nebo fyziku
Muži mohou pracovat jako módní návrháři nebo stylisti	Muži nemohou pracovat jako módní návrháři nebo stylisti

ČAS: 40 MINUT

PRÁCE
S INFORMAČNÍMI
TECHNOLOGIEMIDRAMATICKÁ
ČINNOSTNÁCVIK
ARGUMENTACE

VZTAH K RVP

Klíčové kompetence

Základní vzdělávání
→ Kompetence komunikativní
→ Kompetence pracovní

Vzdělávací oblasti

Základní vzdělávání
→ Člověk a svět práce
→ → 2. stupeň
→ → → Člověk a svět práce
→ → → → Svět práceZákladní vzdělávání
→ Jazyk a jazyková komunikace
→ → 2. stupeň
→ → → Český jazyk a literatura
→ → → → Komunikační a slohová výchovaZákladní vzdělávání
→ Doplnující vzdělávací obory
→ → Dramatická výchovaZákladní vzdělávání
→ Informační a komunikační technologie
→ → 2. stupeň
→ → → Informační a komun. technologie
→ → → → Vyh. informací a komunikace

Průřezová témata

→ Osobnostní a sociální výchova

18

Improvizace pracovního pohovoru

Cíl

Pocítit na vlastní kůži odlišné role žadatelů a žadatelek o práci, získat informace o průběhu pracovního pohovoru, naučit se hledat argumenty.

Pomůcky

Pracovní list – nastříhané kartičky s identitami, tabule a psací potřeby.

Organizace

První část aktivity probíhá v malých skupinách. Měla by probíhat v učebně s přístupem na internet, kde může každá skupina pracovat s počítačem samostatně. Protože jde o nácvik pracovního pohovoru, upravíme prostor tak, aby tuto situaci připomínal – např. lavice se dvěma židlemi proti sobě, další dvě židle stranou pro čekající žadatele o práci (pro každou skupinu). Druhá část s diskuzí probíhá společně ve skupině.

Průběh
aktivity

1) Rozdělíme žáky ažačky do několika skupin po čtyřech.

2) V každé skupině je určen jeden člověk, který pohovor povede: vytáhne si z připravených karet svou roli a motivaci (ředitel menší firmy, ředitelka velké korporace).

Roli si vytáhnou i děti, které se vcítí do role žadatelů a žadatelek o práci (matka krátce po mateřské, mladý student, padesátiletá žena, zkušený manažer), chlapci by si měli vytáhnout ženské role, dívky mužské.

Postavy jsou na kartičkách popsány poměrně stručně, můžeme proto žákům ažačkám navrhnout, aby detaily postav dotvořili.

3) Vyzveme děti, aby na internetu vyhledaly informace o tom, jak probíhá pracovní pohovor a jak se na něj připraví, jak z hlediska uchazečů a ucha-

zeček, tak z hlediska zaměstnavatele. Měly informace sledovat s ohledem na postavu, kterou mají na své kartičce. Měli by například zjistit, zda jsou lidé podobní jejich postavě při hledání práce nějak znevýhodněni a zda je zákon nějak chrání (např. matky s malými dětmi, absolventi, lidé v genderově netradičních povoláních, lidé v předdůchodovém věku, cizinci). Tato část by měla trvat asi dvacet minut.

4) Když má každá skupinka dostatek informací, připraví si krátkou improvizaci (v případě ostychu se může i domluvit), která by měla ukázat, jak by pohovor probíhal. Jedna scénka by měla trvat cca pět minut, probíhá před celou skupinou.

Ve všech dramatizacích by se žáci ažačky měli pokusit rozvinout argumenty, které znají ze svého okolí a/nebo které získali během projektového dne, aby dosáhli cíle, který je dán jejich postavě.

Diskuze

V následující diskuzi se zaměříme na to, jak se dětem dařilo hledat argumenty pro svou postavu. Můžeme se ptát:

- Jak těžké bylo pro vás, ředitele a ředitelky, volit mezi jednotlivými osobami ucházejícími se o zaměstnání?
- Které informace podle vás měly hrát roli?
- Cítili jste se při pohovoru nepříjemně? Jak na vás ředitel nebo ředitelka působili? Přistupovali k vám „objektivně“? Proč ne? Proč ano? Jak jste se hájili?
- Jakou šanci má podle vás při pohovoru člověk čerstvě po vysoké škole nebo svobodná matka či otec? Je to fér?
- Co může člověk dělat, když se v takové situaci při výběru netradičního povolání ocitne? Jak byste to řešili?
- Dokážete si sami sebe představit na pracovním pohovoru, například na letní brigádu?

- Uvědomili jste si během hraní scénky něco, o čem jste dosud nevěděli, že je na pracovním pohovoru potřeba?
- Víte, co je to diskriminace? Víte, co jsou rovné příležitosti na trhu práce?
- Objevilo se v některém pohovoru, který jste právě absolvovali, nějaké diskriminační, nerovné zacházení s některým uchazečem nebo uchazečkou?
- Víte, na co se vás při pohovoru ptát nesmějí, protože by to mohlo vést k diskriminaci? Proč jsou podle vás takové otázky diskriminační?
- Co se podle vás stane, když na otázky odmítnete odpovědět nebo je ani nevyplníte v životopisu/ dotazníku o práci?
- Jak by měl podle vás vypadat životopis? Bude obsahovat váš rodinný stav, počet dětí, datum narození nebo fotografii? Proč ano, proč ne?

Diskriminace

Diskriminace je rozdílné zacházení s jednou osobou oproti jiné osobě ve srovnatelných situacích, přičemž důvod, který vede k odlišnému chování, nevychází z osobních kvalit nebo schopností daného člověka, ale z jeho příslušnosti k nějaké společenské skupině. Diskriminace je v České republice a Evropské unii zakázána. Od roku 2009 platí v ČR antidiskriminační zákon, který popisuje, co diskriminace je, a uvádí, jaké důvody jsou diskriminační.

Přímá diskriminace

Podstatou přímé diskriminace je, že jednání s určitou osobou na základě určitého diskriminačního důvodu je méně příznivé než zacházení s jinou osobou ve srovnatelné situaci. Například povýšení muže, když o stejné místo usilovala i stejně kvalifikovaná žena; odmítnutí

přidělit obecní byt romské rodině ve prospěch rodiny bílé.

Nepřímá diskriminace

Podstatou nepřímé diskriminace je jednání, kdy zdánlivě neutrální rozhodnutí, rozlišování nebo postup znevýhodňuje či zvýhodňuje fyzickou osobu vůči jiné na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů. Příkladem je třeba situace, kdy se zaměstnavatel rozhodne, že odměny nebo různé nepeněžní příspěvky nebude přiznávat lidem, kteří pracují pouze na částečný úvazek. Vzhledem k tomu, že v ČR na částečný úvazek v drtivě většině pracují ženy, jsou takto nepřímo diskriminovány.

Jiným příkladem může být třeba načasování pracovních porad do večerních hodin. Tehdy se jich budou moci rodiče malých dětí (zejména samozivitelé a samozivitelky) účastnit jen velice těžko.

Mezi další druhy diskriminace patří také sexuální obtěžování.

Některé důvody, na základě nichž k diskriminaci dochází: rasa nebo etnický původ, náboženství nebo víra, národnost, pohlaví, věk, zdravotní postižení, sexuální orientace, politická příslušnost, rodinný stav, povinnosti k rodině, sociální původ.

Kdy a kde se diskriminace nejčastěji vyskytuje?

- při hledání zaměstnání (viz výše)
- v zaměstnání (při povyšování, rozdílné platy apod.)
- při poskytování zdravotní péče (rozdílná úroveň zdravotní péče, její odmítnutí)
- v přístupu ke vzdělání (např. při přijímání na školu, při hodnocení výsledků studia)
- v přístupu ke zboží a službám (např. odmítnutí někoho obsloužit)
- v přístupu k bydlení (viz výše)

Situace 1

Zaměstnavatel

Velká nadnárodní firma, hledá člověka na pozici obchodního ředitele/ředitelky

Chce přijmout muže s dobrou praxí

Situace 1

Žadatelka 1

Svobodná matka

39 let

Dvě děti (5 a 8 let)
Vysoká škola ekonomického směru

S dětmi byla sedm let na rodičovské dovolené
Předtím byla celou dobu na jednom pracovišti, z toho čtyři roky na vyšší pozici, než je žádané místo

Situace 1

Žadatel 2

Čerstvý absolvent

28 let

Vysoká škola ekonomického směru s vyznamenáním

Bez praxe v podobné pozici (pouze jako asistent, brigády)

Situace 1

Žadatel 3

Muž s praxí

37 let

Rodina, dvě děti (8 let a 12 let), manželka učitelka

Střední škola s maturitou

Během své kariéry vystřídal několik pozic nižší úrovně, než je žádaná pozice

Situace 2

Zaměstnavatel

Agentura poskytující hlídání dětí na menším městě hledá vychovatelku

Na pozici očekává sympatickou ženu, vzdělání a praxe jsou pro ně podružnější

Situace 2

Žadatelka 1

Bydlí v místě školky

32 let

Jedno dítě v předškolním věku

Nedokončila pedagogickou fakultu

Situace 2

Žadatel 2

Z Prahy (ale ochoten se přestěhovat)

32 let

Dokončená pedagogická fakulta

Praxe ze zájmových kroužků

Situace 2

Žadatelka 3

Bydlí nedaleko vesnice

68 let

Bezdětná

Dokončená pedagogická fakulta

Praxe: celý život jako učitelka na střední škole

Situace 3

Zaměstnavatel

Střední podnikatel hledá zaměstnance na stavbu

Chce přijmout muže, levnou pracovní sílu, co zastane hodně práce

Situace 3

Žadatelka 1

Absolventka středního odborného učiliště s maturitou

25 let

Bezdětná, vdaná

Ve volném čase provozuje kickbox a bojové sporty

Situace 3

Žadatel 2

Střední odborné učiliště (výuční list)

23 let

Bezdětný, svobodný bez předchozí praxe

Situace 3

Žadatel 3

Střední odborné učiliště (výuční list)

51 let

Dlouholetá praxe a zkušenosti v oboru

Gender Studies, o. p. s.
Co děláme?

Pracujeme s dětmi a mládeží,
aby se nebáli být sami
sebou, bez ohledu na pohlaví
a genderové stereotypy.

Motivujeme ženy a muže,
aby se postavili diskriminaci
a omezování na základě
pohlaví nebo věku.

Provozujeme právní poradnu
pro případy diskriminace kvůli
pohlaví a/nebo věku.

Máme veřejnou feministickou
a genderovou knihovnu.

Školíme zaměstnavatele,
jak mohou zajistit rovné
příležitosti svých zaměstnanců
a zaměstnankyň.

Provádíme genderové audity
ve firmách, organizacích
a institucích.

Pořádáme odborné konference,
vydáváme odborné publikace.

Otevíráme společenské debaty
o tématech, souvisejících
s rovnými příležitostmi
žen a mužů, genderem
a feminismem.

Děláme osvětové kampaně
pro veřejnost, vyjadřujeme se
do médií.

Provozujeme názorovou
platformu FEMINISMUS.CZ.

Jsme v Radě vlády pro
rovné příležitosti žen
a mužů, ovlivňujeme změny
na nejvyšší úrovni.